

**TÜRK MEDENİ KANUNU VE
YARGITAY KARARLARI KAPSAMINDA
YARDIM NAFKASI**

**Yüksek Lisans Tezi
Gülşah AŞIK**

Eskişehir, 2019

**TÜRK MEDENİ KANUNU VE
YARGITAY KARARLARI KAPSAMINDA
YARDIM NAFKASI**

Gülşah AŞIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Özel Hukuk Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Ahmet KARAKOCALI**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz, 2019**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Gülşah AŞIK'ın "Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yardım Nafakası" başlıklı tezi 19 Ağustos 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Özel Hukuk** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.Ahmet KARAKOCALI

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Nilüfer BORAN GÜNEYSU

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Altan Fahri GÜLERCI

Prof.Dr. Bülent GÜNSOY
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

TÜRK MEDENİ KANUNU VE YARGITAY KARARLARI KAPSAMINDA YARDIM NAFAKASI

Gülşah AŞIK
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2019

Danışman: Doç. Dr. Ahmet KARAKOCALI

"Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yardım Nafakası" başlıklı tez çalışmasında yoksul haldeki kişinin kanunda belirtilen derecedeki kan hısımlarından, birlikte yaşayıp yaşamamalarına bakılmaksızın, hangi yolla yardım talebinde bulunabileceği incelenmiştir.

Türk Medeni Hukuku'nda nafaka türleri bakım nafakası ve yardım nafakası olarak ikiye ayrılmaktadır. Bakım nafakası ise; tedbir nafakası, yoksulluk nafakası ve iştirak nafakası olmak üzere üç başlığı içermektedir. Bu tez çalışmasında yoksulluk, tedbir ve iştirak nafakalarına yalnızca gereken yerlerde değinilmiş; çalışmanın genelinde yardım nafakası konusu üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın konusunu olan yardım nafakası, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 364, 365 ve 366'ncı maddelerinde düzenlenmiştir. İhtiyacı olan kimselere, toplumun diğer bireylerinin şartların sağlanması halinde yardım etmesi ahlaki bir görevdir. Aynı zamanda kanun koyucu belirli derecedeki aile bireylerinin ahlaki bir görev olan yardım etme yükümlülüğünü hukuki bir yükümlülük olarak düzenlemiştir. O halde kanuna göre yardım nafakası, kişinin yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan altsoy, üstsoy ve kardeşlerine gerekli yardımı sağlamayı amaçlayan ve yardımın şartlarını düzenleyen bir aile kurumudur. Bu tez çalışması yürürlükteki kanun hükümleri, uygulamadaki Yargıtay kararları, doktrindeki görüşler ve teamül ışığında hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yardım nafakası, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Aile hukuku.

ABSTRACT

ALIMONY WITHIN THE FRAMEWORK OF THE TURKISH CIVIL CODE AND OF THE DECISIONS SUPREME COURT

Gülşah AŞIK

Private Law Department, July 2019

Anadolu University, Institute of Social Sciences

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet KARAKOCALI

In this dissertation study titled “Alimony within the Framework of the Decisions of the Turkish Civil Code and Supreme Court”, it has been examined how a person who is in a poor status can request for assistance from the blood relatives with a certain degree specified in the law irrespective of if they live together or separated.

In the Turkish Civil Code, the maintenance types are divided into two as maintenance support and alimony. The maintenance support, on the other hand, consists of three titles as temporary alimony, alimony and child support. In this dissertation study; alimony, temporary alimony and child maintenances are touched upon if required, and the subject of alimony has been handled throughout the study.

The alimony which is the subject of this study has been issued in the Articles 364, 365 and 366 of the Turkish Civil Code No. 4721. It is a moral duty to support whoever needs any help where the conditions of other individuals of the society are satisfied. Furthermore, the lawmaker has governed the liability of assistance which is a moral duty of the family member in a certain degree as legal obligations. Therefore, the alimony is a family institution which aims at helping the descendants, ascendants and siblings who fall into poverty if the person does not help, and which arranges the condition of the assistance. This study has been carried out in the light of the current provisions of law, applicable decisions of the Supreme Court and opinions and practices in the doctrine.

Keywords: Alimony, Turkish Civil Code No. 4721, Family law.

TEŐEKKÖR

Bu çalışmanın hazırlanmasında tÖm desteğini veren ve katkılarını esirgemeyen, yÖksek lisans eğitimimde öğrencisi olma Őansına sahip olduğum, bilgi ve tecrÖbelerini paylaŐmaktan hiçbir zaman çekinmeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Ahmet Karakocalı'ya; bÖyÖk Özveride bulunarak hayatımın her evresinde emeği olan, tez çalıŐmamda da her daim destek olan değerli anneme içtenlikle saygı ve teŐekkÖrlerimi sunarım.

GÖlŐah AŞIK

19.08.2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Gülşah AŞIK

19.08.2019

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with "scientific plagiarism detection program" used by Anadolu University, and that "it does not have any plagiarism" whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Gülşah AŞIK

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYL.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAFKA KAVRAMI, TÜRLERİ, NAFKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE NAFKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ.....	2
1.1. Nafaka Kavramı.....	2
1.2. Nafaka Türleri	2
1.2.1. Bakım nafakaları	3
1.2.1.1. Tedbir nafakası.....	3
1.2.1.2. Yoksulluk nafakası	4
1.2.1.3. İştirak nafakası.....	4
1.2.2. Yardım nafakası	5
1.3. Nafkanın Hukuki Niteliği.....	5
1.4. Nafaka Alacağının Özellikleri.....	5
1.4.1. Nafkanın miras yoluyla geçmemesi.....	6
1.4.2. Nafkanın kural olarak üçüncü kişilere devir edilememesi	7
1.4.3. Nafaka alacağı üzerinde rehin tesis olunamaması.....	8
1.4.4. Nafaka alacağının haczedilememesi.....	9
1.4.5. Nafkanın takas edilememesi.....	10

1.4.6. Nafakadan feragat edilememesi.....	11
1.4.7. Nafaka alacağının kural olarak nakden ve peşin olarak ödenmesi.....	12
1.4.8. Nafakanın kamu düzeni ile ilgili olması.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

2. YARDIM NAFKASININ TEMEL ESASLARI.....	14
2.1. Genel Olarak.....	14
2.2. Yardım nafkasının özellikleri.....	15
2.2.1. Yardım nafkasının taliliği	15
2.2.2. Yardım nafkasının karşılıklı oluşu	15
2.2.3. Birden fazla nafaka yükümlüsü arasındaki sorumluluk sırası... 16	
2.2.4. Nafaka talebine aile bağlarının zayıflamasının etkisi	17
2.2.5. Yardım nafkasının sınırlılık ve yasallık ilkesine tabi oluşu	19
2.3. Yardım Nafkası Alacaklıları Ve Yükümlüleri	20
2.3.1. Genel olarak.....	20
2.3.2. Üstsoy ve altsoy	20
2.3.3. Evlat edinme ilişkisi	22
2.3.4. Kardeşler	24
2.3.5. Resmi veya kamuya yararlı kurumlar.....	24
2.4. Yardım Nafkasının Şartları	25
2.4.1. Alacaklı bakımından yardım nafkasının şartları.....	25
2.4.1.1. Hâkimden talep edilmesi	25
2.4.1.2. Yoksulluk hali.....	25
2.4.1.2.1. Genel olarak.....	25
2.4.1.2.2. Yoksulluk kavramı.....	26
2.4.1.2.3. Yoksulluk halinin tespit edilmesi	26
2.4.1.2.3.1. Genel olarak.....	26
2.4.1.2.3.2. Kişinin malvarlığını tüketmiş olması	27
2.4.1.2.3.3. Düzenli bir gelire sahip olması hali.....	28

2.4.1.2.3.4.	Bir işte çalışmayan ergin kişinin yardım nafakası talep etmesi hali.....	28
2.4.1.2.3.5.	Çalışma yeteneği bakımından cinsiyet ayrımı	30
2.4.1.2.3.6.	Yoksulluk halinin tespitinde kişisel ihtiyaçların dikkate alınması	31
2.4.1.2.3.7.	Nafaka alacaklısının kendi kusuru sebebiyle yoksulluğa düşmesi.....	32
2.4.1.2.3.8.	Eğitimi devam eden ergin kişinin yardım nafakası talep etmesi	32
2.4.2.	Yardım nafakasının yükümlü bakımından şartları.....	35
2.4.2.1.	Ödeme kabiliyeti (altsoy-üstsoy hısımlığında).....	35
2.4.2.2.	Kardeşlerin refah içinde bulunması.....	37
2.4.2.2.1.	Genel olarak.....	37
2.4.2.2.2.	Refah halinin tespit edilmesi	37
2.5.	Yardım Nafakasında Sıra	39
2.5.1.	Nafaka yükümlülüğündeki sıra	39
2.5.2.	Aynı sıradaki birden fazla yükümlünün sorumluluğu	40
2.5.3.	Miras sırasını atlayarak talepte bulunma.....	41
2.5.4.	Farklı sıralardaki yükümlülerin aynı anda birlikte sorumluluğu	41
2.5.5.	Nafaka alacaklıları arasındaki sıra.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.	YARDIM NAFKASININ BAŞLANGICI, BELİRLENMESİ, İFASI, ARTIRILMASI, AZALTILMASI VE SONA ERMESİ	44
3.1.	Yardım Nafkasının Başlangıcı	44
3.2.	Nafakanın Belirlenmesi.....	45
3.2.1.	Genel olarak.....	45

3.2.2. Nafaka alacaklısı açısından.....	46
3.2.3. Nafaka yükümlüsü açısından.....	48
3.3. Yardım Nafakasının İfa Şekli Ve Zamanı.....	49
3.3.1. Nafakanın ifa şekli	49
3.3.2. İfa zamanı	50
3.4. Nafakanın Artırılması, Azaltılması Veya Kaldırılması	50
3.4.1. Genel olarak.....	50
3.4.2. Yardım nafakasının artırılmasının, azaltılmasının veya kaldırılmasının sebepleri.....	52
3.4.2.1. Nafaka alacaklısını ilgilendiren sebepler.....	52
3.4.2.2. Nafaka yükümlüsünü ilgilendiren sebepler.....	53
3.4.2.3. Tarafların kişisel durumları haricinde meydana gelen artırma veya azaltma sebepleri	53
3.4.3. Yardım nafakasında yapılacak değişikliklerle ilgili mahkeme kararı	54
3.5. Yardım Nafakasının Sona Ermesi	55
3.5.1. Ölüm hali	55
3.5.2. Nafaka alacaklısının evlenmesi.....	56
3.5.3. Nafaka alacaklısının yoksulluk halinin sona ermesi.....	57
3.5.4. Nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün veya refah halinin sona ermesi.....	57
3.5.5. Evlatlık ilişkisinin sona ermesi.....	57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YARDIM NAFKASINA İLİŞKİN USUL HÜKÜMLERİ VE YABANCILIK UNSURU TAŞIYAN İLİŞKİLERDE YARDIM NAFKASINA UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ.....	58
4.1. Yardım Nafakası Davasının Tarafları	58
4.1.1. Genel olarak.....	58
4.1.2. Yardım nafakası davasında davacı.....	58
4.1.3. Yardım nafakası davasında davalı	59
4.2. Nafaka Davasında Görevli Mahkeme.....	60
4.2.1. Genel olarak.....	60

4.2.2. Aile mahkemeleri.....	61
4.3. Nafaka Davasında Yetkili Mahkeme	62
4.3.1. Genel olarak.....	62
4.3.2. Yardım nafakasında yetkili mahkeme.....	63
4.4. Nafaka Davasında Uygulanacak Yargılama Usulü, Davanın Açılması Ve Yargılama Aşamaları.....	64
4.4.1. Nafaka davasında uygulanacak yargılama usulü	64
4.4.2. Davanın açılması.....	66
4.4.3. Yargılamanın aşamaları	68
4.5. Yardım Nafakasında Vekâlet Ücreti, Harç, Temyiz Sınırı Ve Faize İlişkin Karar	69
4.5.1. Vekâlet ücreti.....	69
4.5.2. İstinaf ve temyiz parasal sınırı ile süresi.....	69
4.5.3. Nafaka davasında faize dava tarihinden itibaren hükmedilememesi.....	70
4.6. Nafaka Davasında İspat Yükü	70
4.6.1. Genel olarak.....	70
4.6.2. Yardım nafakasında taraflarca ispat edilecek hususlar	71
4.7. Adli Yardım	71
4.7.1. Adli yardımın şartları	72
4.7.1.1. Yoksulluk hali.....	72
4.7.1.2. Haklı olma	72
4.7.2. Adli yardım usulü	72
4.7.3. Adli yardımın menfaatleri	73
4.8. Yardım Nafakasında Zamanaşımı.....	74
4.9. Nafaka Hükümünün İcrasının Özellikleri	75
4.9.1. Yardım nafakasına ilişkin mahkeme hükmünün icrası için kesinleşmesi aranmaz.....	75
4.9.2. Yardım nafakası alacaklısının hacze imtiyazlı iştirak yetkisi.....	76
4.9.3. Nafakaya ilişkin mahkeme kararın yerine getirilmemesinin yaptırımını.....	78
4.9.3.1. Genel olarak	78
4.9.3.2. Nafaka hükmüne uymama suçunun unsurları.....	79

4.9.3.3. Tazyik hapsi cezasının özellikleri	81
4.10. Milletlerarası Özel Hukukta Yardım Nafakasına Uygulanacak	
Hukuk	82
4.10.1. Genel olarak.....	82
4.10.2. Yardım nafakasına uygulanacak hukuk.....	83
4.10.3. 1973 tarihli nafaka yükümlülüğüne uygulanacak kanuna	
dair la haye sözleşmesi	84
SONUÇ	86
KAYNAKÇA	92
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.k.	: adı geçen kaynak
a.g.m.	: adı geçen makale
AMK	: 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
AY	: Anayasa
Bkz.	: Bakınız
b.	: bent
C.	: Cilt
c.	: cümle
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu
E.	: Esas
f.	: fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MK	: 743 sayılı Medeni Kanun
MÖHUK	: 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun
RG.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
YCGK.	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

YKD : Yargıtay Kararları Dergisi

YTL : Yeni Türk Lirası

y.y. : yayımcı yok

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışma sayesinde, birlikte yaşama kültürü oluşmuştur. Zira toplum düzeni bakımından gereken ailevi bağlar, muhtaç durumdaki aile bireylerine diğerlerinin ahlaki, vicdani ve toplumsal açıdan da yardım etme görevini gerektirmektedir. Hukuk kuralları ile ahlak kurallarının birbirini geniş anlamda kapsadığı ve desteklediği, hısımların karşılıklı olarak yardımlaşmasını sağlayan hukuki kuram nafaka hükümleridir. Nafakanın öncelikli amacı aile kurumunu korumak ve devamlılığını sağlamak, sağlıklı nesiller yetiştirebilmektir. Kamunun düzen ve menfaati ile alakalı olan nafaka, aile gibi ahlâkî bir kurumdur ve kanunda yer verilerek hukuki bir boyut kazandırılmıştır. Kanunda sayılmayan aile üyelerine yardım ise yükümlülük sayılmayarak ahlaki bir görev olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan yardım nafakası, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Hısımlık" başlığını taşıyan ikinci kısmın ikinci bölümü olan "Aile" başlığı altında 364, 365 ve 366'ncı maddelerinde düzenlenmektedir. Kanunun 364'üncü maddesinde nafaka talep edebilmenin şartları ve nafaka yükümlüleri sayılmış, 365'inci maddesinde dava hakkı düzenlenmiş, 366'ncü maddesinde ise korunmaya muhtaç kişilerle ilgili özel düzenleme yapılmıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan yardım nafakası kurumu, Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri, doktrin ve Yargıtay kararları kapsamında, dört bölüm halinde ele alınarak ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde, nafaka kavramı, nafaka türleri, nafaka alacağının hukuki niteliği ve nafaka alacağının özellikleri incelenmiştir; ikinci bölümünde, yardım nafakasının temel esasları detaylı olarak ele alınmış, bu kapsamda yardım nafakasının özellikleri, yardım nafakası alacaklıları ve yükümlüleri, yardım nafakası talep edebilme şartları, yardım nafakası talep etme sırası üzerinde durulmuştur; üçüncü bölümünde, nafaka alacağının başlangıcı, belirlenmesi ve ifası konuları ile nafakanın takdirinden sonra tarafların sosyal ve ekonomik durumlarında oluşan değişiklikler sebebiyle nafaka miktarının azaltılması, artırılması veya nafakanın tamamen sona ermesi hususları incelenmiştir; son bölümünde ise, yardım nafakasına ilişkin usul hükümleri ve yabancılık unsuru taşıyan ilişkilerde yardım nafakasına uygulanacak hukukun tespiti konuları üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAFKA KAVRAMI, TÜRLERİ, NAFKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE NAFKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ

1.1. Nafaka Kavramı

Nafkanın sözlük anlamları; sarf etmek, gitmek ve çıkmaktır¹. Nafkanın hukuki anlamı, kanuni şartlar sağlandığı takdirde yükümlü olarak kanunda belirtilen kimselerin, yoksulluk içinde olan ve mahkeme kararıyla kanunen geçindirmek durumunda bulunduğu kişilere yaptığı yardım ya da ödediği aylık olarak ifade edilir². Nafaka yardımı ile giyecek, yiyecek, mesken, yakacak gibi zaruri ihtiyaçların para veya eşya olarak karşılanması amaçlanır³.

İnsanların bir arada yaşamasından dolayı, yoksulluk içinde olup geçimini temin edemeyen aile bireylerinin birbirine karşı yardım etme yükümlülüğü ahlaki ve insani bir yükümlülüktür⁴. Bu ahlaki emre uyulmamasının kişinin keyfine bırakılmaması amacıyla hukuk, toplumun menfaati için önemli olan bu konuyu uymamayı gerektiren yaptırıma bağlamış ve gerekirse zorla ifasını sağlamıştır. Dolayısıyla kanun koyucu, sayılan aile bireylerinin birbirine yardım etme yükümlülüğü kurumunu düzenlemiş ve kanuni bir ödev olarak belirtmiştir.

1.2. Nafaka Türleri

Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş olan nafaka türleri bakım nafakaları ve yardım nafakası şeklinde iki grupta incelenir⁵. Bir grupta tedbir nafakası (TMK m. 169, m. 197/2), yoksulluk nafakası (TMK m. 175), iştirak nafakası (TMK m. 182/2) gibi ba-

¹ H. Bozovalı (1990). *Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları*. İstanbul: Kazancı, s.4.

² E.Yılmaz (2011). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin, s. 100; Y. Ergenekon (1966). *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakaları*. Ankara: Yargıçoğlu, s. 26; Ş.Kaleli (1978). "Nafaka Davaları". *Yargıtay Dergisi*. S: 1-2, s. 115; Y.F. Devellioğlu (1998). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın, s. 795; B. Köseoğlu (2005). *Aile Mahkemelerinin İşleyişi*. Ankara: Seçkin, s. 131.

³ M. Doğan (2010). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar, s. 982.

⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 25; N. Gürsel (1948). "Nafaka Borcu ve Yardım Müessesesi". *Adalet Dergisi*, s. 1215.

⁵ H.V. Velidedeoğlu (1965). *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Nurgök, s. 454; F.H. Saymen, H.K. Elbir (1960). *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Hak, s. 467; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 25; K. Oğuzman, M. Dural (1998). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 379-382; B. Öztan (2000). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan, s. 580-581; S.S. Tekinay (1990). *Türk Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 587; F.N. Feyzioğlu (1986). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 572; T. Akıntürk, D.A. Karaman (2011). *Aile Hukuku*. İstanbul: Beta, s. 444; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 5; A.C. Ruhi (2010). *Nafaka Hukuku*. Ankara: Seçkin, s. 22; S. Dolu (2010). "İştirak Nafakası". İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 3; Z. Topuksak (2011). "Yardım Nafakası". İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 3.

kım nafakaları; diğler grupta ise yardım yükümlülüğünü ihtiva eden yardım nafakası (TMK m. 364, m. 365, m. 366) bulunur.

1.2.1. Bakım nafakaları

Bakım nafakaları, evlilik hukukunun sonucunu teşkil eden yükümlülük olarak ifade edilebilir⁶. Anne ve babanın çocuklarına karşı bakım ödevi, eşlerin birbirlerine ve çocuklarına bakma ve geçindirme yükümlülüğü bakım nafakası olarak belirtilir. Bakım nafakaları tedbir nafakası (TMK m. 169, 197/2), yoksulluk nafakası (TMK m. 175) ve iştirak nafakası (TMK m. 182/f. 2) olarak ayrıca kanunda düzenlenmiştir.

1.2.1.1. Tedbir nafakası

Boşanma veya ayrılık davası açıldığında hâkim, evlilik birliği dava sürecinde de devam etmesi sebebiyle bu süreçte gerekli olan, özellikle eşlerin geçimine, barınmasına, mallarının yönetimine, çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden almakla yükümlüdür (TMK m. 169).

Tedbir nafakası boşanma veya ayrılık davası açıldığı zaman davanın devamı sürecinde ayrı yaşamakta olan eşin, kendi imkânları ile geçimini sağlayan diğler eşe yapacağı yardımdır⁷. Türk Medeni Kanunu m. 169 gereğince hâkim kendiliğinden tedbir nafakasına hükmeder. Yargıtay'a göre yeterli ve düzenli geliri bulunan eş bakımından tedbir nafakasına hükmedilemezken; ihtiyaç sahibi olan eşin davanın açılmasında kusurlu halde olması tedbir nafakası için engel kabul edilmemektedir⁸. Tedbir nafakası, boşanma veya ayrılık davasının açıldığı tarihten başlayıp hükmün kesinleşmesiyle de sona erecektir⁹.

⁶ Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 574; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 4; Öztan, 2000, a.g.k., s. 580.

⁷ M.Dural, T.Öğüz ve M.A. Gümüş (2011). *Türk Özel Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 128; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 283; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 198.

⁸ "...4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 169. maddesinde de, 137. maddedeki bu hüküm sadeleştirilmek suretiyle aynen korunmuş, boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkimin davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alacağı hükmüne bağlanmış, kusursuzluğun gerektiği yönünde bir düzenleme getirilmemiştir...."Yargıtay Hukuk Genel Kurulu(YHGK), 28.01.2004 Tarih, E. 2004/2- 8, K. 2004/27.

⁹ "...nafakaya (tedbir nafakalarına) dava tarihinden itibaren hükmetmek gerekirken..." Yargıtay 3. HD., 27.01.2005 Tarih, E. 15047, K. 339; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 324; "...Boşanma davasının ikamesinden sonra ödenmesine karar verilen tedbir niteliğindeki nafaka, boşanma davasının sonuçlanması ile hukuki dayanağı kalmadığından nihayet bulur." Yargıtay 2. HD., 1.10.1992 Tarih, E. 8542, K. 8861.

1.2.1.2. Yoksulluk nafakası

Türk Medeni Kanunu m. 175'te düzenlenen yoksulluk nafakası bakım nafakalarının diğer bir türüdür¹⁰. Kanun koyucu, eşlerin boşanmaları durumunda sosyal ve ahlaki düşüncelerle, boşanma yüzünden yoksulluğa düşerek geçimlerini bizzat temin edemeyecek olan kusursuz ya da daha az kusurlu tarafın diğer taraftan süresiz olarak malî gücü oranında nafaka isteyebileceğini düzenlemiştir (TMK m. 175/f.1). Dolayısıyla talepte bulunan eş lehine nafakaya kendisi daha kusurlu ise hükmedilemez¹¹. Yine yoksulluk nafakasında boşanma sebebiyle açılan maddi ve manevi tazminat davalarından farklı olarak nafaka talep edilen eşin kusurlu olması şartı aranmaz (TMK m. 175/2).

Türk Medeni Kanunu m. 177'de hâkimin yoksulluk nafakasına hükmedebilmesi için, boşanma davasıyla birlikte veya boşanma davasından sonra açılacak nafaka davalarında, hâkim re'sen yoksulluk nafakasına hükmedemeyip yoksulluğa düşen eşin talepte bulunması gerekliliği ve nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olacağı hususları açıkça düzenlenmiştir.

1.2.1.3. İştirak nafakası

Türk Medeni Kanunu m. 182/f.2'de iştirak nafakası, boşanma veya ayrılık durumunda velayet hakkı kendisine tanınmayan eşin çocuğun ihtiyaçlarına, mali gücü de dikkate alınarak hâkimin belirleyeceği oranda katılma zorunluluğunu ifade etmektedir¹².

Hâkim iştirak nafakasına nafaka ödeyecek olan kişinin mali gücünü, çocuğun ihtiyaçlarını ve çocuğun velayetine sahip eşin ekonomik durumunu gözetilerek herhangi bir talep olmasa dahi kendiliğinden karar verir.

İştirak nafakası, mahkemenin velayet kararının kesinleştiği tarihten başlayıp çocuğun ergin olduğu zamana kadar devam edecektir¹³. Bununla birlikte çocuk ergin olsa

¹⁰ Bkz. S. Erdem (1992). "*Yoksulluk Nafakası*". İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

¹¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 145-146; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 303; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 49; Dolu, a.g.k., 2010, s. 38 vd.; R. Söyler (2009). "*İştirak Nafakası*". İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

¹² Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 141; Akıntürk ve Karaman, a.g.k., s. 316.

¹³ "...Boşanma veya ayrılık vukuunda çocuk kendisine tevdi edilmemiş taraf gücüne göre onun bakım ve eğitim giderlerine katılmakla yükümlüdür (TMK. m. 182). Bu hususu hâkim görevi gereği kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir..." Yargıtay 2. HD., 01.07.2009 Tarih, E. 2008/10558, K. 2009/12955; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 506-507; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 454; B. Köprülü, S. Kaneti (1989). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz, s.19.

bile eğitimi devam ediyorsa, anne ve babanın mali koşullarına eğitimi sona erinceye kadar müşterek çocuğa bakma yükümlülükleri sürecektir (TMK m. 328/2).

1.2.2. Yardım nafakası

Türk Medeni Kanununda yardım nafakası, işsizlik, hastalık, yaşlılık ve malullük gibi sebeplerle çalışma güç ve yeteneğini kaybederek geçimlerini sağlamaktan yoksun olmaları ve bu yoksulluktan kendi imkânları ile de kurtulamadıkları durumda, bu kişilere kanunda belirtilen en yakın hısımlarınca yardımda bulunulmasını sağlamayı amaçlayan bir aile hukuku kurumudur¹⁴. Yardım nafakası konusu çalışmamızın esasını oluşturduğundan detaylı açıklamalar ilerleyen kısımlarda yapılacaktır.

1.3. Nafakanın Hukuki Niteliği

Nafaka, nafaka yükümlüsü bakımından borç niteliği taşımaktadır. Borcun kaynağı doğrudan kanun, sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya vekâletsiz iş görme olabilir. Nafaka, doğrudan kanunda düzenlenmiş ve söz konusu borç kaynaklarından hiçbirine girmediğinden "kanundan doğan borç" niteliğinde olduğu kabul edilir¹⁵.

Nafaka borçlusunu ve alacaklısını, nafakanın miktarı, ödeme şekli, ödeme zamanı gibi hususlarda aralarında bir sözleşme yapabilme yetkilerinin olması nafaka borcuna akdi bir yükümlülük niteliği kazandırmaz¹⁶. Yani böyle bir durumda dahi bu sözleşme kanundan doğan bir yükümlülük olan nafaka borcunun sözleşmesel nitelikte olduğunu göstermez¹⁷. Zira tarafların yaptığı sözleşme nafaka borcunu meydana getirmediğinden sadece nafakanın kapsamını ve ödeme biçimini belirlediğinden nafaka isteme hakkı, sözleşmeden doğmayıp kanunda belirtilen koşullar gerçekleşince kendiliğinden doğan kanuni bir borçtur¹⁸.

1.4. Nafaka Alacağının Özellikleri

Aile hukukundan doğan yardım nafakası, nafaka alacaklısının kişisel birtakım ihtiyaçlarını ve yoksulluğunu gidermeye yönelik olduğundan bu amacı gereği kişiye bağlı

---

¹⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 26.

¹⁵ K. Oğuzman, T. Öz (2011). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Vedat, s. 35 vd.; Oğuzman ve Öz, 2011, a.g.k., s. 36; F. Eren (2010). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta, s. 109; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 26-27.

¹⁶ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 477.

¹⁷ Saymen ve Elbir, 1990, a.g.k., s. 477; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 19.

¹⁸ Ruhi, 2010, a.g.k., s. 19.

bir alacak hakkı olup, Türk Medeni Kanunu'nun 16'ncı maddesinde belirtilen kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan sayılmıştır¹⁹. Nafakadan doğan borç ilişkisi de herhangi bir hukuki işlemde, haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden doğmayıp kendine özgü özellikleri ihtiva eden aile hukukuna özgü bir borç ilişkisi türüdür.

Bu sebeplerle nafaka alacağı aşağıda inceleyeceğimiz üzere belirli özelliklere sahiptir.

1.4.1. Nafakanın miras yoluyla geçmemesi

Türk Medeni Kanunu m. 599 hükmü gereğince, miras bırakanın ölümü ile birlikte, malvarlığında yer alan tüm hak ve borçlar külli halefiyet prensibi sebebiyle bir bütün olarak mirasçılara geçer. Ancak, kişiye bağlı haklar ölümle birlikte sona ereceğinden ve mirasçılara geçmeyeceğinden alacaklısının yoksulluğunu giderme amacı taşıyan nafakayı talep edebilme ya da alacaklılık durumu sahibinin ölümüyle sona ermektedir ve mirasçılara geçmemektedir²⁰. Ancak mahkeme kararına göre muaccel olduğu halde tahsil edilmemiş olan nafaka alacakları, nafaka alacaklısının ölümünden önceki zamana ait olup tereke aktifine giren birikmiş bir alacak olduğundan mirasçılara geçer.

Türk Medeni Kanunu m. 25/f.4'ün açık kanuni düzenlemesine göre kişiye bağlı haklardan olan manevi tazminat davası miras bırakan tarafından ileri sürülmüşse mirasçılara geçecektir. Ancak nafaka alacakları için nafaka davası mahkemede görülme-ye devam ederken nafaka alacaklısı ölürse davanın akıbetinin ne olacağına dair bir düzenleme mevcut değildir.

Yargıtay'ın kararları²¹ ile doktrindeki baskın görüş²², nafaka davası açıldıktan itibaren bu hakkın malvarlığı hakkına dönüşüp hak sahibinin ölümü halinde ölenin terekesine dâhil olması sebebiyle davacının mirasçılarının külli halef sıfatıyla davaya devam edebileceğini kabul etmektedir. Ancak, bu durumda da açılmış nafaka davası, dava günü ile ölüm günü arasındaki zaman aralığında tahakkuk etmiş nafaka alacağı ile sınırlı ola-

¹⁹ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1217; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 31; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 596; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 586; Erdem, 1992, a.g.k., s. 97.

²⁰ Z. İmre, H. Erman (2011). *Miras Hukuku*. İstanbul: Der, s. 9; M. Dural, T. Öz (2009). *Türk Özel Hukuku: Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 12 vd.; İmre ve Erman, 2011, a.g.k., s. 326.

²¹ Yargıtay 2. HD., 03.04.1979 Tarih, E. 2535, K. 2750; Aynı yöndeki başka Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 2. HD., 06.05.1974 Tarih, E. 2936, K. 2795.

²² Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 82; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 597; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 389; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 352; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 586; Öztan, 2000, a.g.k., s. 449, Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 453; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 83; Söyler, 2009, a.g.k., s. 12; E.Ş. Demirel (2009). *"Yoksulluk Nafakası"*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 9.

cak şekilde olmak üzere nafaka takdir edilebilecektir²³. Ergenekon'a göre²⁴, açılmış nafaka davası devam ederken davacı ölürse, manevi tazminat taleplerindeki mirasçılara intikali kuralının nafaka ile ilgili olmadığı gerekçesiyle kıyas yolu ile dahi nafaka alacakları için uygulamayacağını; zira nafaka hükümleri arasında bu konuda açık veya zımni bir kanun hükmünün de olmadığını belirtmiştir. Kanaatimizce Türk Medeni Kanunu m. 25/f.5'e ilişkin kanun gerekçesine belirtilen manevi tazminat istemi hak sahibi tarafından ileri sürüldükten sonra malvarlığı niteliğini kazanması sebebiyle mirasçılara intikal edeceği kuralının yine kişiye bağlı haklardan olan nafaka için de davada ileri sürülmekle malvarlığı hakkına dönüşüp miras bırakanın terekesine dâhil olarak mirasçılarının geçeceğidir.

Belirttiğimiz durum nafaka borcunun intikali için de geçerli olup yükümlünün ölümü ile yardım nafakası sona erse dahi nafaka yükümlülüğü mirasçılara geçmeyeceğinden, mirasçılar nafaka yükümlüsü ölünce nafaka ödemeye devam etmeyecektir²⁵. Ancak muaccel olmuş nafaka borçları nafaka yükümlüsünün terekesi içinde yer alacağından mirası kabul eden mirasçılardan bu borçlar talep ve tahsil edilebilir²⁶. Nafaka, kişiye bağlı alacak hakkı olsa dahi dava açmakla malvarlığı niteliği taşıyacağından davalı ölürse, davaya mirasçılar aleyhine devam edilebilmektedir.

1.4.2. Nafakanın kural olarak üçüncü kişilere devir edilememesi

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda m. 183/f.1 hükmüne göre kanun veya sözleşme ile veya işin mahiyeti gereği aksi kararlaştırılmış olmadıkça alacaklı, borçlunun rızası aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye temlik edebilir. Alacağın temlikinin işin niteliği gereği yasak olması hali yapılacak temliğin, alaktan beklenen amacın gerçek-

²³ Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 453; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 83; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 108-109; Erdem, 1992, a.g.k., s. 103; Demirel, 2009, a.g.k., s. 10; Söyler, 2009, a.g.k., s. 12-13; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 83.; "...nafaka şahsî hak olmakla beraber dava açmakla "mameleki hak" niteliği aldığı için davalının ölümü halinde davanın mirasçılar aleyhinde devam edeceğine ve dava günü ile ölüm tarihi arasında geçerli olmak üzere nafaka takdir edilmesi gerektiğini mahkemece de bu kurala uygun karar verilmiş olmasına göre..." Yargıtay 2. HD., 03.04.1979 Tarih, E. 2535, K. 2750; "...Miras bırakanın sağlığında kullanmadığı nafaka isteme hakkı, ölümü halinde mirasçılar tarafından kullanılmaz ise de, dava açıldıktan sonra hak sahibi öldüğü takdirde mirasçılar, davayı külli halef olarak yürütebilirler. Çünkü dava açılmakla hak, mameleki nitelik alıp, ölümle de ölenin terekesine dâhil olur. Ancak açılmış davayı yürütme imkânı, dava günü ile ölüm günü arasındaki süre için gerçekleşmiş nafaka ile sınırlıdır..." Yargıtay 2. HD., 06.05.1974 Tarih, E. 2936, K. 2795.

²⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 82.

²⁵ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 83; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 597; Oğuzman ve Dural, a.g.k., s. 389; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 389; Yargıtay 2. HD., 03.04.1979 Tarih, E. 2535, K. 2750.

²⁶ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 352; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 389.

leşmesine engel olması ya da bu amacı tehlikeye sokması durumunda söz konusu olur²⁷. Nafaka alacağı gibi kişiye bağlı alacakların niteliği gereğince temlike elverişli olmaması ve alacaklının kişisel ihtiyaçları dikkate alınarak tespit edilmesi sebebiyle üçüncü kişilere temlik edilmesi mümkün değildir²⁸.

Buna karşılık muaccel olan birikmiş nafaka alacakları, fiili olarak mevcut geçimin sağlanması ve yoksulluğun giderilmesi amacını gerçekleştiremediği için kişiye bağlı hak niteliğini kaybedeceğinden, bunların devri mümkündür²⁹.

Türk Borçlar Kanunu m. 83 hükmüne göre nafaka yükümlüsü borcunu bizzat ifa etmekle yükümlü değildir. Zira nafaka borcunun bizzat ifa edilmesinde nafaka alacaklının bir menfaati bulunmamaktadır³⁰. Dolayısıyla nafaka yükümlüsünün veya onun dışındaki kişilerin bu borcu ifa etmesi halinde ifa geçerli olacaktır.

1.4.3. Nafaka alacağı üzerinde rehin tesis olunamaması

Rehin hakkı, sınırlı bir aynı hak olup borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde, hak sahibine taşınmaz, taşınır ya da bir başka hakkı paraya çevirerek elde edilen meblağdan alacağını öncelikli olarak alma yetkisi verir³¹.

Türk Medeni Kanunu m. 954 hükmüne göre, başkasına bağımsız olarak devredilebilen, para ile değerlendirilmesi mümkün olan hak ve alacakların rehinli alacaklının alacağını tahsil imkânı verecek teminat teşkil etmesi sebebiyle rehin edilmesi mümkündür³². Ancak nafaka alacağının üçüncü kişilere devredilemeyeceğine daha önce değinmiştik³³. Nafaka alacağı başkalarına devredilemiyorsa üzerinde rehin de tesis edilemez.

Ayrıca nafaka, istisnai olarak kişiye bağlı hak olma özelliklerini kaybetmiş olan birikmiş nafaka alacağı niteliğinde ise başkalarına devredilebilir ve rehin tesis edilebilir³⁴.

²⁷ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 37; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 108.

²⁸ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 597; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 82.

²⁹ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 352; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 389; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 586; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294.

³⁰ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 37; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1218; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 597; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 586; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 352; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 389; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294; Öztan, 2000, a.g.k., s. 590; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 453; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 82.

³¹ M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S.O. Özdemir (2009). *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 713.

³² Oğuzman, Seliçi ve Özdemir, 2009, a.g.k., s. 839.

³³ Bkz. Birinci Bölüm, 1.4.2. Başlık.

³⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 38; Dolu, 2010, a.g.k., s. 5; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 37; Demirel, 2009, a.g.k., s. 7-8; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 8.

1.4.4. Nafaka alacağının haczedilememesi

İcra İflas Kanunu m. 83/f.1 hükmüne göre, yoksulluk içinde olan nafaka alacaklısının gelirine cebri icra ile el konulması hususu şöyle düzenlenmiştir: "Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haciz olunabilir". Buna göre ilama dayanmayan nafakaların da kısmen haczedilebilen haklar içerisinde sayılmıştır. İcra İflas Kanunu'nun 83'üncü maddesi 03.07.1940 tarih ve 3890 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce tüm nafaka alacakları kısmen haczedilebiliyordu. İcra İflas Kanunu m. 83'te yapılan değişiklikle kanun koyucu alacağın mahkeme ilamına dayanıp dayanamamasına göre ayırım yaparak ilama dayanan nafaka alacaklarının kısmen haczedilebilirken; ilama dayanmayan nafaka alacaklarının kısmen dahi haczedilemeyeceği düzenlenmiştir.

Nafakaların bu ayırımından ne anlaşılması gerektiği, Adalet Vekili Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün mütalaasında³⁵ şöyle açıklanmıştır: Mahkeme, muhtaç durumda olan kişinin geçinmesi için zorunlu olan miktarı nafakayı belirlerken dikkate alındığından bu tutarın nafaka alacaklısına geçmesinde mutlak bir zorunluluk olduğundan ilama bağlı nafakalar asla haczedilemez³⁶.

Üstündağ'a göre, ilama dayalı nafaka birikmişse, bu adi alacak niteliğinde olacağından dolayı tamamı haczedilebilecektir³⁷. Ergenekon'a göre ise, birikmiş nafaka alacaklarının mutlak olarak nafaka alacaklısının eline geçmesi zorunluluğu olmadığı için haczedilememesi prensibi bu nafakalar bakımından uygulanmamalıdır. Yargıtay ise,

³⁵ S. Olgaç, H. Köymen (1965). *Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk İcra ve İflas Kanunu ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: İsmail Akgün, s. 744.

³⁶ İ.E. Postacioğlu (1982). *İcra Hukuku Esasları*. İstanbul: Fakülteler, s. 374; B. Kuru, R. Arslan, E. Yılmaz (2008). *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Yetkin, s. 274; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1218 vd.

³⁷ S. Üstündağ (2000). *İcra Hukununun Esasları*. İstanbul, s. 235; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 36; "...Öncelikle belirtmek gerekir ki, ilama müstenit olan nafakadan kastedilen şey, dava sırasında hakimlikçe kişinin yaşamını sürdürmek için öncelikle ve zaruri olarak hükmedilen bir para olup, ara kararı ile takibe konulmasındaki amaçta dava sonucu beklenmeksizin nafakanın bir an önce tahsilinin gerekmesidir. Başka bir anlatımla nafakanın ilama bağlanıp bağlanmaması bu gibi hallerde sonuca etkili değildir. İİK'nun 83. maddesinde "ilama müstenit olmayan" nafaka tabirinden anlaşılması gereken ise TBK'nun 507. maddesinde olduğu gibi mukaveleye müstenit nafakalardır. Yani zaruri olduğundan hakimlikçe hüküm altına alınan nafaka değil, tarafların serbest iradesi ile anılan madde koşullarındaki kararlaştırılan iradlardır. Hal böyle olunca lehine hükmedilen kişinin geçimi için zorunlu olan TMK'nın hükümlerine göre verilen nafakanın birikmesi (teraküm) etmesi halinde dahi niteliği itibariyle haczi caiz değildir. Mercice aksine düşüncelerle şikayetin reddine karar verilmesi isabetsizdir..." Yargıtay 12. HD., 09.07.2002 Tarih, E. 14311, K. 15013; A. Karslı, A. Kavasoğlu, E. Koç (2008). *İcra ve İflas Kanunu-Tebligat Kanunu ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Alternatif, s. 183.

nafakanın aylık veya birikmiş olarak talep edilmesi arasında haczedilmezlik bakımından fark olmaksızın kişi lehine hükmedilen nafaka alacağının birikse dahi bu alacağın haczinin mümkün olduğunu kabul etmektedir³⁸.

İcra İflas Kanunu m. 83'ün açık ifadesi gereğince birikmiş nafaka alacaklarının haczi mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte İcra İflas Kanunu m. 83 kapsamında korunmaya geçinmesi için zorunlu nafaka miktarının birikmesine neden olduğundan nafaka alacaklısının da ihtiyacı kalmamıştır denilebilir. Dolayısıyla kanaatimizce bu düzenlemeyi uygulamak, birikmiş nafaka alacakları alalede bir alacak niteliğine sahip olduğu için yerinde olmayacaktır.

İcra İflas Kanunu'nun 83'üncü maddesinde, "ilama müstenit olmayan" nafaka hususundan, Türk Borçlar Kanunu m. 607'de olduğu gibi sözleşme dayanan nafakalar anlaşılmalıdır³⁹. Yani tarafların serbest iradesi ile oluşturulan madde koşulları içerisindeki dönemsel edimlerdir. İcra İflas Kanunu m. 83'e göre, ilama dayalı olmayan sözleşmeye dayanan nafakalar, icra müdürü veya başvuracağı bilirkişice tespit edilen borçlu ve ailesinin geçimi için gerekli ücret miktarının dışındaki kısmı, nafaka miktarının dörtte birinden az olmamak kaydıyla kısmen haczedilebilir⁴⁰.

1.4.5. Nafakanın takas edilememesi

Türk Borçlar Kanunu m. 139 hükmüne göre, iki kişinin bir miktar parayı veya özdeş diğer edimleri karşılıklı olarak birbirine borçlu olmaları ve her iki borcun da muaccel olması durumunda her bir taraf alacağını borcuyla takas edebilir. Türk Borçlar Kanunu m. 143/c.'e göre kural olarak takas bir tarafın takas beyanını karşı tarafa bildirmesiyle hüküm doğurur. İstisnai olarak, bazı borçların takas edilebilmesi alacaklının vereceği onayına bağlıdır. Türk Borçlar Kanunu'nun 144'üncü maddesi gereğince nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin geçimi için zorunlu olması sebebiyle özel niteliği gereği, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebileceği belirtilmiştir. Kanun koyucu yaptığı bu düzenleme ile geçimini temin etmesini, hayatını sürdürmesini sağlayan ekonomik anlamda zayıf durumdaki nafaka alacaklısını korumak istemiştir⁴¹. Nafaka borcu

---

³⁸ Yargıtay 12. HD., 08.07.2005 Tarih, E. 11587, K. 15130; M. Oskay, C.Koçak, A. Deynekli, A. Doğan (2007). *İİK Şerhi*. Ankara: Turhan, s. 2495.

³⁹ Yargıtay 12. HD., 02.04.2007 Tarih, E. 3823, K. 6225; Oskay, Koçak, Deynekli, Doğan, 2007, a.g.k., s. 2488.

⁴⁰ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k. s. 389; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 352; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2008, a.g.k., s. 275.

⁴¹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 33.

amaçlarını ancak fiilen ifa ile gerçekleştirebildiği için borçlu muaccel bir borcunu dahi nafaka alacaklısından olan alacağı ile onun rızasını almadan takas edemez⁴².

Nafaka borçlusunu, karşılıklı bir alacağını nafaka alacağı ile takas edemezken; nafaka alacaklısı nafaka borçlusuna olan muaccel borcunu kanuni bir engel olmadığından kendi nafaka alacağı ile takas edebilecektir⁴³. Türk Borçlar Kanunu m. 143/c.2'ye göre geçerli şekildeki takas beyanı ile birlikte her iki borç daha az olan borç tutarınca sona erer.

1.4.6. Nafakadan feragat edilememesi

Türk Medeni Kanunu m. 23 hükmüne göre kimse, hak ve fiil ehliyetinden kısmen de olsa vazgeçemez. Dolayısıyla nafaka talep etme hakkı olan kimse, doğmamış nafaka alacağı ve dava hakkından feragati geçersiz kabul edilmektedir. Aynı zamanda hak sahibinin nafaka yükümlüsü ile yaptığı nafaka isteme hakkından önceden feragat ettiğine ilişkin sözleşme geçersizdir⁴⁴. Feragat sözleşmesinin ivaz karşılığında yapılmış olması feragati geçerli hele getirmez. Önemle belirtilmelidir ki işlemiş nafaka alacağının ibra yolu ile sona erdirilebilmesi mümkündür.

Herkes üzerinde serbestçe tasarruf edeceği talep ve dava hakkını özgür olarak kullanabilecek olması sebebiyle hiç kimse mevcut nafaka hakkını kullanmak zorunda bırakılamaz (HMK m. 24/f.2,3). Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 307 gereğince feragat, davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir. Nafaka talebiyle dava açan herkes hüküm kesinleşinceye kadar her zaman nafaka davasından feragat edebilir. Bu feragat beyanı, dilekçe ile ya da sözlü olarak yapılabilir ve kesin hüküm gibi sonuç doğurur (HMK m. 309, m. 311). Feragat eden, feragat edilen zamana kadar işlemiş nafaka alacağından feragat etmiş sayılsa da, yardıma muhtaç kişi tekrar nafaka alabilmek için mahkemeye başvurarak dava açabilir ve dava sonucunda mahkemeden ilam

⁴² F. Aral (2010). *Türk Borçlar Kanununda Takas*. Ankara: Yetkin, s. 120; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 598; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 390; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 545; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 81; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 107; "... nafaka gibi borçlunun ve ailesinin iafesi için mutlak surette zaruri olup hususi mahiyeti itibarıyla fiilen alacaklının eline verilmesi gereken alacakların, alacaklının rızası olmadıkça takasının mümkün olmamasına (BK. 123/2) göre..." Yargıtay 2. HD, 29.01.2001 Tarih, E. 16136, K. 1347.

⁴³ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 598; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 390; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 545; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 128; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 587.

⁴⁴ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 598; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 38; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 390; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 545; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 294; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 453; A. Karlı (2011). *Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Alternatif, s. 375.

alabilir. Nafaka hükmü, muhtaç kişiyi koruyacak özellikte olduğundan kesin hüküm teşkil etmemektedir⁴⁵.

Alacaklı, nafaka ilamını icraya koyup koymamakta serbesttir ve istediği zaman icra yoluyla gerçekleştirilen tahsilâtı durdurabilir ya da tekrar devamını isteyebilir⁴⁶. Ancak nafaka alacaklısı, icrayı durdurmayıp usulüne uygun feragatte bulunmuş olması durumunda, artık o ilama dayalı cebri icra talebinde bulunamaz⁴⁷.

1.4.7. Nafaka alacağının kural olarak nakden ve peşin olarak ödenmesi

Nafaka borcu, para borcu niteliğinde olduğundan Türk Borçlar Kanunu'nun 99. maddesine göre ülke parası ile ödenir. Nafakanın yabancı bir para birimi üzerinden ödenmesine ilişkin bir anlaşma mevcutsa ve "aynen ödeme" manasına gelen herhangi bir ifade anlaşmada yer almıyorsa nafaka "ödeme günündeki kur⁴⁸"a göre Türk parası ile ödenebilir (TBK m.99/II). Yabancı bir para birimi üzerinden ödenmesi kararlaştırılsa dahi, ödenmemesinde yapılacak icra takibinde nafaka alacağı, alacaklının seçimine göre aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Türk parası ile talep edilebilir (İİK m. 58/f.3, TBK m.99)⁴⁹.

1.4.8. Nafakanın kamu düzeni ile ilgili olması

Kamu düzeni, kamu hizmetlerinin layığıyla yerine getirilmesini sağlayan, toplumun temelini ve kamusal menfaatini koruyan kurallar bütünü olarak tanımlanır⁵⁰. Aile hukukunun kamu düzeni ile ilgili organik tarafı dışında hukuki tarafı da yasal düzenlemelerle beraber topluma yansıtılmaktadır. Kamu otoritesinin aileye müdahalesine; evlendirme merasimi (TMK m.139-144), evliliğin mutlak butlan nedeniyle feshi davasını açma hakkı (TMK m.146) örnek olarak verilebilir⁵¹.

⁴⁵ Tekinay, 1990, a.g.k., s.291.

⁴⁶ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 39.

⁴⁷ "... İcra zaptında alacaklının nafaka talebinden feragâtına dair usule uygun olarak tespit edilmiş bir beyan mevcuttur. Bu şekilde feragat mevcut olduktan sonra o ilama dayanılarak bilahare icra takibine devam olunamaz. Davacı kadının feragatinden sonraki vaziyetine göre yeniden nafaka talebine hakkı bulunup bulunmadığını mahkemenin tetkik edip bir karar vermesi icap eylerken hilafına mütalaa şerhiyle yazılı şekilde karar ittihazi yolsuzdur..." Yargıtay 2. HD, 19.12.1957 Tarih, E. 6405, K. 6428; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 617; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 82.

⁴⁸ Ödeme günündeki kur ile kast edilen; üzerinden ödeneceği kararlaştırılan yabancı para biriminin ödeme gününde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nca belirlenmiş ve geçerli olan resmi kurdur.

⁴⁹ Yargıtay 12. HD. 08.02.2005 Tarih, 259/2119 ilgili karar için bkz. Ruhi, 2010, a.g.k., s.109.

⁵⁰ Bozovalı, 1990, a.g.k., s.91.

⁵¹ Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s.5.

Nafaka kavramının da aile bireylerinin, aile birliğinin devamlılığındaki rolünden de türü kamu düzenine ilişkin bir hak ve kavram olduğu edilmektedir⁵². Kamu düzeninin etkileri olan olumlu ve olumsuz etkisi nafaka alacağında da uygulama bulmaktadır.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun m.5 gereğince, nafakaya ilişkin düzenlemelerin kamu düzeninden olmasının sonucu olarak, Türk kamu düzenine açıkça aykırılık bulunduğu durumlarda Türk hukuku uygulama alanı bulacaktır⁵³. Diğer bir sonucu ise nafaka davasının her iki tarafı da yabancı olsa dahi bu davada Türk mahkemeleri davalının muvafakatine gerek kalmaksızın yetkili olmasıdır⁵⁴. Bunun dışında Türk Medeni Kanunu'nun 182/II. hükmünde yer alan, kamu düzeninden olan ve tarafların iradelerinin önemli olmadığı bir başka örnek ise boşanma sonrası velayet kendisine verilmeyen eşin, müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılmasıdır⁵⁵.

---

⁵² Bozovalı, 1990, a.g.k., s.91.

⁵³ Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s.78. "...Taraflar Türkiye'de oturmaktadırlar. Davacı yaşı ve oğlunun yardımına muhtaç bulunmaktadır. Böyle bir durumda, davacı bakılmadığı ve sefalet düştüğü takdirde Türk Kamu Yardım Müesseseleri bu kişiye bakmak zorunda kalacaktır. Davacının nafaka isteği Türkiye'nin kamu düzeniyle ilgilidir. Türkiye'de yabancı da olsa sefalet düşmüş bir insanın bulunması kamu düzenini bozan bir olaydır. Aile hukukuna taalluk etse dahi Türk kamu düzenini ilgilendiren hususlarda Türkiye mahkemeleri davalının muvafakatini aramaksızın davayı incelemelidir. Aksinin kabulü Türk Devletler Özel Hukuku prensiplerine aykırı düşer. Bu cihetleri belirten özel daire bozma ilamına uyulmak gerekirken direnilmesi isabetsizdir."Yargıtay HGK 22.11.1967 Tarih, 804/553.

⁵⁴ Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s.380.

⁵⁵ "Boşanma sonrası velayet kendisine verilmeyen eşin, müşterek çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılması da kamu düzeninden olsa da nafakanın miktarı kamu düzeninden değildir." Yargıtay 3. HD. 14.10.2010 Tarih, 11887/16694; "...nafaka miktarı kamu düzenine ilişkin bir husus olmayıp, hâkimin takdir yetkisinin bulunması da anlaşma ile nafaka miktarını belirlemelerine engel değildir." Yargıtay 3. HD. 20.12.2005 Tarih, 14028/14140.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YARDIM NAFKASININ TEMEL ESASLARI

2.1. Genel Olarak

Anayasa'nın 5. maddesinde "devletin amaç ve görevleri" ve 41. maddesinde "ailenin korunması ve çocuk hakları" başlıkları Medeni Kanunumuzdaki nafaka düzenlemesinin dayanağını teşkil etmektedir. Zira, devletin Türk toplumunun temelini oluşturan ailenin huzur ve refahını sağlaması için gerekli tedbirleri alması bir yükümlülüktür.

Bir kişinin yakın hısımlarının yardımından kaçınarak onu yoksulluk ve sefalet içinde yaşamak durumunda bırakması, kamu düzeni ve kamu menfaatine aykırı sonuçlar doğurarak toplum hayatını etkiler⁵⁶. Bu önemli hususu kanun koyucu, Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 şu şekilde düzenlenmiştir: "Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür." Dolayısıyla yoksulluk içine düşen yakınlarına bazı kan hısımlarını nafaka ödemekle yükümlü saymıştır.

Kanun hükmünde yardım nafakası yükümlülüğü belli derecede kan hısımlarından üstsoy, altsoy ile kardeşler arasında sınırlanmıştır. Kanunda nafaka talep edebilmenin şartları, talep edenin yoksulluk ve ihtiyaç içinde bulunması veya kendisine yardımda bulunulmadığı takdirde yoksulluğa düşmesinin muhakkak olması ile kardeşler arasında ise yoksulluk ve refah içinde bulunması şartına bağlıdır. Bu husus, Türk Medeni Kanunu m. 364/f.2'de "kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır" şeklinde belirtilmiştir.

Türk Medeni Kanunu m. 365 hükmünde, yardım nafakası yükümlüleri arasındaki sıra, nafaka alacaklısının ihtiyaçları dikkate alınarak belirlenen nafaka miktarının borçlunun ekonomik gücüne uygun ve kendisini geçim sıkıntısına düşürmeyecek miktarda olması, nafakanın tamamının bir veya birkaç nafaka yükümlüsünden istenmesinin hakkaniyete aykırı olması halinde hâkime miktarın azaltılması veya tamamen kaldırılması yetkisinin tanınacağı, hâkim talep olursa irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda ne miktarda ödeneceğine tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre de karar verebilme yetkisine sahip olması, nafaka alacaklısına bakan resmi veya kamuya yararlı kurumların da dava hakkına sahip olması, nafaka alacaklısına ko-

---

⁵⁶ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 586.

laylık sağlayan yetkili mahkemeye ilişkin özel bir hükmün bulunduğu hususları belirtilmiştir.

2.2. Yardım nafakasının özellikleri

2.2.1. Yardım nafakasının taliliği

Yardım nafakası, tali niteliktedir. Türk Medeni Kanunu m. 364/3 hükmüne göre, "Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır". Nafaka talebinde bulunan kişiye bakmakla yükümlü bir kimse yani karı ya da koca eşinden, ergin olmayan çocuk baba ya da annesinden bakım nafakası alma imkânına sahipse yardım nafakası talep edemez⁵⁷. Dolayısıyla nafaka alacaklısı, bakım yükümlülüğü olan kimseden önce bakım nafakası talep edip sonuç alamadığı takdirde yardım nafakası talebinde bulunmalıdır⁵⁸. Bu sebeple yoksulluk içinde olan eş, önce bakım yükümlüsü eşinden nafaka isteminde bulunacak, fakat eş acze düşüp bakım borcunu yerine getiremediği takdirde diğer nafaka yükümlülerine başvuracaktır.

Birinci derecede eş nafaka sorumlusu olduğundan eşler boşansa bile yoksulluğa düşen eş, diğer eşten yoksulluk nafakası isteyebilirken yardım nafakası isteyemez. İstisnai olarak kişinin aldığı yoksulluk nafakası zaruretten kurtarmaya yeterli gelmiyorsa yardım nafakası talep edebilir⁵⁹.

2.2.2. Yardım nafakasının karşılıklı oluşu

Yardım nafakası, kanunda sayılan kişiler arasında çift yönlü olup karşılıklıdır⁶⁰. Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmüne göre sayılan üstsoy, altsoy ve kardeşler birbirlerine karşı hem yardım nafakası verme yükümlülüğüne hem de birbirlerinden yardım

⁵⁷ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 472; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 447; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 344; Öztan, 2000, a.g.k., s. 585-586.

⁵⁸ Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 447.

⁵⁹ "MK. 144. maddesi uyarınca aldığı yoksulluk nafakası kendisini zaruretten kurtarmayan usul veya fıru TMK. 315. maddesi uyarınca da nafaka isteyebilir." Yargıtay 2. HD, 03.12.1993 Tarih, E. 1993/10879, K. 1993/11757.

⁶⁰ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 469; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 587-588; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 575; H. Hatemi, R. Serozan (1993). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 337; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 291; Öztan, 2000, a.g.k., s. 580; R. Serozan (2006). *Çocuk Hukuku*, İstanbul: Vedat, s. 246; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 7; Erdem, 1992, a.g.k., s. 21-22; Söyler, 2009, a.g.k., s. 21-22; Dolu, 2010, a.g.k., s. 35-36; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 4.

nafakası talep etme hakkına sahiptir. Evlatlık ilişkisi süresince, evlatlık ile evlat edinen arasında karşılıklı olarak nafaka yükümlülüğü devam edecektir⁶¹.

2.2.3. Birden fazla nafaka yükümlüsü arasındaki sorumluluk sırası

Birden fazla kişinin nafaka yükümlüsü olması halinde bu kişiler arasındaki sorumluluk sırası, Türk Medeni Kanunu m. 365/f.1 gereğince mirasçılıktaki sıraya göre tespit edilir. Ancak birden fazla mükellefin sorumluluğunda eşitlik ve mirastaki payları esas alınmaz. Bununla birlikte aynı miras sırasında olan veya ayrı miras sırasında olmalarına rağmen şartlar gereği birlikte takip edilen mirasçılar arasındaki durumun ayrıca incelenmesi gerekir.

Nafaka yükümlüleri arasında müteselsil sorumluluk olmadığından aynı derecede birden fazla yükümlü varsa nafakanın tamamı bunların birinden istenemez⁶². Buradan hareketle nafaka yükümlüleri arasında rücu ilişkisinin de olmayacağı söylenebilir⁶³. Müteselsil sorumluluk kabul edilmiş olması nafaka yükümlüleri bakımından rücu ihtilaflarına sebep olabilirdi.

Hâkim, yükümlülerden birini daha çok diğerini daha az olmak üzere birden fazla nafaka yükümlüsünün sorumlu olduğu nafaka miktarını kendi mali durumlarına uygun olacak şekilde kararlaştırabilir. Nafaka yükümlülerinin bazılarında nafaka istenmesi durumunda diğerlerinin sorumlu olacağı nafaka miktarı dikkate alınarak nafaka miktarı takdir edilmelidir⁶⁴.

⁶¹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 40; Tekinay, 1990, a.g.k., s.590.

⁶² Gürsel, 1948, a.g.m., s.1227; K. Birsen (1966). *Medeni Hukuk Dersleri*. İstanbul: Fakülteler, s. 429; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 473; Öztan, 2000, a.g.k., s. 586; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 88; "... Mahkemece, davacının (annenin) bakım ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gerekli nafaka miktarı tespit ettirilmiş ise de, nafaka yükümlüsü davalıların her birinin ödeyeceği nafaka miktarı (davalıların mali ve içtimai durumları ile hakkaniyet ilkesi gözetilerek) belirlenip, ayrı ayrı takdir edilmemiştir. Öte yandan, davalılar (yükümlüler) arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmamaktadır. Dolayısıyla, müteselsil sorumlulukları da söz konusu değildir. Nafaka ile yükümlü tutulan davalıların hepsinin ödemesi gereken toplam nafaka miktarından; her birinin müteselsilen sorumlu tutulması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 3. HD., 21.05.2002 Tarih, E. 5037, K. 12756; N. Yavuz (2008). *Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar*. Ankara: Turhan, s. 621-622.

⁶³ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 41; Birsel, 1966, a.g.k., s. 429; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 473.

⁶⁴ "...Yardım nafakası, aile bireylerini yoksulluk ve düşkünlükten kurtarmaya ilişkin bir nevi sosyal yardımlaşma olup ahlak kuralları ile geleneklerin zorunlu kıldığı bir ödevdir. Yardım nafakası isteyen kişinin durumu muhtaç duruma düşmüş olması, yükümlüyü borcundan kurtarmamaktadır. Aile bağlarının herhangi bir nedenle zayıflamış olması da altsoyun yükümlülüğünü ortadan kaldıra bir neden olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle kanun koyucu, yardım nafakasını kişinin ve toplumun vicdanına bırakmamış, kanuni bir ödev olarak düzenlemiştir..." Yargıtay 3. HD., 22.09.2008 Tarih, E. 12568, K. 15376; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 602-603.

2.2.4. Nafaka talebine aile bağlarının zayıflamasının etkisi

Türk Medeni Kanunu m. 364, m. 365 yardım nafakasının koşullarını düzenleyen maddelerinde aile bağlarının sarsılması veya tamamen ortadan kalkması hali, yani aileye karşı vazifelerin kusur ile ortadan kalkması durumu nafaka talebine engel bir hal olarak düzenlenmemiştir.

Yargıtay aile bağlarının zayıflamasının nafaka talebine etkisini şu şekilde değerlendirmiştir: "...Nafaka yükümlülüğünün ortadan kaldırılması, Türk Medeni Kanunu m. 365/3'te düzenlenmiştir. Bu hükme göre, "nafakanın, yükümlülerin bir ya da birkaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa, hâkim onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir." O nedenle, kural olarak nafaka yükümlülüğünün kaldırılması için birden çok nafaka yükümlüsünden talep edilmesi ve yükümlülerden birinin nafaka yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde, diğerinden talep edilmesinin hakkaniyete aykırı bulunması gerekir. Bunun dışında nafaka yükümlülüğünün ortadan kaldırılmasını düzenleyen herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Yardım nafakası, ahlak kuralları ile geleneklerin zorunlu kıldığı sosyal ödevdir ve kanun koyucu, kişinin ve toplumun vicdanına bırakmamış, kanuni bir ödev olarak düzenlemiş, bu ödevin ortadan kaldırılmasını ise, Türk Medeni Kanunu m. 365 ile sınırlamıştır. Yardım nafakası, zarurete düşen hıssının yaşamını sürdürebilmesi için zorunlu yardım isteğidir. Yardım nafakası isteyen kusuru ile yardıma muhtaç duruma düşmüş olması, yükümlüyü borcundan kurtarmamaktadır. Aile bağlarının herhangi bir nedenle zayıflamış olması da yükümlülüğü ortadan kaldıran bir neden olarak düzenlenmemiştir. Yardım nafakasının koşulları objektiftir ve bu koşulların gerçekleşmesi halinde nafaka borcu doğmaktadır... Davacı 70 yaşlarında, nafaka yükümlüsü oğul refah içerisinde. Aile bağları babanın kusuru ile zayıflamıştır. Ne var ki, Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesindeki dürüstlük kuralı, bu koşullarda davalı oğlun nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir neden olarak kabul edilmemelidir. Oğlun yardıma muhtaç duruma gelmiş olan babasına karşı asgari yaşama giderlerini karşılama borcu, dürüstlük kuralı gereği ortadan kaldırılamaz. Aksini gerektirir. Zira altsoyun (oğlun) üstsoya (babaya) karşı yardım yükümlülüğü ile üstsoyun altsoya karşı olan yardım yükümlülüğünün ahlaki, geleneksel ve toplumsal nedenleri farklıdır... ". Yargıtay bu kararında aile bağlarının nafaka alacaklısının kusuru ile zayıflamış olsa dahi asgari yaşama giderlerini karşılama borcunun dürüstlük kuralı gereğince ifa edilmesi gerektiğini, davalının nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir husus olarak kabul edilmemesi gerektiğini kabul etmiştir. Özetle, davacı babanın yardıma muhtaç ve

yoksul olduğu (TMK m. 364) tespit ediliyorsa, Türk Medeni Kanunu m. 365 uyarınca "davacının geçinmesi için gerekli" yardım nafakasına hükmedilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

Mirastan çıkarma sebepleri Türk Medeni Kanunu m. 510/f.1 ve f.2'de düzenlenmiştir. Buna göre mirasçı, miras bırakana veya miras bırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlese veya mirasçı, miras bırakana veya miras bırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmezse miras bırakan saklı paylı mirasçısını mirastan çıkarma hakkına sahiptir. Mirastan çıkarma sebebinin gerçekleşmesi halinde, hak sahibinin nafaka talebinde bulunup bulunamaması hususu doktrinde tartışmalıdır. Belgesay'a göre, üstsoy, altsoy ve kardeşlere karşı mirastan çıkarmayı gerektiren bir sebep mevcut ise aile bağlarını güçsüzleşip aile üyelerinin birbirlerinin haklarına tecavüzlerinin önüne geçilebilmesi bakımından nafaka talebinin kabul edilmemesinin gerekmektedir⁶⁵. Gürsel ve Ergenekon'a göre ise, mirastan çıkarmayı gerektirecek durumun yaşanmasının altsoy, üstsoy ve kardeş arasındaki hısımlık bağını ortadan kaldırmaması sebebiyle nafaka yükümlülüğünün devam edeceğini savunmaktadır⁶⁶. Eski tarihli bir Yargıtay kararında, nafaka talebinde bulunanın nafaka yükümlüsünü mirastan çıkarması halinin, nafaka borçlusunun yükümlülüğüne son veren bir sebep olmadığı kabul edilmiştir⁶⁷. Yargıtay bir başka kararında, annenin, oğlunu küçük yaşta terk edip yıllar boyunca onunla ilgilenmemesi halinin, annenin nafaka hakkını ortadan kaldırmayacağını kabul etmiştir⁶⁸. Yargıtay bir başka kararında ise, nafaka yükümlüsünü döven, mirastan çıkarılmayı gerektirecek bir davranış içinde bulunan kişiye, dürüstlük (TMK m. 2) ve hakkaniyet (TMK m. 4) kuralları gereğince nafaka verilmesi aile bağlarını ve dayanışmayı artıran kuralları yok saymak anlamına geldiğini kabul etmiştir⁶⁹.

Türk Medeni Kanunu'nda aile bağlarının bazı nedenlerle zayıflamasının nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldıracığına yönelik herhangi bir düzenlemenin olmamış olması hali dürüstlük kuralı ile hakkın kötüye kullanılmaması ilkeleri esas alınarak değerlendirilmelidir.

Kanunun bu lafzı, kanunun getiriliş amacının önüne geçerek somut olay değerlendirilmesi yapılmaması gerekir. Yardım nafakasının düzenlenmesinin temel amacı aile

⁶⁵ M.R. Belgesay (1949). *Türk Kanunu Medenisi Şerhi*. İstanbul: Şaka, s. 298.

⁶⁶ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1224; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 114.

⁶⁷ Yargıtay 2. HD., 20.06.1940 Tarih, E. 1479, K. 2427.

⁶⁸ Yargıtay 2. HD., 25.12.1947 Tarih, E. 7584, K. 6786.

⁶⁹ Yargıtay 2. HD., 02.02.1995 Tarih, E. 12296, K. 1222.

bireyleri arasındaki yardımlaşma ve dayanışmanın gereğince yoksulluk halinde olan ve kendi geçimini sağlayamayan kişilerin asgari geçimlerinin sağlanabilmesidir. Kanaati-mizce ağır ihmalle aile vazifelerini yerine getirmeyen veya geçerli bir sebeple mirastan çıkarılması gerekli kişiye yardım nafakası sağlanması yersiz olacaktır. Zira kendi kusu-ruyla aile bağlarını temelinden sarsan bir kişinin, aile birliğinin sağladığı bir haktan fay-dalanabilmesi hali aile üyeleri arasındaki nefret duygularını artıracığından dürüstlük kuralı ile bağdaşmayıp hakkaniyete aykırı olacaktır.

2.2.5. Yardım nafakasının sınırlılık ve yasallık ilkesine tabi oluşu

Nafaka yükümlülüğü, sınırlı bir yükümlülük olması nedeniyle Türk Medeni Ka-nunu m. 364 hükmünde hangi dereceden hısım olanların birbirine nafaka yükümlüsü oldukları ayrıca belirtilmiştir. Dolayısıyla kanundaki sayım sınırlıdır ve yorum yoluyla genişletilemez. Yani Türk Medeni Kanunu m. 364/1 hükmünde sayılanlar dışındaki kan hısımlarının ve sıhri hısımların nafaka ödeme yükümlülükleri ve nafaka talep etme hak-ları yoktur.

Türk Medeni Kanunu m. 17/f.2 kan hısımlığı kenar başlığı altındaki hükmüne göre, üstsoy-altsoy hısımlığı biri diğerinden gelen kişiler arasında; yansoy hısımlığı ise biri diğerinden gelmeyip ortak kökten gelen kişiler arasında söz konusu olur. Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmü uyarınca, altsoy ve üstsoy hısımları arasında karşı-lıklı olarak nafaka yükümlülüğü olmasına karşın yansoy hısımları içinde sadece kar-deşlere yardım nafakası ödeme yükümlülüğü altında olup üçüncü ve dördüncü derece-den yansoy kan hısımlarının yükümlülüğü yoktur⁷⁰.

Türk Medeni Kanunu m. 18/f.1 hükmüne göre, eşlerden biri ile diğer eşin kan hı-sımları aynı tür ve dereceden kayın hısımlarıdır. Ancak Türk Medeni Kanunu m. 364 hükmü kayın hısımları arasında yardım nafakası yükümlülüğü yoktur⁷¹.

Kanuna göre yardım nafakası ödeme yükümlülüğü olmayan bir kimsenin buna rağmen nafaka ödeyerek nafaka alacaklısına yardımcı olması mümkündür. Böyle bir

⁷⁰ Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 289; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 589; Saymen ve Elbir, 1990, a.g.k., s. 468.

⁷¹ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 469; "...Davacı vekili dilekçesinde, müvekkili olan davacının eşinin görme sorunu olup, bu nedenle çalışmadığını beyan ederek, kayınpederi olan davalıdan kendisi ve çocukları için toplam 850 YTL. nafakaya karar verilmesini talep ve dava etmiştir....Ancak, Medeni Kanun'un 364. maddesi gereğince "Herkes yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üst soyu ve alt soyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür". Davacı gelin ile davalı kayınpeder arasında böylesi bir soybağı ilişkisi bulunmadığından dolayı, davacı hakkında nafaka takdirine ilişkin kararda bir isabet bulunmamaktadır...." Yargıtay 3. HD., 06.05.2008 Tarih, E. 2008/7185, K. 2008/8276.

durumda, aile bireylerinin birbirleriyle yardımlaşmaları ahlaki bir borcun ifası varsayılarak bu ödeme ahlaki bir borcun ifası olur ve geçerlidir. Dolayısıyla ödenen nafaka geçersizliği ileri sürülerek ve sebepsiz zenginleşmeye dayandırılarak geri istenemez⁷².

2.3. Yardım Nafakası Alacaklıları Ve Yükümlüleri

2.3.1. Genel olarak

Türk Medeni Kanunu 'nun 364'üncü maddesine göre yardım nafakası vermekle alacaklıları ve yükümlüleri belli kan hısımlarından sadece üstsoy, altsoy ve kardeşlerle sınırlıdır, genişletilemez⁷³. Dolayısıyla sayılan hısımların dışındaki amca, dayı, hala, teyze gibi kanunda sayılan kan hısımlarından olmayan veya gelin ve kayınpeder gibi aralarında soybağı olmayan hısımlar kanunen nafaka ödemekle yükümlü olmayıp nafaka da talep edemezler⁷⁴.

Nafaka yükümlülüğü olmayan bir kimsenin diğer tarafa nafaka ödemesi ahlaki bir borcun ifası sayılır ve ödenen nafaka Türk Borçlar Kanunu m. 78 hükmüne göre geri istenemez.

2.3.2. Üstsoy ve altsoy

Türk Medeni Kanunu m. 364 hükmüne göre, yardım nafakası yükümlülüğü sadece hangi derece olursa olsun üstsoy, altsoy ve kardeşler arasında söz konusu olur⁷⁵. Türk Medeni Kanunu m. 17/f.2'ye göre üstsoy-altsoy hısımlığı, birbirinden üreyenler arasında olup; kişiden yukarı doğru çıkan hısımlık (örneğin, ana, baba, büyük ana, büyük baba ve onların ana ve babaları gibi) üstsoy hısımlığı, kişiden aşağı doğru inen (çocuklar, torunlar, torunların çocukları gibi) hısımlık altsoy hısımlığıdır⁷⁶. Türk Medeni Kanunu

⁷² Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 51; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342.

⁷³ M. Demiral (2009). "*Aile Bağlarının Ortadan Kalktığı Hallerde Yardım Nafakası Talebinin Yerinde-liği Hakkında Bir Yargıtay Karar İncelemesi*". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 1111-1138; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 588-589; Feyzioğlu, 1956, a.g.k., 575-576; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 289; Öztan, 2000, a.g.k., s. 582; A. Zevkliler, M.B. Acabey, K.E. Gökyayla (1999). *Kişiler Hukuku, Aile Hukuku*, Ankara: Seçkin, s. 1134.

⁷⁴ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 469; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 445; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 576; "...Davacı gelin ile davalı kayınpeder arasında böyle bir soy bağı ilişkisi bulunmadığından dolayı, davacı hakkında nafaka takdirine ilişkin kararda bir isabet bulunmamaktadır..." Yargıtay 3. HD., 6.5.2008 Tarih, E. 7185, K. 8276; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 606; "... Somut olayda davalı dede her ne kadar torunları olan davacının çocuklarına nafaka vermekle yükümlü ise de, bizzat davacıya (geline) altsoy ve üstsoy bağı bulunmadığından nafaka vermek zorunda değildir..." Yargıtay 3. HD., 10.06.2003 Tarih, E. 7344, K. 7316.

⁷⁵ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 589; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 379; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 468.

⁷⁶ M. Dural, T. Ögüz (2004). *Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz, s. 172; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 445.

m.364/f.1 anlamında bir kimsenin anne tarafından veya baba tarafından üstsoyu olması bakımından bir fark olmayıp aynı şartlarla nafaka yükümlüsü olacaklardır⁷⁷.

Türk Medeni Kanunu m. 282 hükmüne göre, çocuk ile anne arasında soybağı doğumla kurulur. Anne yönünden, evlilik dışı doğan çocuk ile anne ve annesinin hısımları arasında soybağı ilişkisi kendiliğinden doğum nedeniyle kurulduğundan anne ve anne tarafındaki hısımlardan, soybağının tespitine gerekmesizin nafaka istenebilir.

Baba yönünden, Türk Medeni Kanunu m. 282/f.2 gereğince öncelikle evlilik dışı çocuk ile baba arasında soybağının ana ile evlilik (TMK m. 292), tanıma (TMK m. 295 vd.) ya da babalık hükmü (TMK m. 301 vd.) şartlarından biriyle kurulmuş olması gerekir⁷⁸.

Yardım nafakası ilişkisinin varlığı için, baba ile evlilik dışı doğan bir çocuk arasında tanıma veya babalık kararının bulunması şart olup sadece biyolojik kan hısımlığının yeterli olmayacağı kabul edilmektedir⁷⁹. Ancak bazı yazarlar⁸⁰, Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmünde "üstsoy-altsoy hısımlığı" ifadesini değil, sadece "üstsoy-altsoy" kavramını kullandığından evlilik dışı çocuk tanınmamış veya babalığa hükmedilmemiş olsa bile nafaka ilişkisi kabul etmişlerdir. Kanaatimizce, evlilik dışı doğan çocukla babası arasında soybağı kurulmadan nafaka yükümlülüğü doğmayacaktır. Zira aksi halde, kanunda sınırlı sayılan kişilerin nafaka talep edebilmesi kuralı ihlal edilerek soybağı kurulamayacak kişilerin de nafaka talebiyle karşılaşmasına kanuna aykırı olarak imkân tanınmış olur.

Kural olarak, çocuk ergin olması şartıyla anne ve babasından yardım nafakası isteyebilir⁸¹. Türk Medeni Kanunu m. 327 gereğince anne ve baba, küçük çocukları ergin oluncaya dek bakmakla ve Türk Medeni Kanunu m. 182 gereğince velâyeti kendisine verilmeyen eş de iştirak nafakası ödemekle yükümlüdür. Ancak istisnai olarak, babanın

⁷⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 341; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 445.

⁷⁸ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 469; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1223; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 589; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 379; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 341; "...Davacının nafaka talebi Türk Medeni Kanununun 364. maddesine dayalıdır. Bu madde gereğince nafakaya hükmedilmesi için davacı ve nafaka yükümlüsü arasında altsoy yada üst soy hısımlık ilişkisinin bulunması şarttır. Davacıyla davalı arasında soybağının tesisine yönelik dava reddedildiğine bu bölüm kesinleşmiş olduğuna göre davanın nafakayla yükümlü tutulması doğru görülmemiştir...." Yargıtay 2. HD., 4.2.2008, E. 2007/578, K. 2008/913.

⁷⁹ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 470; Birsen, 1966, a.g.k., s. 428; Belgesay, 1949, a.g.k., s. 297; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 379; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 576; Öztan, 2000, a.g.k., s. 583; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 445; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 79.

⁸⁰ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 53; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 589-590.

⁸¹ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 589; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 469; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 577; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 290.

ölmesi halinde çocuğa bakmaya annenin gücü yetmiyorsa çocuk ergin olmasa dahi nafaka yükümlülerinden mirasçılık sırasına göre yardım nafakası istenebilir⁸².

Doktrinde sadece biyolojik kan hısımlığının, baba yönünden üstsoy ve altsoy kan hısımları ile kardeşler arasında yardım nafakası ilişkisini kurmaya yeterli olması hususu tartışmalıdır. Hâkim görüş, biyolojik babalığın yardım nafakasına hükmedilmede esas olamayacağını, evlilik dışı doğan çocukla baba arasında soybağının kurulması yardım nafakası yükümlülüğü bakımından mutlak şart olduğunu savunmaktadır⁸³. Diğer görüş ise, Türk Medeni Kanunu 'nun 364. maddesinin metninde "hısımlar" kelimesi geçmediğinden kanun koyucunun sadece kan bağına önem verdiğinden biyolojik babalığın yardım nafakası ilişkisini kurmaya yeterli ve şart olduğunu ileri sürmektedir⁸⁴. Kanaatimizce, evlilik dışı çocukların korunmasını sağlamak amacıyla, biyolojik babalığın, baba yönünden üstsoy ve altsoy kan hısımları ile kardeşler arasında yardım nafakası ilişkisini kurmaya yeterli olduğunun kabulüdür.

2.3.3. Evlat edinme ilişkisi

Türk Medeni Kanunu m. 282/f.3'te sayılan yöntemlerden biri olarak kabul edilen evlat edinmede Türk Medeni Kanunu m. 315/f.1'e göre doğrudan mahkeme kararı ile birlikte soybağı kurulur ve buna bağlı sonuçlar ortaya çıkar⁸⁵.

Türk Medeni Kanunu m. 314/f.1 hükmü uyarınca evlat edinme ile birlikte ana ve babaya ait olan velayet hakkı ile altsoy-üstsoy ilişkisinin doğması gibi hak ve yükümlülükler evlât edinene geçer⁸⁶. Buna dayalı olarak Yargıtay'da evlat edinen ile evlatlık arasında nafaka yükümlülüğünün doğacağını kabul etmektedir⁸⁷. Evlat edinen de evlatlığından nafaka isteyebilir; zira bu kişiler arasındaki nafaka yükümlülüğü karşılıklıdır⁸⁸.

⁸² Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 577.

⁸³ Saymen ve Elbir, 1990, a.g.k., s. 470; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 79; Öztan, 2010, a.g.k., s. 583; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342.

⁸⁴ Ergenekon, 2010, a.g.k., s. 53; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 589-590.

⁸⁵ Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 308.

⁸⁶ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 54; Dural ve Öğüz, 2004, a.g.k., s. 308.

⁸⁷ "... MY. 257 ve 315. maddeleri gereğince koşulları varsa evlat edinen evlatlıktan, evlatlıkta evlat edinenden yardım nafakası isteyebilir..." Yargıtay 2. HD., 24.02.1994 Tarih, E. 9252, K. 927; "...Evlât edinme sözleşmesi yapılmakla, evlatlığın ana - babasına ait hak ve borçlar evlat edinen kişiye intikal eder. (M.K.257). Yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşen ana-baba, fîruundan (alt soyundan) nafaka isteyebileceği gibi feriler (altsoy) yani çocuklar da ana ve babalardan nafaka isteyebilirler. (M.K.315). Nafaka davası, bununla yükümlü olanlar hakkında mirastaki tertip sırasına göre açılır. (M.K.316). Evlatlığa alınan kişinin, asıl ailesinden (yani ana-baba ve kardeşlerden) miras almak hakları düşmez. (M.K.257). Açıklanan maddelerin tümü birlikte mütalaa edildiği takdirde, şartları gerçekleştiğinde, evlatlığa verilen çocuk da, ana-babasından nafaka isteyebilir. Evlatlığa verilen kimsenin ana-babasından miras alma hakkı düşmez. Mirasçılık sıfatı devam et-

Evlât edinenin altsoyu ve üstsoyu ile evlatlık arasında soybağı kurulmadığı için nafaka yükümlülüğü yoktur. Aynı zamanda evlat edinenin ve evlatlığın kendi altsoy-üstsoy ve kardeşleriyle arasındaki nafaka yükümlülüğü evlat edinme kurumundan etkilenmeksizin devam edecektir⁸⁹.

Türk Medeni Kanunu m. 314/f.5, evlatlık ilişkisinin kurulsa bile evlatlığın gerçek ailesiyle soybağının devam etmesi sebebiyle "Evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir" şeklindedir. Yani evlat edinme ilişkisinin kurulmasından sonra da evlatlık ile gerçek ana ve babası arasındaki soybağının korunması sebebiyle karşılıklı nafaka yükümlülüğü devam edecektir⁹⁰.

Bununla birlikte, evlatlığın evlat edinen ile asıl ana ve babası arasında nafaka talep etme ya da nafaka verme ihtimalinde sıranın nasıl belirleneceği önem arz etmektedir. Türk Medeni Kanunu'nda buna ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte Yargıtay ve doktrin, evlat edinenin nafaka yükümlülüğünü yerine getirmediği hallerde, evlatlığın ana ve babasına karşı nafaka talebinde bulunabileceği yani evlatlığın ana ve babasına karşı olan nafaka talebinin ikinci derecede olduğu kabul etmektedir⁹¹. Feyzioğlu'na göre, evlatlık hem asıl ana ve babasına, hem de kendisini evlat edinen kimseye bir öncelik tanınmadan her ikisine de evlatlığın ödeme gücünün belirlenerek ödeme yapılması gerektiğini savunmaktadır. Kanaatimizce ana ve babaya ait olan hak ve yükümlülükler evlat edinen kimseye geçeceğinden dolayı evlatlık ile evlat edinen arasındaki nafaka yükümlülüğüne öncelik tanınarak evlatlık önce evlat edinenden nafaka isteyecek, onun nafaka ödeme gücü olmazsa asıl ana ve babasından nafaka talep edebilecektir. Yine

---

tiği için, nafaka yükümlülüğü veya nafaka hakkı da karşılıklı olarak saklıdır. Öte yandan evlat edilmemekle ana-babaya ait bakım yükümlülüğü evlat edinene geçer. Ne varki evlat edinenin acze düşmesi halinde evlatlık, ana-babasından nafaka isteyebilir.... " Yargıtay 2. HD, 17.03.1987 Tarih, E. 1425, K. 2234.

⁸⁸ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 469-470; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 455; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 54; Oğuzman ve Dural, 2004, a.g.k., s. 379; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 590; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 575; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 639; Öztan, 2000, a.g.k., s. 583; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 445; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 1999, a.g.k., s. 1133; Bozovalı, 1990, a.g.k., s. 7; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 15. Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 576; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 379; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 342; Öztan, 2000, a.g.k., s. 583; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 79; Belgesay, 1949, a.g.k., s. 298; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1223; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 55; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 590.

⁸⁹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 56; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 387.

⁹⁰ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 379; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 576; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 309; Öztan, 2000, a.g.k., s. 583.

⁹¹ Ruhi, 2010, a.g.k., s. 79; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 576.

evlat edinen ile asıl ana ve babanın yoksulluk sebebiyle evlatlıktan nafaka istemeleri durumunda, evlatlık önce evlat edinenin sonra asıl ana ve babasının nafaka talebini ödeme kabiliyetine göre karşılayacaktır.

2.3.4. Kardeşler

Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmü, altsoy ve üstsoy hısımlar arasında sınırsız olan nafaka yükümlülüğüne karşın yansoy hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğünü kız ve erkek kardeşler arasında eşitlik prensibine uygun olarak yalnızca kardeşler ile sınırlandırmıştır. Dolayısıyla teyze, dayı, amca, yeğen, üvey ana ve üvey babadan yardım nafakası talep edilemez⁹². Ancak kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, Türk Medeni Kanunu m. 364/f.2 hükmüne göre refah içinde bulunmalarına şartına bağlıdır⁹³.

Kardeşlerin nafaka alacaklısı ve nafaka yükümlüsü olmaları için zorunlu olmayıp yarım kan hısımları olmaları hali de nafaka yükümlülüğü için yeterli kabul edilecektir⁹⁴. Yine kardeşlerin evlilik içinde doğmamış olması da nafaka yükümlülüğü önemsizdir; ancak bu çocuk baba tarafından tanınırsa veya mahkeme kararıyla babalığa hükmedilirse evlilik içi doğan çocuklarla karşılıklı olarak nafaka yükümlülüğü altına girerler⁹⁵.

Bir kimsenin evlatlığı ile o kişinin altsoy arasında soybağı oluşmadığından nafaka yükümlülüğü bu kişilerle evlatlık arasında söz konusu olmayacaktır⁹⁶.

2.3.5. Resmi veya kamuya yararlı kurumlar

Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1'de sayılan hısımların haricinde resmi veya kamuya yararlı kurumlar da nafaka isteyebilir. Zira nafaka, aile hukukundan doğan ve kamu düzenini ilgilendiren bir müessese olması sebebiyle, yoksulluk içindeki kişiye yardımla

⁹² Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 470; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 50; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 446; "...Davacı Emine ile davalı arasında M.K. nun 315 nci maddesinde yazılı karabet münasebeti mevcut olmadığı cihetle, gelinine kayınbabasının nafaka vermekle mükellef olamayacağı düşünülmeyen yazılı şekilde karar ittihazi yolsuzdur...." Yargıtay 2. HD., 02.05.1958 Tarih, E. 2091, K. 2078; "... Amca üzerine nafaka takdirine kanunen mesaf olmamasına mebnii..." Yargıtay 2. HD., 29.06.1937 Tarih, E. 1977, K. 2589.

⁹³ Refah hali için bkz. İkinci Bölüm, 2. Başlık.

⁹⁴ Belgesay, 1949, a.g.k., 297; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1224; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 590; D. Çeliktas (1989). "Medeni Kanunda ve Medeni Kanun Öntasarısında Nafaka". Yargıtay Dergisi, S. 1-4, s. 686; Öztan, 2010, a.g.k., s. 585; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 79; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1224; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 57; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 470; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 552; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 575; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 448.

⁹⁵ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1224.

⁹⁶ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 470.

yükümlü hısının olmaması veya gerekli olan yardımın sağlanmaması halinde Türk Medeni Kanunu hükümleri devlet lehine devreye girecektir. Türk Medeni Kanunu m. 365/f.4 gereğince, resmi veya kamuya yararlı bir kurum tarafından nafaka isteme sahip olan bir kimseye bakılmakta ise, davayı bu kurumlar da açabilirler fakat kendilerinden yardım nafakası talep edilemez⁹⁷.

Türk Medeni Kanunu m. 366 hükmünde, korunmaya muhtaç kişilerin bakımı ile yükümlü kurumlar tarafından sağlanan masrafları nafaka yükümlüsünden talep etme hakkı düzenlenmiştir. Bu hükümde, korumaya muhtaç kişilere ilişkin bazı özel yasalara atıfta bulunulmuştur. Örneğin 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu⁹⁸ m. 30 gereğince, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kendisine yardımda bulunulan kişiler için nafaka yükümlülerine dava açmak hakkına sahiptir.

2.4. Yardım Nafakasının Şartları

2.4.1. Alacaklı bakımından yardım nafakasının şartları

2.4.1.1. Hâkimden talep edilmesi

Yardım nafakası, medeni yargılama hukukunda tasarruf ilkesi gereğince talebe bağlıdır. Yetkili ve görevli mahkeme kendi imkânlarıyla geçimini sağlayamayan ve yoksulluk içinde bulunan kişiye re'sen nafaka bağlamayacaktır, o şahsın mahkmeden talep etmesi gereklidir⁹⁹. Dolayısıyla nafakaya, ancak muhtaç durumda olan kişi ya da onun yetkili temsilcisi tarafından talep edildiğinde hükmedilebilir.

2.4.1.2. Yoksulluk hali

2.4.1.2.1. Genel olarak

Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmüne göre, yardım nafakası talep edebilmenin şartlarından biri de hak sahibi yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşülecek olması gerektiğidir. Dolayısıyla hak sahibinin yoksulluk içinde olması şartı nafaka talebinde bulunan için öncelikle incelenir.

---

⁹⁷ "...Dava ve nafaka isteme hakkına sahip olan kimse, resmi bir kurumda bakılmaları halinde o kurumun bağlı olduğu idare nafaka isteyebilir. 2828 sayılı Kanunla kurmuş olan Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, TMK. m. 316 uyarınca nafaka talebinde bulunabilir." Yargıtay 2. HD., 4.10.1994 Tarih, E. 8184, K. 9387.

⁹⁸ RG. 27.05.1983, Sayı 18059.

⁹⁹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 65; E. Başaklar (1974). *Nafaka Davaları*. Ankara: Halkevleri Kültür, s. 147; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 80; Demiral, 2009, a.g.m., s. 1114.

Yoksulluk hali, soyut nitelikli ve göreceli olduğundan kapsamını belirlemek hayli güç bir mesele olduğundan Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşler doğrultusunda bir inceleme yapmanın yerinde olacağı kanaatindeyiz.

2.4.1.2.2. Yoksulluk kavramı

Türk Medeni Kanunu'nda yoksulluğun ne olduğu tam olarak belirtilen bir kural veya ölçüt bulunmadığından hâkim, hayatın olağan akışındaki tecrübeleri ile somut olayın özelliklerine bizzat yoksulluk halini tespit eder¹⁰⁰.

Yoksulluk halinin kesin sınırlarının çizilmesi mümkün olmayan bir kavram olması sebebiyle kanunda tanımlanmaması kanaatimizce isabetli olmuştur. Doktrinde yoksulluk hali baskın görüşe göre, genel olarak yaşaması ve geçimini sağlayabilmesi bakımından zorunlu araçlara kendi imkânları ile sahip olamayan kimse olarak tanımlanır¹⁰¹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu yoksulluk halinin kıstaslarına şu şekilde yer vermiştir: "...yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul kabul etmek yerinde olur"¹⁰². Ayrıca kararda yoksulluk halinin sosyal ve ekonomik bir kavram olması sebebiyle ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

2.4.1.2.3. Yoksulluk halinin tespit edilmesi

2.4.1.2.3.1. Genel olarak

Yardım nafakası tespitinde, objektif anlamda talepte bulunanın geçinebilmesi için gerekli temel vasıtalara sahip olup olmadığı araştırılmalıdır. Yardım nafakası talep eden kişinin, çok rahat ya da lüks bir yaşam sürmek için talepte bulunması mümkün değildir. Ancak nafaka talep edenin temel ihtiyaçları kendisinin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, sağlık durumu gibi faktörlere göre farklılık gösterebilir.

¹⁰⁰ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1219; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 57; Başaklar, 1974, a.g.k., s. 148.

¹⁰¹ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 590; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 380; "... Zaruret hali başkasının yardımı olmadan günlük yiyeceğini bile sağlayamayacak durumda olmaktır.... " Yargıtay 2. HD., 3.3.1975 Tarih, E. 1781, K. 2009.

¹⁰² "... Yoksulluğun hukuksal kavramı anılan yasa maddesinde t animi anmamıştır. Yeri gelmişken şunu belirtmek gerekir ki yoksulluk ekonomik ve sosyal koşullarla doğrudan ilgilidir. O nedenle bunu ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları altında belirlemek gerekir. Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir. (Anayasa 17/1, 55)Şu halde, bu temel hakkın tabii sonucu yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul kabul etmek yerinde olur... " YHGK., 07.06.1998 Tarih, E. 656, K. 688.

Yardım nafakası talebinde bulunmak için, talep anında zarurete düşülmesi şart olmayıp yardım edilmemesi durumunda yoksulluğa düşme tehlikesinin bulunması açıkça anlaşılması yeterlidir¹⁰³.

2.4.1.2.3.2. Kişinin malvarlığını tüketmiş olması

Yardım nafakası talep edebilmek için, talepte bulunanın tüm imkânlarına başvurmuş olmalıdır veya hısımlarına müracaat etmeden geçimini temin edecek malvarlığına sahipse bunu tüketmiş olmalıdır¹⁰⁴. Örneğin, nafaka talep edenin bir gayrimenkulü varsa bunu kiraya vererek veya satarak malvarlığını değerlendirme imkânı varken hısımlarından nafaka talep edemeyecektir.

Malvarlığını tüketmiş olma hali, hak ve nefaset kuralları çerçevesinde değerlendirilerek bu tüketimin istenmesinin yoksulluk nafakası isteyen kimseden beklenebilir olması ve adalete aykırı olmaması gerekir¹⁰⁵. Yargıtay, yalnızca kendi ihtiyacını karşılayacak durumda bir konutu bulunan ve herhangi bir gelire sahip olmayan kişinin yardım nafakası isteyebileceğine hükmetmiştir¹⁰⁶. Yine Yargıtay'a göre, ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle malını başkasına devreden bir kimse, şayet birinci dereceli bakım borçlusuna bakım borcunu yerine getirmezse yoksulluk içinde bulunduğunu ileri sürerek yardım nafakası talep edebilecektir¹⁰⁷.

¹⁰³ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 473-474; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 58; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1220; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 580.

¹⁰⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 60; "...TMK'nın 364. maddesine göre; yardım edilmediği takdirde zarurete düşecek usul ve fîru ile kardeşler diğerinden yardım nafakası isteyebilir. Davacı zaruret halinde değilse, yardım nafakası talep edemez. Mal varlığı olan kişi önce ihtiyaçlarını bu malvarlığından karşılamalıdır." Yargıtay 3. HD., 28.12.2006 Tarih, E. 17493, K. 19242.

¹⁰⁵ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 380; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 83; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 23.

¹⁰⁶ "... davacının sahip olduğu ve halen oturmakta olduğu tapuda... kayıtlı evinin eski ahşap olduğu sabittir. Ev her insanın yaşamak için gerekli zorunlu ihtiyaçlardan birisidir. Evsiz bir insanın yaşaması düşünülemez. Dolayısıyla davacının bu taşınmazda sahip olması nafaka takdirinde artı bir değer taşımaz. Davacının sahip olduğu tapuda... parseldeki diğer taşınmazı ise davacının yaşlılığı ve sağlık durumu nedeniyle işletilememektedir. Hükme esas alınan bilirkişi raporuna göre de; bu taşınmazda bulunan bitki ve meyve fidanlarının bakımsız durumda olduğu belirtilmiş, işletme için kiraya verilmesi halinde ise aylık 200 YTL kira geliri getirebileceği bildirilmiştir. Davacının elde edebileceği aylık kira bedeli olan 200 YTL asgari ücretin son derece altında olup, davacı yoksulluk içerisinde ve yardıma muhtaç durumdadır." Yargıtay 3. HD., 17.11.2008 Tarih, E 18071, K. 19640.

¹⁰⁷ "... Davacı başkası ile ölünceye kadar bakma akdi yapmışsa nafaka yükümlülüğü öncelikle bakım borçlusuna aittir. Davalının bu davadan önce üçüncü kişi ile ölünceye kadar bakıp gözetme koşuluyla sözleşme yaptığı yapılan bu sözleşmeye bakım yükümlülüğünün bakım borçlusuna geçtiği (BK. m. 511) düşünülmeyen davanın kabulü yerine yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmuştur.... " Yargıtay 2. HD., 02.12.1993 Tarih, E. 10986, K. 11727; "...Davalılar, davacının mali durumunun iyi olduğunu, öte yandan bir kısım taşınmazlarını ölünceye kadar bakma kaydıyla kızı (N) devrettiğini ileri sürmüşlerdir. Ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle malını temlik eden kişi, bakım borçlusunun ailesi içinde yaşar ve her türlü geçimi onun tarafından sağlanır (B.K. 514). Hal böyle olunca, birinci derecede bakım borçlusunun zarurete düşürdüğü yahut bakım borcunun yerine getirmeyip alacaklıyı

2.4.1.2.3.3. Düzenli bir gelire sahip olması hali

Bir kimsenin düzenli gelire sahip olsa dahi elde edilen bu gelirin kişinin geçinmesi yeterliğine ve onu yoksulluktan kurtarma seviyesinde olup olmadığına bakmak gerekir¹⁰⁸. Yargıtay'ın yerleşik kararlarında asgari ücret seviyesinde gelire sahip olunmasının yoksulluğu ve zarureti kaldıran bir olgu olmadığı kabul edilmektedir¹⁰⁹. Keza 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na göre verilen yaşlılık maaşı da yoksulluktan kurtarmayacaktır¹¹⁰.

2.4.1.2.3.4. Bir işte çalışmayan ergin kişinin yardım nafakası talep etmesi hali

Muhtaç durumdaki kişi şartlar elveriyorsa, öncelikle kendi çalışma yeteneğinden yararlanmak mecburiyetindedir¹¹¹. Ancak kişinin bedensel veya ruhsal durumu

---

zarurete düşürdüğü gerçekleşmedikçe bakım alacaklısı fürudan nafaka isteyemez. Mahkemece bu yönden bir inceleme yapılmamış olması isabetsiz olduğu gibi, davacının bunun dışında mal varlığı bulunup bulunmadığı ve kendini geçindirmek durumunda olup olmadığı araştırılmaması da yanlıştır." Yargıtay 2. HD., 22.02.1974 Tarih, E. 1011, K. 1050.

¹⁰⁸ "...Somut olayda davacının Ziraat Bankası Avcılar Şubesinde Emekli Sandığı maaşı aldığı anlaşılma, ancak 600-650 YTL civarında olan bu maaşın üçer aylık aralarla ödendiği dosyadaki hesap ekstresinden görülmektedir. O halde, mahkemece davacıya bağlanan bu maaşın aylık ya da üç aylık olup olmadığı araştırılıp tespit edilmeli, üç ayda bir ödenen maaş olduğunun anlaşılması halinde ise davacının gelir durumunun onu yoksulluktan kurtaracak seviyede olmadığı gözetilerek, taraflar arasında nafaka takdiri sırasında kurulan dengesi koruyacak şekilde (en azından enflasyon oranında artışı öngören) bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru değildir." Yargıtay 3. HD., 17.03.2008 Tarih, E. 2228, K.; "...Davacının aldığı emekli maaşı miktarı itibarıyla (kirada oturduğu da gözetildiğinde), onu, yoksulluktan kurtaracak düzeyde değildir. İnsanların belli bir yaştan sonra biyolojik olarak fiziki gücünü yitirdiği de bir gerçektir... O halde, mahkemece yapılacak iş; davacının geçimi için gerekli, davalının geliri ile orantılı olacak şekilde, TMK'nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun bir nafakaya hükmetmek olmalıdır...." Yargıtay 3. HD., 10.03.2009 Tarih, E. 2891, K. 3810.

¹⁰⁹ YHGK., 04.05.2011 Tarih, E. 2-155, K. 278; YHGK., 13.5.2009 Tarih, E. 3-165, K. 186; YHGK., 11.3.2009 Tarih, E. 2-73, K. 118; YHGK., 16.5.2007 Tarih, E. 2-275, K. 275; YHGK., 28.2.2007 Tarih, E. 3-84, K. 95; YHGK., 1.8.2002 Tarih, E. 2-397, K. 339; YHGK., 26.12.2001 Tarih, E. 2-1158, K. 1185; YHGK., 7.10.1998 Tarih, E. 1998/2-656, K. 1998/688; "... Öte yandan; diğer davalı yönünden de sabit bir geliri olduğu gerekçesiyle yoksulluk nafakasının artırılması isteminin reddine karar verilmiş ise de; Hukuk Genel Kurulunun yerleşik kararlarında "asgari ücret seviyesinde gelire sahip olunması "yoksulluğu ortadan kaldıran bir olgu olarak kabul edilmemiştir..." Yargıtay 3. HD, 17.03.2008 Tarih, E. 2228, K. 4572.

¹¹⁰ "...davacının yaşlı ve sakat olup aylık 60 TL yaşlılık aylığı dışında geliri ve köyde oturduğu eski evinin dışında malvarlığı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Böylece davacının yoksul olduğu ve yardım nafakası koşulları (TMK. m. 364) oluşturduğu gözetilmeden delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucu davanın reddine karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir...." Yargıtay 3. HD, 04.07.2006 Tarih, E. 6688, K. 9021; "... Davacının 3294 sayılı yasaya göre almış olduğu yaşlılık aylığı onu yoksulluk ve zaruretten kurtaracak nitelikte değildir...." Yargıtay 2. HD, 22.03.2001 Tarih, E. 3644, K. 4391.

¹¹¹ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 592. "...Davacının akli ve bedeni durumu itibari ile çalışamayacak durumda olduğu ispatlanmadığı gibi eğitim yüzünden bir mazereti de mevcut olmadığı anlaşılmasına göre, davanın reddi gerekirken..." Yargıtay 2. HD., 17.06.1986 Tarih, E. 5970, K. 6108; "... Davacının 275 lira ücretle "Pamukbank" da çalıştığı ve bilahare istifa ettiği de anlaşılmıştır. Çalışma kabiliyetine haiz bir kimseye çocuğun nafaka verme mükellefiyeti yoktur." Yargıtay 2. HD., 6.11.1959 Tarih, E. 5836,

açısından çalışamayacak halde olan ve geçimini sürdürecektir malvarlığı yoksa, bu durumunu hastane ya da ilgili kuramlardan alacağı raporla ispat etmesi halinde yardım nafakası talebinde bulunabilir.

Kural olarak yoksulluk içindeki ergin kişi, sağlık problemi olmadan çalışarak yaşaması için zorunlu ihtiyaçları bizzat sağlayabilecek vaziyette ise nafaka talep edemez. Ancak çalışabilecek halde olsa da iyi niyetine ve tüm ciddi gayretine rağmen uygun bir iş bulamamış olan kimsenin bu durumunu ispatlaması durumunda nafaka istemi kabul edilebilir¹¹². Bu durumu daha önce nafaka davalarının temyiz mercii olan Yargıtay 2'nci Hukuk Dairesi bir kararında¹¹³ şu şekilde açıklamıştır: "*davalı fikri ve bedeni kabiliyetine uygun iş aradığını ve bulamadığını ispata yarar bir delil getirmemiş bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddine...*". Nafaka talebinde bulunan kişi, İş ve İşçi Bulma Kurumu'na başvurmasına rağmen iş bulamadığına dair bir belge ile bu durumunu ispatlayabilir¹¹⁴.

Mevcut durumda yardım nafakası kararlarının temyiz mercii olan Yargıtay 3'üncü Hukuk Dairesinin bir kararı¹¹⁵ şu şekildedir: "*Somut olayda, her ne kadar davacı reşit ve sağlıklı ise de; davanın açıldığı tarih itibarıyla işsiz olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut*

K. 5232; "...Çalıştığı takdirde maaşini temin edebilecek durumda olan, çalışmasına engel bir hali bulunmayan fürüya, Usul nafaka vermekle mükelleftir..." Yargıtay 2. HD., 29.09.1952 Tarih, E. 5605, K. 467.

¹¹² "...Davacının akli ve bedeni durumu itibarı ile çalışamayacak durumda olduğu ispatlanmadığı gibi eğitim yüzünden bir mazereti de mevcut olmadığı anlaşılmasına göre, davanın reddi gerekirken açıklanan yön gözetilmeden davacı lehine nafakaya hükmedilmesi usul ve kanuna aykırıdır." Yargıtay 2. HD., 17.06.1986 Tarih, E. 5970, K. 6108; "...Davacı reşit olup, öğrenimine devam etmediği ve çalışamayacak durumda olmadığı ispatlanmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekir...." Yargıtay 2. HD., 30.12.1085 Tarih, E. 11016, K. 11322.

¹¹³ Yargıtay 2. HD., 08.03.2002 Tarih, E. 2223, K. 3245.

¹¹⁴ "... Çalışmasına engel teşkil edecek bedeni ve fikri bir rahatsızlığının olduğu da ileri sürülüp ispat edilmemiştir, iş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurup sonuç alamadığına dair herhangi bir belge ibraz edilmemiştir. O halde isteğin reddi gerekirken..." Yargıtay 2. HD., 14.01.1998 Tarih, E. 14453, K. 251.

¹¹⁵ Yargıtay 3. HD., 22.10.2007 Tarih, E. 15767, K. 15315; "...Her ne kadar davacı reşit ve sağlıklı olması nedeniyle çalışabilir durumda ise de, davanın açıldığı tarih itibarıyla işsiz olduğu dosya kapsamı ile anlaşılmaktadır. Günün ekonomik koşulları dikkate alındığında davacının iş bulma imkânı oldukça güçtür. Davalının emekli maaşına göre de nafaka ödeyebilecek güçte olduğu anlaşılmaktadır. Babanın, hiçbir mal varlığı ve geliri bulunmayan kız çocuğuna az da olsa uygun bir miktarda yardımda bulunması kanunun lafzına ve amacına uygun olduğu gibi hakkaniyet de bunu icap ettirir...." Yargıtay 3. HD., 19.03.2007 Tarih, E. 3453, K. 3800; "...Somut olayda; davacılar Nilgün ile Nil ay reşit ve sağlıklı olmaları nedeniyle çalışabilecek konumda olsalar da; davanın açıldığı tarih itibarıyla işsiz oldukları ve hiçbir gelirlerinin bulunmadığı sabittir. Günün ekonomik koşulları dikkate alındığında ise davacıların iş bulma imkânı oldukça düşüktür. Annelerinin yanında kalmaları ise onları sadece barınma ihtiyacından kurtarır. Davalı babanın emekli olup 583.000.000 TL. maaş aldığı ve ayrıca garsonluk yaparak aylık 300.000.000 TL. daha gelir elde ettiği tespit edilmiş olmasına göre; davalının, hiçbir malvarlığı ve geliri bulunmayan kız çocuklarına az da olsa bir miktar yardımda bulunması kanunun lafzına ve ruhuna, ayrıca "hakkaniyet" ilkesine daha uygundur...." Yargıtay 3. HD., 07.10.2004 Tarih, E. 8924, K. 10536; Yargıtay 3. HD., 10.07.2006 Tarih, E. 9305, K. 9279; Yargıtay 3. HD., 28.09.2004 Tarih, E. 9166, K. 9992.

bir işin varlığına rağmen çalışmadığı da savunulup kanıtlanmış değildir. Ülkemizdeki mevcut ekonomik yapı gözetildiğinde, davacını iş bulma imkânı da oldukça güçtür. O halde hiçbir malvarlığı ve geliri bulunmayan davacıya davalının yardım etmesi kanuni bir zorunluluk olduğu gibi, ahlaki bir görevin yerine getirilmesi olarak da telakki edilmeli ve mahkemece; az da olsa hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmelidir".

Görüldüğü üzere Yargıtay, davalı nafaka yükümlüsünden iş imkânının varlığına rağmen nafaka isteminde bulunanın çalışmadığının ispatını aramaktadır. Yine Yargıtay bu kararında, ülkemizin mevcut ekonomik koşulları gereğince iş bulabilme imkânının oldukça güç olduğunu gerekçe göstermektedir. Yargıtay'ın bu tutumunun hukuki olarak dayandığı gerekçesi ile birlikte oldukça isabetli olduğu kanaatindeyiz. Çalışabilir durumdaki kimse tüm gayretine rağmen iş bulamadığı olgusuna dayalı olarak yardım nafakasını talep etmektedir. Bu sebeple iş bulamadığı hususunun ispatlamasının talep eden kişinin kendisinden beklenmesi yardım nafakasının niteliğe ters düşecektir ve hatalı olacaktır. Yargıtay'ın dayandığı gerekçesinde ülkenin mevcut ekonomik yapısından hareket etmesinin ve kişi iş bulmak amacıyla çaba gösterse de herhangi bir iş bulamamasının hayatın olağan akışına uygun olabileceği ile hareket etmesinin isabetli olduğunu düşünüyoruz. Kanaatimize göre 2'nci Hukuk Dairesinin kararlarındaki çalışabilecek halde olmasına rağmen yardım nafakası talep eden kişinin, iş aradığını ve bulmak için büyük çaba sarf etse de bulamadığını bizzat kendisi ispat etmesi gerektiği görüşüne, mağdur durumdaki yardıma muhtaç kişinin hakkını elde etmesini zorlaştıracığı ve dürüstlük kurallarına da aykırı olacağı gerekçeleriyle katılmıyoruz.

2.4.1.2.3.5. Çalışma yeteneği bakımından cinsiyet ayrımı

Yoksulluk hali belirlenirken cinsiyetin, yani kadın veya erkek olmasının çalışma imkânı bakımından fark yaratması söz konusu olmaz¹¹⁶.

Nitekim Anayasa m. 48 hükmüne göre, herkese dilediği alanda cinsiyet ayrımı yapılmaksızın çalışma özgürlüğü tanınmıştır. Yine 657 sayılı Devlet Memurları Kanu-

¹¹⁶ Yargıtay 2. HD., 02.03.1982 Tarih, E. 1388, K. 1971; "...Anayasa, cinsiyet farkı gözetilmeksizin, çalışma özgürlüğü tanımıştır (Anayasa m. 48) Başka kanunlarla da bu durum göz önünde tutulmuş, herkese gelir sağlama imkânı verilmiştir. O halde reşit çocuk kız bile olsa, işsizliğinden söz ederek nafaka isteyemez. Bunun istisnası tahsile (öğretime) devam etme halidir. Zira, Anayasa, vatandaşa, kendini yetiştirme, eğitim düzeyini yükseltme özgürlük ve imkânı vermiştir. (Anayasa m. 42). Onun için, reşit çocuk okumakta ise, baba ve ananın yardımını isteyebilir (MK. 315). Olayda bu ayrık durum yoktur. Davacının bedeni ve ruhi sakatlığı söz konusu değildir. Öyle ise, babasından yardım nafakası talep edemez. Kaldı ki zabıttan gelen cevapta, davalının ev işlerinde çalıştığı, ayda yirmi bin lira kadar gelir sağladığı belirtilmiştir. Kendi imkânlarını zorlayarak daha iyi bir geçim şartı sağlaması zorunlu olup, babasından nafaka isteyemez." Yargıtay 2. HD., 24.12.1985 Tarih, E. 10787, K. 11100.

nu'nun¹¹⁷ 48'inci maddesinde kadın-erkek ayrımı memurluğa alınma şartları arasında yer almamaktadır. Yargıtay'ın bir kararı¹¹⁸, "Davacı reşit olup, çalışmasına engel bir durumu olduğunu ispatlamamıştır. Kanunlarımızda ve onun temeli olan Anayasa'da cinsiyet ayrımı yapılmadan herkese çalışma özgürlüğü tanınmıştır. Onun için davacının, çalışarak geçimini sağlaması zorunludur. Buna rağmen davalı babanın, reşit olan davacı kızına nafaka vermekle yükümlü tutulması ve kanuna aykırıdır." şeklindedir. Yargıtay başka kararı, Anayasa m. 10 ve Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü kadın erkek eşitliği sonucunda kadın erkek ayrımı yapılmadan herkese çalışma imkânlarının açık bırakıldığını belirtmiştir¹¹⁹. Dolayısıyla, kişi çalışmaya engel bir durumu olmadığı halde sırf kadın olması sebebinin ileri sürerek çalışmayıp yoksulluğa düşerse yardım nafakası talep edemeyecektir.

2.4.1.2.3.6. Yoksulluk halinin tespitinde kişisel ihtiyaçların dikkate alınması

Yoksulluk hali tespitinde, nafaka alacaklısının kendisinin ihtiyaçları ve yoksulluk durumu dikkate alınıp onun bakmakla yükümlü olduklarının ihtiyaçları dikkate alınmayacaktır¹²⁰.

Yoksulluğa düşenin bizzat talep eden olması gerektiği için bu kişinin bakmakla yükümlü olduklarının yoksulluk içinde olması durumu kişiye yardım nafakası talep imkânı tanımaz. Zira nafaka talep edenin yoksulluk hali, elde ettiği kazancın normalde kendisini yoksulluktan kurtarabilecek düzeyde olsa da bakmakla yükümlü olduğu kişiler lehine yapmış olduğu masraflardan kaynaklanabilir. Dolayısıyla bu durumda nafakaya hükmedilmesi nafaka yükümlüsünün Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmünde sayılan hısımlar dışındakilere de yardımda bulunmasının önünü açacağından kanuna aykırılık teşkil eder¹²¹. Nafaka talebinde bulunan kişinin imkânları kendi yoksulluğu-

¹¹⁷ RG. 23.7.1965, Sayı 12056.

¹¹⁸ Yargıtay 2. HD., 02.03.1982 Tarih, E. 1388, K. 1971.

¹¹⁹ Yargıtay 2. HD., 23.06.1975 Tarih, E. 5386, K. 5641.

¹²⁰ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1219; Saymen ve Elbir, 1990, a.g.k., s. 474; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 380; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 343; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 62; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 1999, a.g.k., s. 1135.

¹²¹ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 380; "...Davacı; davalının oğlu olan eşinin öldüğünü, zarurete düştüklerini ileri sürüp, velayeti altında bulunan küçük Kamile için davalının nafaka ödemesini istemiştir. İstek, Medeni Kanunun 315. maddesine dayanan yardım nafakasına ilişkindir ve aynı Yasanın 316. maddesine göre mirastaki tesbit sırası ile istenebilir. Küçük Kamile için dedesi davalının nafaka ödemesi için, öncelikle davacı annenin acze düşüp düşmediğinin araştırılması gerekir. Davacının çalışmasına engel durum olup olmadığı, acze düşüp düşmediği araştırılıp, tartışılmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir..." Yargıtay 2. HD., 27.10.1995 Tarih, E. 10276, K. 11158; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 343; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 62.

nu giderecek durumda ise kişi, davasında kendisinin yoksulluk haline dayanamaması sebebiyle talebinin reddi gereklidir¹²².

2.4.1.2.3.7. Nafaka alacaklısının kendi kusuru sebebiyle yoksulluğa düşmesi

Yoksulluğa düşülmesi hali, kişinin kendi iradesi dışında veya kendi kusuru sebebiyle gerçekleşebilir. Örneğin, kişi yoksulluğa içki, kumar, israf, bilinçli yanlış yatırımlara sonucu malvarlığını kaybetmesi gibi sebeplerle kendi kusuru ile düşerken; maluliyet, ihtiyarlık ve doğal afetler gibi sebeplerle kendi iradesi dışında da düşebilir.

Kural, nafaka alacaklısının yoksulluk halinin iradesi dışında veya kendi kusuruyla meydana gelmesinin nafaka talep hakkını etkilemeyip nafaka yükümlüsü borcundan kendiliğinden kurtulamayacaktır¹²³. Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 uyarınca yoksulluk halinin sebebi değil sadece yalnız kanuni şartlarla yoksulluk hali hadisesi önemlidir. Yargıtay'a göre, ahlaki olarak kötü durumda olmak nafaka davasının görülmesine engel teşkil etmeyecektir. Örneğin, kişinin çalışamaz hale gelmesi sarhoş araba kullanıp kusuruyla kaza yapmasından kaynaklansa dahi nafaka isteyebilir.

Kişi ancak başkalarını kasten zor duruma düşürmedikçe nafaka talep edebilecektir. Zira kötü niyetli hareket etmesi sırf hısımlarını kasten zor durumda bırakarak zarara sokma amacı olan kişinin bu davranışı Türk Medeni Kanunu m. 2/f.2 hükmüne göre dürüstlük kuralına göre hukuk düzenince korunmayacağından nafaka isteme hakkı yoktur¹²⁴.

2.4.1.2.3.8. Eğitimi devam eden ergin kişinin yardım nafakası talep etmesi

Kural olarak çalışma gücü olan ergin herkes, bizzat kendi ihtiyaçlarını temin ederek yoksulluğa düşmekten kurtulabilir. Ancak istisnai hallerde ergin ve çalışma gücüne sahip kişiler de yardım nafakası talep edebilirler. Nitekim Türk Medeni Kanunu m. 328/f.2 hükmüne göre; "Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona

¹²² Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 62.

¹²³ Belgesay, 1949, a.g.k., s. 298; A. Önder (1943). "Usul ve Furu ve Kardeş Nafakası ve Ev Reisliği". Adliye Ceridesi, S:7, s. 627; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 458; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 474-475; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 63-64; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 591; Öztan, 2000, a.g.k., s. 587; "...Nafaka isteyen kızın ahlaki durumunun kötülüğü, nafaka davasının görülmesine engel olmaz; nafaka davasının yürütülmesi gerekir."YHGK., 23.11.1949 Tarih, E. 121, K. 54; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 344.

¹²⁴ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 591; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1220; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 581; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 64; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 449.

erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler." Bu sebeple kanunda belirtildiği üzere yoksulluk hali geniş kapsamda yorumlanır. Yargıtay istikrar kazanmış bir kararında, "Türk Medeni Kanunu'nun 328/2, 364, 365. maddelerine göre, çocuk reşit olmasına rağmen eğitime devam ediyorsa eğitim sona erinceye kadar ana ve babanın bakım borcu devam eder. Çocuk şartlara göre nafaka yükümlüleri ana ve babadan yardım nafakası talebinde bulunabilir" ifade ettiği üzere, eğitime devam eden ergin çocuğun öğrenimini tamamlayıncaya kadar nafaka yükümlülerinden talepte bulunabilecektir¹²⁵.

Ergin çocuğun öğrenimine devam ederken çalışıp para kazanması çok güç bir durum olduğundan yasal yönden zorunlu bir eğitime devam ediyor olmasa da nafaka takdir edilmesine engel bir durum kabul edilmemiştir. Zira Türk Medeni Kanunu m. 328/f.2 hükmü oldukça açık ve net olup ergin olduğu halde eğitime devam ekmekte olan çocuğuna ana ve baba eğitimi tamamlanıncaya kadar bakmakla yükümlüdür. Anılan madde hükmüne göre, bu yükümlülük yerine getirilmiyorsa, reşit ve eğitime devam eden bu kişi yardım nafakası davası açıp mahkemeden ilam alması gerekecektir.

Anayasa'nın 27 ve 42'nci maddeleri uyarınca bilim ve sanatı öğrenme, fikri ve bedeni kabiliyetlerini geliştirme hakkı, ergin çocuğun öğrenimini tamamlamak için nafaka isteyebilmesine olanak tanımaktadır¹²⁶. Kanaatimizce de ergin ve çalışabilir du-

---

¹²⁵ Yargıtay 3. HD., 10.03.2008 Tarih, E. 28, K. 4038; "...TMK'nın 328/2. maddesi uyarınca, ergin olan çocuğun eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür. Ancak bu yükümlülüğün miktarı tespit edilirken çocuğun ihtiyaçları ve eğitim giderleri yanında ana ve babanın sosyal ve ekonomik durumları ile ödeme güçleri de dikkate alınmalıdır. O halde; yukarıda belirtilen hususlar ile TMK'nın 4. Maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesi doğrultusunda davalının tespit edilen duruma göre daha uygun bir miktar nafakaya hükmedilmesi gerekirken..." Yargıtay 3. HD., 06.10.2008 Tarih, E. 14686, K. 16047; "...Somut olayda davacı çocuk dava tarihi itibarıyla reşittir.... Ne var ki, çocuk ergin olmasına rağmen eğitimi devam ettiğine göre, ana ve babanın eğitim sona erinceye kadar bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderleri karşılama yükümlülükleri devam etmektedir (TMK.m.328/2). Böylece, bizzat reşit çocuk tarafından eğitimin devam ettiği açıkça belirtilerek açılan davadaki istem, TMK'nın 328/2.maddesi uyarınca 364/son maddesi kapsamında yardım nafakası verilmesine ilişkindir... Mahkemece, taraf delilleri toplanıp değerlendirilerek sonucuna göre TMK'nın 4.maddesinde vurgulanan "hakkaniyet" ilkesi de gözetilip uygun bir miktar yardım nafakasına hükmedilmelidir..." Yargıtay 3. HD, 02.03.2004 Tarih, E. 1445, K. 1529; "...Davacının yüksek öğrenime devam etmesi nedeni ile çalışıp para kazanacak durumda olmadığı ve bu itibarla nafakaya muhtaç bulunduğu dosya münderecatı ile sabittir. Şu halde ilke olarak, olağan koşullar altında devam eden olağan yüksek bir öğrenim boyunca herkes geçim sıkıntısına düşmemek kaydı ile füruya yardımla yükümlüdür. Yüksek öğrenimin ilk öğrenim gibi yasal yönden zorunlu bulunmaması hali bu esasları de-ğiştiremez...." YHGK., 23.12.1977 Tarih, E. 1039, K. 947.

¹²⁶ Yargıtay 12. HD., 14.04.2009 Tarih, E. 28037, K. 8150; "...Davacı, tembellik, bulunan işi beğenmemek gibi sebeplerle çalışmıyorsa elbet ki, nafaka verilmeyecektir. Ana-baba Medeni Kanun'un 264. maddesi uyarınca çocuğun eğitim ve terbiyesini sağlamak zorundadır. Herkes Anayasanın 27 ve 42. maddesi uyarınca bilim ve sanatı öğrenmek, fikri ve bedeni kabiliyetlerini geliştirmek hakkına sahiptir..." YHGK., 12.05.1999 Tarih, E. 2-228, K. 294; "...Anayasa, vatandaşa, kendini yetiştirme, eğitim düzeyini yükseltme özgürlük ve imkânı vermiştir. (Anayasa m. 42). Onun için, reşit çocuk okumakta ise, baba ve ananın yardımını isteyebilir (MK. 315)..." Yargıtay 2. HD., 24.12.1985 Tarih, E. 10787,

rumda olanları çalışmaya zorlayarak eğitimlerine devam etmekten mahrum bırakmak, bu kişilerin haklarını ihlal ederek kendilerine oluşturacakları daha elverişli bir yaşamın zeminini sarsmak anlamına gelecektir.

Yargıtay, devam etme zorunluluğu olmayan açık öğretim lisesi veya üniversite-sinde eğitim gören ergin kişilerin çalışmasına engel durumun bulunmadığı gerekçesiyle yardım nafakası talep edemeyeceği görüşünden artık uzaklaşmış ve günümüzde Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasında, bir karine olarak günümüzde ağır ekonomik koşullar çerçevesinde eğitimle çalışmayı birlikte sürdürmenin mümkün olmaması sebebiyle açık öğretimde eğitimin sürdürülmesinin yardım nafakasına hükmolunmasına engel teşkil etmeyeceği biçimindedir. Yargıtay'ın günümüz uygulamasının yerinde olduğu kanaatindeyiz. Zira kişiyi çalışmaya zorlamak belli zaman ve emek harcayarak sürdürdüğü eğitime devam edebilmesini engelleyebilir.

Yargıtay, yüksek öğrenimini tamamlayarak yüksek lisans öğrenimine devam eden öğrencinin de kanuni şartlar sağlanırsa yardım nafakası talep edebileceği kabul etmektedir. Dolayısıyla Yargıtay, kişinin öğrenim sebebiyle yardım nafakası talep edebilme hakkını son derece geniş yorumlamaktadır.

Yargıtay Türkiye'nin eğitim koşullarını göz önünde bulundurarak üniversite sınavına girecek ergin kişinin üniversite hazırlık kursuna gitmesinin eğitim hayatının parçası ve devamı niteliğinde bir gereksinim olduğunu düşünerek bu kimselerin de yardım nafakası talep edebileceğini kabul etmektedir¹²⁷. Yargıtay, nafaka yükümlüsünden vakıf

---

K. 11100; "...Davacı reşit olup, akli ve bedeni bir mazeretinin bulunmadığı hususunda taraflar sözbirliği içindedir. Davacı, Açık (Yaygın) Öğretim Kurumu'nda okumakta bulunduğu göre, eğitim sebebi ile çalışmamak gibi kanuni bir engelinden de söz edilemez. O halde davanın reddi gerekirken..." Yargıtay 2. HD., 23.06.1986 Tarih, E. 6110, K. 6293; "...TMK'nın 328. Maddesine göre; "... " Aynı yasanın 364. maddesinin 1. fıkrasında da; "... " düzenlemesi yer almaktadır. Açık öğretim okuyan davacı Kadir'in çalışmadığı anlaşılmaktadır. Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasına göre, öğrenimini sürdüren reşit çocuğun TMK'nın 328/2 ve 364. maddeleri gereğince nafaka talep etme hakkı bulunmaktadır." Yargıtay 3. HD., 03.11.2008 Tarih, E. 15293, K. 18494; "...Nafaka isteyen kendi imkânlarıyla hayatını idame ettiremiyorsa ona nafaka verilmelidir. Ancak, nafaka isteyen samimi olması gerekir. Davacı, tembellik, bulunan işi beğenmemek gibi sebeplerle çalışmıyorsa elbet ki, nafaka verilmeyecektir. Ana-baba Medeni

¹²⁷ "...davacılar, dava tarihi itibarıyla henüz reşit olmuş ve liseyi bitirmiş, üniversite hazırlık kursuna gitmektedirler. Üniversite hazırlık dönemi de eğitim hayatının bir parçası olup, eğitimin devamı niteliğindedir. Davanın açıldığı tarih itibarıyla davacıların işsiz oldukları sabittir. Eğitim durumu dikkate alındığında ve ülkedeki ekonomik yapı gözetildiğinde davacıların iş bulma imkânı da oldukça güçtür. Anılan nedenlerle yoksul oldukları anlaşılan davacılar için hakkaniyete uygun bir miktarda yardım nafakasına hükmolunması gerekirken..." Yargıtay 3. HD., 16.09.2008 Tarih, E. 11925, K. 14843; "...Davacı, 10.1.1985 doğumludur. Orta öğrenimini bitirmiş, yüksek öğrenime hazırlanmaktadır. Anne, baba yüksek öğrenim yapan veya yapmak isteyen çocuklarına uygun süre yardım etmek zorundadır. Türkiye'deki eğitim koşulları dikkate alındığında liseyi bitiren çocuğun kursa gitmesi zorunluluğunun bulunduğu kuşkusuzdur. Üniversiteye giriş için beklenmesi gereken makul sürede geçmemiştir. Dava tarihinde davacı henüz ergin olmuştur. O halde üniversite sınavlarına hazırlandığı belirlenen

üniversitesi için kayıt parasının istenemeyeceğine yönelik yerel mahkeme kararını onamıştır dolayısıyla nafaka alacaklısının taleplerine kişinin kendi tercihiyle kayıt yaptırması gerekçesiyle bu kişi nafaka yükümlülerinden nafaka istenemeyecektir¹²⁸.

2.4.2. Yardım nafakasının yükümlü bakımından şartları

2.4.2.1. Ödeme kabiliyeti (altsoy-üstsoy hısımlığında)

Türk Medeni Kanunu m. 365/f.2 hükmüne göre, "Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir. " Dolayısıyla nafaka borçlusunun ödeme gücü yani borcunu ifa sırasındaki ekonomik durumu dikkate alınarak yardım nafakası talep eden nafaka alacaklısı lehine hüküm kurulur. Altsoy veya üstsoy hısımlarından ödeme gücünün olması yardım nafakası yükümlülüğü için yeterlidir. Ödeme gücü, zorlamadan ve sıkıntıya düşmeden yardım nafakası karşılanabiliyorsa var; ancak nafaka yükümlüsü çalışamayacak derecede hasta ve hiçbir gelire de sahip değilse yok kabul edilir¹²⁹.

Kural olarak bakım borcu, yardım nafakasından önce geldiği için nafaka yükümlüsünün bakmakla yükümlü olduğu başka kişilerin varlığı ödeme gücü tespit edilirken dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla yalnız kendisi ve ailesinin geçimini sağlayacak ölçüde gelir elde eden nafaka yükümlüsü yardıma mecbur bırakılamaz¹³⁰. Aynı zamanda evli nafaka borçlusunun, ödeme kabiliyetinin tespitinde yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi kabul edilmişse, hem kişisel mallar hem de edinilmiş mallar hesaba katılacaktır¹³¹.

---

davacı için Türk Medeni Kanununun 364.maddesi koşulları olduğundan (davalının geliri de nazara alınarak) uygun yardım nafakasına hükmolunması gerekirken, yazılı gerekçelerle davanın reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 3. HD., 08.03.2004 Tarih, E. 1842, K. 1768; "...Davacı orta öğretimini bitirmiş, yüksek öğrenime hazırlanmaktadır. Ana veya baba, yüksek öğrenim gören veya görmek isteyen çocuklarına uygun süre yardım etmekle yükümlüdür..." Yargıtay 2. HD., 03.12.2001 Tarih, E. 14780, K. 17082.

¹²⁸ Yargıtay 3. HD., 26.09.2005, E. 9880, K. 9032.

¹²⁹ Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 345; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 292; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 449; Öztan, 2000, a.g.k., s. 588; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 1999, a.g.k., s. 1136; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 65; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 85; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 476; "Evli kadının nafakasında birinci derecede kocası, evli kocanın nafakasında birinci derece karısı sorumludur. Bakım nafakası, yardım nafakasına göre önceliklidir." Yargıtay 2. HD., 17.10.1991 Tarih, E. 10051, K. 1267; "...Nafakanın takdirinde davalının almakta olduğu net ücret miktarı ile bakmakla mükellef bulunduğu karısı ve çocuklarının kaç nüfustan ibaret bulunduğu hususunun tahkik edilerek nazarı itibaren alınması ve nafakanın ona göre takdir edilmesi icap ederken bu cihet tetkik edilmeden yazılı miktarda nafaka takdir edilmiş olması yolsuzdur." Yargıtay 2. HD., 28.07.1959 Tarih, E. 3955, K. 3821.

¹³⁰ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 592.

¹³¹ TMK m. 220'ye göre kanuna göre kişisel mallar: 1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, 2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri, 3. Manevî tazminat alacakları, 4. Kişisel mallar yerine geçen değerlerdir. TMK m. 221'e göre sözleşmeye göre kişisel mallar

Nafaka alacaklısı, nafaka yükümlüsünden ekonomik durumuna uygun geçimini tehlikeye düşürmeyen, ödeme gücünü aşmayan, ekonomik durumunda ciddi zorluk ve sarsıntı meydana getirmeyen ve onu yoksulluğa düşürmeyen miktarı talep etmelidir¹³². Nafaka yükümlüsü bakımından bu miktarın tespitinde, gelir ve servet durumu, çalışıp çalışmadığı ve ailevi durumu incelenerek hüküm verilmelidir¹³³. Yargıtay kararlarında, emekli öğretmen, polis memuru ve belediyede çalışanın maaşını ödeme kabiliyeti için yeterli ve nafaka ödeyebilecek güçte olduğunu kabul etmiştir.

Ödeme gücünün belirlenirken yalnızca nafakanın takdiri anı değil yakın gelecekteki gelişmenin kendi geçimini tehlikeye düşürüp düşürmediği de incelenip karar verilmelidir¹³⁴. Nafaka yükümlüsünün refah hali şart koşulmadığından yükümlünün ekonomik gücü ve geliriyle sınırlı olarak nafakaya hükmedilebilir¹³⁵.

Nafaka miktarı, talep edenin zorunlu temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve nafaka yükümlüsünün de ödeyebilmesi mümkün seviyede belirlenmelidir. Ancak nafaka yükümlüsünün ekonomik durumundan dolayı, nafaka alacaklısının asgari geçim düzeyinin altında bir miktar ödemesi tespit edilebilirken; yükümlünün ödeme gücünü aşan bir miktar tespit edilemez.

Bir kimsenin nafaka yükümlüsü olarak takibi için, mutlaka bir gelire, bu geliri temin etme imkânlarına sahip olması veya servetinin bulunması gereklidir. Doktrinde, yükümlünün tembelliği yüzünden çalışma imkânı olduğu halde çalışmasa dahi nafaka yükümlüsü olacağı ve mesleğini icra ettiğinde kazanabileceği varsayılan ortalama gelir kazancın nafakanın belirlenmesinde esas alınacağı belirtilmiştir¹³⁶. Ancak Dural, Ögüz ve Gümüş'e göre, nafaka yükümlüsü çalışmadığı için ödemeyi nasıl gerçekleştireceği

---

ise şunlardır: Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler. Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler. TMK m. 219-Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir. Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır: 1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler, 2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler, 3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, 4. Kişisel mallarının gelirleri, 5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

¹³² Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 475; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 292; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 65; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 84.

¹³³ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 65; Yargıtay 3. HD., 03.03.2003 Tarih, E. 2180, K. 2010; Yargıtay 3. HD., 17.11.2008 Tarih, E. 18071, K. 19640.

¹³⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 65; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 450.

¹³⁵ Tekinay, 1990, a.g.k., s. 554; Feyzioglu, 1986, a.g.k., s. 583; Öztan, 2000, a.g.k., s. 589; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 65-66.

¹³⁶ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 476; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 450.

hususunun problem teşkil edebileceği görüşündedir¹³⁷. Kanaatimizce gelir ve servete sahip olmayan kimse somut olaya göre değerlendirilerek bu durumu yalnızca tembelliginden kaynaklanıyorsa çalışmayı tercih etseydi gelire sahip olabileceği düşüncesiyle nafaka istenebileceği kanaatindeyiz. Bununla birlikte kişinin içinde bulunduğu ciddiyeti sebebiyle çalışıp gelir elde edemiyorsa, bu kişiyi Anayasa m. 49'daki belirtilen bir kimseyi çalışmaya zorlamanın kişinin temel hak ve özgürlüklerine aykırı olması gerekçesiyle nafaka ödemeye mahkûm edilemez.

Yükümlünün sadece çalışmasından edindiği gelir değil, alacakları, bankadaki parası, paraya çevrilebilen kıymetli evrakları da ödeme gücü tespitinde dikkate alınmalıdır. Ancak paraya çevrilirse büyük zarar yaratacağından elden çıkarılması beklenmeyen veya mümkün olmayan malvarlığı dikkate alınmayacaktır.

2.4.2.2. Kardeşlerin refah içinde bulunması

2.4.2.2.1. Genel olarak

Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1'de yansoy hısımlardan kardeşler de nafaka yükümlüsü olarak belirtilmiştir. Kanun koyucu, kardeşleri kendi hayat tarzlarını değiştirmeye mecbur bırakmadan nafaka ile yükümlü olmalarını arzulamaktadır¹³⁸. Türk Medeni Kanunu m. 364/f.2'ye göre, "Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır". Buna göre, kardeşin kardeşten nafaka talebinde bulunabilmesi ödeme gücünün varlığının yanı sıra nafaka yükümlüsü kardeşin de refah içinde bulunmasına bağlıdır¹³⁹. Dolayısıyla nafaka talebinde bulunan kendisine yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olmasını ve davalı kardeşin de refah içinde olduğunu birlikte ispat etmek mecburiyetindedir¹⁴⁰.

2.4.2.2.2. Refah halinin tespit edilmesi

¹³⁷ Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 345.

¹³⁸ H.C. Oğuzoğlu (1963). *Medeni Hukuk: Şahsın Hukuku*. Ankara: Yeni Desen, s. 301.

¹³⁹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 70-71; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 383; Feyzioğlu, 1986 a.g.k., s. 584; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 292; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 346; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 1999, a.g.k., s. 1136.

¹⁴⁰ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 477; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 463; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 584; Öztan, 2000, a.g.k., s. 591; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 95; Yargıtay 2. HD., 23.03.1974 Tarih, E. 1921, K. 1961; Yargıtay 2. HD., 07.04.1980 Tarih, E. 2746, K. 7958; "...Kardeşin kardeşten nafaka isteyebilmesi için refah şartının gerçekleşmesi zorunludur (MK. 316). Refah, bir kimsenin lüks ihtiyaçları dahil arzu ettiği her şeyi parasını düşünmeden alabilme imkânına sahip olması halidir. Ayda 20.000 lira gelir olan işyeri ve ev kirası vermeyen davalının, refahta olduğu söylenemez. Öyle ise davanın reddi gerekirken değerlendirmede yanlışa düşülerek nafakaya hükmedilmesi usul ve kanuna aykırıdır...." Yargıtay 2. HD., 26.05.1981 Tarih, E. 4080, K. 4114.

Kanunda refah halinin tanımına ve refah halinden anlaşılması gerekenin ne olduğuna yer verilmediğinden tüm hal ve şartlar değerlendirilerek hâkim tarafından takdir edecektir.

Refah hali kavramı, sübjektif anlamlara yol açabilecek nitelikte olduğundan doktrinde çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır. Genel tanımı şu şekildedir: Geliri, çevresine ve sosyal durumuna nazaran lüks sayılabilecek şeyleri sağlayabilecek düzeyde ve kendi hayat tarzında önemli bir değişiklik olmaksızın nafaka verebilecek durumdaki kardeş refah halinde sayılır. Yargıtay ise refah halini; " Refah bir kimsenin lüks ihtiyaçları dâhil, arzu ettiği her şeyi düşünmeden alabilme imkânına sahip olması halidir" şeklinde tanımlamıştır. Tekinay'a göre, Yargıtay'ın bu tanımının, kanunun oldukça geniş yorumlanması anlamına gelip hiç kimsenin, parasını hesaplamadan arzu ettiği her şeyi alamayacağını ileri sürmüştür.

Kanaatimizce refah halinin çok geniş yorumlanması çok az kişiyi nafaka yükümlüsü olarak kabul etmemiz anlamına geleceğinden refah hali, yükümlünün normal yaşamını etkilemeksizin ödeme gücüne sahip olması olarak anlaşılmalıdır. Nitekim Yargıtay sonraki bir kararında "geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve normal ihtiyaçları dışında her şeyi elde edebilecek bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse refah halinde sayılır" şeklinde refah halini tanımlamıştır¹⁴¹.

Kişinin gelirinin ve servetinin tespiti yaşadığı çevre ve sosyal durumuna göre tespit edilir. Yargıtay bir kararında, yurtdışında çalışan Türk işçilerinin refah halinin, bu kardeşin yaşadığı ülkeye göre değerlendirilerek yabancı para üzerinden kazancının yüklü bir Türk lirasına karşılık gelmesinin zengin bir yaşam sürdüğü anlamını taşımayacağını açıkça ifade etmiştir¹⁴². Zira ülkelerin ekonomik durumu ile paranın satın alma gücü farklılık gösterdiğinden, bir ülke için refah halde sayılan bir gelir başka bir ülke için kişinin geçimini bile karşılayamayacak düzeyde olabilir. Dolayısıyla objektif olarak kişinin, yaşadığı topluma ve yaşam tarzına göre refah hali değerlendirilmelidir¹⁴³.

¹⁴¹ Yargıtay 2. HD., 23.03.1974 Tarih, E. 1921, K. 1961; Yargıtay 2. HD., 07.04.1980 Tarih, E. 1980/2746, K. 1980/7958; Yargıtay 2. HD., 09.11.1985 Tarih, E. 9089, K.

¹⁴² "...geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri sağlamaya elverişli bulunan ve normal ihtiyaçları dışında her şeyi elde edebilecek bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse refah halinde sayılır... Davalının yurt dışında işçi olduğu tartışmasıdır... tasarruf gerekçesiyle o çevrenin normal saydığı olağan ve insanca yaşam koşullarından fedakarlıkta bulunarak para biriktirmeleri ve yabancı paraların Türk Kirasına dönüştürüldüğünde Türkiye için önemli bir miktara ulaşması, bunların zengin bir hayat yaşadıklarının ve dolayısıyla refah halinde bulduklarının kabulünü gerektirmez" Yargıtay 2. HD., 05.11.1985 Tarih, E. 9089, K. 8985.

¹⁴³ Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 584; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 383; "... Dava kardeşin kardeşten nafaka isteğine ilişkindir. Medeni Kanunun 316. Maddesine göre yardım nafakası istenen kişinin re-

Kardeşlerin refah halinin tespitinde yalnız kendisinin gelir ve malvarlığı esas alınacağından, bakmakla yükümlü olduklarının ihtiyacını karşıladıktan sonra kalan miktar arzusuna göre harcayabileceği refahlığı sağlıyorsa yardımla yükümlü olacaklardır¹⁴⁴.

Nafakanın amacı, alacaklıyı yoksulluktan kurtarmak olduğundan nafakanın zenginleşme aracı biçiminde kullanılmasına imkân verilemez. Hâkim, nafaka yükümlüsünün ekonomik durumu iyi olsa dahi onun refah seviyesine göre değil, istemde bulunanın yoksulluk durumunu giderecek seviyeyi takdir ederek nafakanın miktarını belirleyecektir.

2.5. Yardım Nafakasında Sıra

2.5.1. Nafaka yükümlülüğündeki sıra

Nafaka yükümlüsü birden fazla olması halinde, nafaka alacaklısı, kanun koyucunun belirttiği sıraya riayet etmek ve bu düzeni izleyerek talepte bulunmak mecburiyetindedir. Türk Medeni Kanunu m. 365/f.1'de "Nafaka davası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır." şeklinde bir sıralama öngörülmüştür. Dolayısıyla, yardım nafakası yükümlülerinin aleyhine yapılacak talep sırası miras hukukundaki mirasçılık sırası ile aynıdır.

Miras hukukumuzda mirasçılar arasında zümre sistemine göre sıra belirlenir. Nafaka talep edilirken öncelikle talepte bulunan, evlatlığı da dâhil altsoyuna, daha sonra sırayla ana ve babasına, refah halindeki kardeşlerine ve son olarak da büyük ana ve babalan olmak üzere üstsoyuna başvurması gerekir. Temel kural, bu sıraya göre hareket edilmesi gerektiğidir; ancak bir sırada nafaka yükümlüsü bulunmadığı veya ödeme gücünün olmaması hallerinde bir sonraki sıradaki nafaka yükümlüsüne başvurulabilir.

---

fah içinde bulunması gerekir. Maddede taraflar birbirine nazaran refahı değil, umumi olarak nafaka ile mükellef tutulmak istenen kimsenin genel anlamda müreffeh olması ön görülmüştür...." Yargıtay 2. HD., 01.02.1971 Tarih, E. 477, K. 669.

¹⁴⁴ Belgesay, 1949, a.g.k., s. 305; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 477; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 459; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 72; Öztan, 2000, a.g.k., s. 585; "...Refah halinin belirlenmesinde sadece nafaka yükümlüsünün servet ve geliri dikkate alınır...." YHGK., 26.03.1943 Tarih, E. 1943/11, K. 1943/11; "...Medeni Kanununun 315. maddesi uyarınca yardım nafakasına karar verilebilmesi için nafaka isteyen yardım edilmemesi halinde zarurete düşeceğinin anlaşılması gerçekleşmesi gerekmektedir. Zarurete düşme terimi çok sıkıntılı bir durumu ve ekonomik koşulları ifade eder. Öyle ise hükmedilecek yardım nafakasının miktarı yalnızca söz konusu sıkıntılı durumu önlemeye matuftur. Yoksa, yardım nafakası yoluyla nafaka isteyen geçiminin ve her türlü gereksinmelerinin sağlanması ve hele olayımızda olduğu gibi bir zenginleşme aracı olarak kullanılması söz konusu değildir. Bütün bu yönler göz önünde tutulmadan yardım nafakasının amacını aşar bir yorumla yalnızca nafaka hükmedilmesinin gelir durumunun elverişli olması dikkate alınarak aylık 1.100.000 TL. gibi fahiş miktarda yardım nafakasına karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır...." Yargıtay 2. HD., 01.07.1991 Tarih, E. 7141, K. 9740.

Mirasçılıktaki sıraya atfin yapılmasının amacı, aile hukuku gereği en yakından hareketle nafakayı talep ve ifa sırasını belirlemektir. Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 zümre sisteminde olduğu gibi nafaka yükümlülerini üstsoy bakımından üçüncü zümre üstsoy bakımından sınırlandırılmaması sebebiyle pratik olmasa bile, örneğin büyükbabanın babası varsa ona başvurulabilecektir¹⁴⁵.

Zümre sisteminde kök başı sağ iken bunlar birinci sıra yükümlü olup, ondan dünyaya gelen kişiler mirasçı olamazlar¹⁴⁶. Ancak istisnai olarak mirasçılıktaki sıranın takibi kuralı, yakın sıradaki yükümlünün nafaka vermeye mali gücünün yetersiz kalmasına bağlıdır. Örneğin, anne babanın ekonomik durumu yetersizse ancak büyükanne ve büyükbabadan nafaka istenebilir¹⁴⁷. Yine öncelikle nafaka talebinde bulunana bakmakla yükümlüden bakım nafakası istenmeli ve olumlu bir sonuç alınamazsa yardım nafakası isteminde bulunulması gerekir.

2.5.2. Aynı sıradaki birden fazla yükümlünün sorumluluğu

Nafaka alacaklısının aynı sırada birden fazla nafaka talep edebileceği nafaka yükümlüsü varsa nafaka alacaklısının yoksulluğunu ortadan kaldıran nafaka miktarı, aynı derecedeki nafaka yükümlülerinin ekonomik durumları ve ödeme kabiliyetlerine göre paylaştırılacaktır.

Bir yükümlü hakkında nafaka miktarı aynı sıradaki diğer nafaka yükümlülerinin mali durumları hesaba katılarak takdir edilmelidir. Dolayısıyla yalnız bir nafaka yükümlüsünden ihtiyaçların tümünü karşılaması beklenmeksizin ödeme gücü olan her bir yükümlünün ödeyeceği nafaka miktarı hâkim tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda yükümlülük uygun şekilde paylaştırılacaktır. Bütün nafaka yükümlüleri nafaka-

¹⁴⁵ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 75-77; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 578; Öztan, 2000, a.g.k., s. 585; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 446; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 347; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 588-589; Çeliktaş, 1989, a.g.m., s. 686; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 384; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 471-472.

¹⁴⁶ Dural ve Öz, 2009, a.g.k., s. 25; Saymen ve Elbir, 1960 a.g.k., s. 471; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 579; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 384-385; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 347-348; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 290; "... Davacının çocukları yanında mirasçı durumunda olabilecek olan ölü çocuğunun çocukları da nafakadan sorumludurlar. Mahkemece yapılacak iş, sağ olan davacının tüm çocuklarının ve nafaka ile sorumlu torunlarının da mali durumlarını araştırmak, nafaka ile sorumlu olabilecek seviyelerini tespit etmek, çocuklardan alınacak miktarın yetersiz kalması halinde torunları nafaka ile sorumlu tutmaktan ibarettir...." Yargıtay 2. HD., 04.10.1996 Tarih, E. 9042, K. 9735.

¹⁴⁷ "... Yardım nafakası mirastaki sıraya göre istenir (MK.315). Yani ana babanın mali durumu elverişli iken nine ve dededen nafaka istenemez. Olayda davacı ana, çocukların dedesinden nafaka istemektedir. Mirasçılık derecesine göre ana, çocuklarına dededen daha yakındır. Toplanan delillerden ananın terzilik yaptığı, çocuklarının geçimini sağlayacak mali güce sahip olduğu anlaşılmıştır...." Yargıtay 2. HD., 06.10.1976 Tarih, E. 6783, K. 6794 (YKD. 1978, S. 4, s. 527).

nın tamamını ödeyebilecek ekonomik güce sahip olsalar dahi, nafaka yalnızca bir yükümlüden istenemez.

Aynı sırada birden fazla yükümlünün varsa alacaklı, isterse tüm yükümlülere isterse bir veya birkaç yükümlüye dava açabilir¹⁴⁸. Bu yükümlüler arasında mecburi dava arkadaşlığı yoktur, ihtiyari dava arkadaşlığı vardır¹⁴⁹. Ancak aynı sıradaki ödeme gücü bulunan yükümlülerin tamamına yardım nafakası davası açılması faydalı olacaktır. Zira alacaklı, takip ettiği bir veya birkaç yükümlüden tüm nafakayı miktarını değil, sadece onların ödeme güçlerince sorumlu oldukları miktarı talep edebilecektir.

2.5.3. Miras sırasını atlayarak talepte bulunma

Nafaka alacaklısı, alacaklısı bazı hallerde, kanunun gösterdiği önceki sırayı atlayıp sonraki sırada yer alan yükümlüden nafaka talep edebilmektedir. Nitekim önceki sırada nafaka yükümlüsü vasfında hiçbir hısım bulunmuyorsa veya bulunsa dahi bu kişilerin ödeme gücü yoksa sonraki sıradakinden nafaka istenebilir¹⁵⁰. Örneğin, bir kimse- nin altsoyu yoksa ya da olmasına rağmen ödeme gücüne hiç biri sahip değilse; o zaman annesinden ve babasından, ikinci ihtimal olarak refah içinde olması şartıyla kardeşlerinden nafaka isteyebilir.

2.5.4. Farklı sıralardaki yükümlülerin aynı anda birlikte sorumluluğu

Kural olarak kanunun gösterdiği sıraya esas alındığından, nafaka alacaklısı farklı sıralardaki birden fazla yükümlülere aynı anda başvuramaz. Bunun aksi istisna teşkil eder ve bir sıradaki nafaka yükümlüsünün, nafaka miktarının tamamını ödeme gücü

¹⁴⁸ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 473; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 77; Öztan, 2000, a.g.k., s. 586.

¹⁴⁹ "... Öte yandan, davalılar (yükümlüler) arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmamaktadır. Dolayısıyla, müteselsil sorumlulukları da söz konusu değildir..." Yargıtay 3. HD., 21.05.2002 Tarih, E. 2002/5037, K. 2002/12756; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 457; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 77; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 555; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 432; "...Davalıların ödeyeceği nafaka takdir edilirken, diğer yükümlülerin de davacıya vermesi gereken nafaka göz önünde bulundurulmalıdır. Öyle ise önce davacının nafaka ihtiyacını belirlemek, sonra davacının nüfus aile tablosunu getirtilip davacıyla nafaka ödemesi gereken alt soy tespit edilip, her birinin gelirine göre ödeyeceği nafaka belirlenip, sonucuna göre davalılar hakkında nafakaya karar verilmesi gerekirken, noksan inceleme ile karar verilmesi yasaya aykırıdır." Yargıtay 2. HD., 20.02.1998 Tarih, E. 1419, K. 1967; N. İnal (2006). *Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medeni Yasası*. Ankara: y.y., s. 900.

¹⁵⁰ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 472; Birsen, 1966, a.g.k., s. 429; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 385; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 348; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 290; Öztan, 2000, a.g.k., s. 585; "... Davacı, davalının oğlu olan eşinin öldüğünü, zarurete düşüklerini ileri sürüp velayet atındaki K. için davalının nafaka ödemesini istemiştir. Küçük K. için davalı olan dedesinin nafaka ödemesi için öncelikli davacı annenin acze düşüp düşmediği araştırılıp tartışılmadan yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir...." Yargıtay 2. HD., 27.10.1995 Tarih, E. 10276, K. 11158.

yoksa aynı anda o ve bir sonraki sıradaki yükümlülerden aynı zamanda nafaka istenebilir. Sonraki sıradaki yükümlü, kendisinden önceki yükümlünün eksik kaldığı ve en fazla önceki sıradaki hısımların ödeyemedikleri miktarla sınırlı olarak tamamlamakla sorumlu olacaktır. Ancak bu istisnai durum geçici olup öndeki sırada bulunan yükümlülerin nafakanın tamamını ödeyebilecek duruma gelmesi ile sonraki sıradaki yükümlüler nafaka miktarını tamamlayan ödemelerinden kurtulacaklardır.

2.5.5. Nafaka alacaklıları arasındaki sıra

Nafaka yükümlüsü birden çok nafaka alacaklısının yardım nafakası talebiyle birden çok kişiye nafaka ödemek mecburiyetinde kalabilir¹⁵¹. Kanun koyucu nafaka yükümlüsünün birden çok nafaka taleplerini hangi esaslara göre ifa edeceği düzenlememiştir.

Doktrinde, nafaka yükümlüsü yoksulluk içinde olan birden çok kişiye ödeme yapmak zorunda kalırsa bu ödemenin şekli, nafaka yükümlüsünün kime karşı ve ne oranda yükümlü olduğu konusundaki kanun boşluğunun, Türk Medeni Kanunu m. 365/f.1'e göre doldurularak ilk önce mirasçı olabilen kişinin öncelikle nafaka talebinde bulunabileceği savunulmuştur. Kanaatimizce de doktrinin savunduğu Türk Medeni Kanunu m. 365/f.1'de düzenlenen nafaka alacaklılarında mirasçılık sırasının takip edilmesi görüşü isabetli olacaktır.

Nafaka yükümlüsü kendisine yöneltilen tüm nafaka taleplerini karşılayacak mali güce sahipse ödemede bir sıra aranması gerekmez¹⁵². Ancak nafaka yükümlüsünün ödeme gücüne sınırlı olduğu halde birden çok yoksulluk nafakası talebi ile karşılaşırca Türk Medeni Kanunu m. 365/f.1'de belirtilen sıraya göre hareket edilecektir. Dolayısıyla nafaka alacaklılarının farklı mirasçılık sırasında olması halinde, birinci sıradaki nafaka alacaklısına yeterli ödeme yapılmadan diğer sıradaki nafaka alacaklısı olan hısımlara nafaka verilmeyecektir¹⁵³.

Bir diğer ihtimale göre, aynı mirasçılık sırasında birden çok nafaka alacaklısının bulunmasıdır. Bu durumda farklı sıralardaki nafaka alacaklıları için izlenen metot geçerli olmayacaktır. Doktrinde, yükümlünün ödeme kabiliyetinin aynı sıradaki hısımların

¹⁵¹ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1225; Birsen, 1966, a.g.k., s. 429; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 79; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 385; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 348; Öztan, 2000, a.g.k., s. 586.

¹⁵² Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1228; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 472; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 79; Öztan, 2000, a.g.k., s. 586.

¹⁵³ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 79-80.

ihtiyaç derecelerine paylaştırılmasının adil bir yaklaşım olacağı savunulmuştur¹⁵⁴. Bu paylaştırma neticesinde nafaka alacaklılarının yoksulluktan kurtulamaması söz konusu ise sonraki sırada yer alan yükümlülere başvurabileceklerdir¹⁵⁵.

---

¹⁵⁴ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1228; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 80.

¹⁵⁵ Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1228; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 80.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YARDIM NAFKASININ BAŞLANGICI, BELİRLENMESİ, İFASI, ARTIRILMASI, AZALTILMASI VE SONA ERMESİ

3.1. Yardım Nafkasının Başlangıcı

Yoksulluk içindeki kimse kanuni şartları sağlandığında hısımlarından nafaka talep edebilir. Yardım nafkasının hangi andan itibaren başlayacağı hususu taraflar açısından önem arz eder. Kural olarak nafaka davasının açıldığı tarih, nafakanın başlangıç tarihidir¹⁵⁶. Dolayısıyla nafaka borcu talep edildiği andan itibaren doğacak olup talep edenin daha önceki zamanlarda yaşadığı yoksulluk halleri önem teşkil etmeyecektir.

28.11.1956 tarih ve E. 15, K. 15 sayılı Yargıtay'ın İçtihadı Birleştirme Kararında¹⁵⁷ nafakanın başlangıç tarihi şöyle ifade edilmiştir: "Her davada açıldığı tarihte tespit edilen vaziyet hükmü esas ittihaz olunması iktiza eylemesine ve böyle bir davada da talebinin kabule şayan olduğunu ispat eden davacıya karşı davanın ikamesiyle davalı mütemerrit hale düşmüş addedilmesi muvafık bulunmasına binaen nafakanın bağlanmasında olduğu gibi arttırılma veya eksiltilmesine dair taleplerin kabulünde de buna dava tarihinden itibaren hükmolunması...". Bu kararda nafakanın bağlanmasına, miktarının artırılması veya azaltılması taleplerinin kabulünde başlangıç tarihinin davanın açıldığı tarih olduğu açıkça ifade edilmiştir¹⁵⁸. Ayrıca Yargıtay bu kararında "...her dava açıldığı tarihte tespit edilen durum hükme esas alınmak icap eder" gerekçesiyle nafakanın kararın kesinleştiği tarihte değil de davanın açıldığı tarihte başlamasının da nedenini açıklamıştır. Nafaka davası açan kişinin talebi dava açıldığı tarihteki şartları inceleneceğinden bu anda yoksulluk içinde olduğu da otomatik olarak tespit edilmiş olacaktır. Dolayısıyla kararın kesinleşme tarihinin değil davanın açıldığı tarihin nafakaya hükmedilmesinde esas alınması oldukça yerinde olacaktır.

Nafaka talep eden yoksulluk içindeki kişinin hali hazır geçimini sağlamayı amaçladığı için, dava tarihinden öncesindeki yoksulluk içinde olması hali dikkate alınmayacak ve bu döneme ilişkin nafaka talep edilemeyecektir¹⁵⁹. Doktrinde önceki zamanlarda yoksulluk içinde bulunsa da nafaka talebinde bulunmayan alacaklısının, bu dönemler-

¹⁵⁶ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 85; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 462; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 388; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 351; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla, 1999, a.g.k., s. 1137; Öztan, 2000, a.g.k., s. 593; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 452; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 40.

¹⁵⁷ RG. 27.12.1956, Sayı 9494.

¹⁵⁸ Davanın açıldığı an için bkz. Dördüncü Bölüm, 4.4.2. Başlık.

¹⁵⁹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 87-88.

deki nafaka hakkından zımnen feragat etmiş sayılacağı savunulmuştur. Ergenekon'a göre bu görüşünün gerekçesi, nafakayı talep etmek hak ve imkânına daha önceden sahip olduğu halde alacaklının talepte bulunmamış olması önceki dönem nafakalar için feragat etmesinin bir delili teşkil etmesidir. Ancak kanaatimizce doktrinde yer alan zımnî feragat kabul edilmediği ve mutlaka açık bir feragat iradesinin aranması gerektiği yönündeki görüşü isabetlidir. Nafaka alacağının dava tarihinden itibaren başlamaması halinde nafaka yükümlüsünü karşılayamayacağı büyüklükte bir nafaka borcu ile cezalandırma tehlikesi oluşacaktır¹⁶⁰. Yine, dava tarihinden önce nafaka alacaklısının yoksulluk durumu ile yükümlünün ödeme kabiliyetinin tespiti zor olduğundan ancak alacaklı, haklı veya mücbir sebeple nafaka davasını açamamışsa nafaka talep tarihinden önceki tarihlerin de dikkate alınarak hüküm kurulması hakkaniyete uygun düşecektir¹⁶¹.

Kural olarak dava tarihinden itibaren nafakanın işlemeye başlamasıdır. Ancak davacı, dava dilekçesinde belirterek veya yargılama sırasında ileri sürerek nafakanın başlangıç bu tarihten başka bir tarihi göstererek bu tarihten itibaren nafaka talep edebilir¹⁶². Davacı dava tarihinden sonraki bir tarih olan hüküm tarihi veya hükümle dava arasındaki veya hükümden sonraki tarihi de gösterebilir¹⁶³.

Nafakanın başlangıç tarihi, kamu düzeni gözetilmek kaydıyla taraflar arasında anlaşarak tespit edebilir¹⁶⁴. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m. 154/f.3 hükmüne göre tarafların beyanı tutanağa yazılarak tarafların imzasıyla onanır ve tarafların kararlaştırdıkları bu tarihten itibaren nafakaya hükmolunur.

3.2. Nafakanın Belirlenmesi

3.2.1. Genel olarak

Nafaka yükümlüsünün ödemesi gereken nafaka miktarının belirlenmesinde dikkate alınması gereken hususlar, nafakanın tespitinde belirleyicidir. Nafakanın ifa şeklini ve miktarını hâkim, tarafların yaşam tarzlarına ve her somut olayın kendine özgü olan şartlarına göre takdir edecektir. Ancak, Türk Medeni Kanunu m.365/f.2'de belirtilen hâkimin bu miktarı belirlerken bağlı olarak hareket ettiği bazı kıstaslar vardır. Bu hükme

¹⁶⁰ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 88.

¹⁶¹ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 479; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 88.

¹⁶² Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 86.

¹⁶³ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 86-87; "...Davacı vekili nafakanın hüküm tarihinden itibaren takdir edilmesi isteğini mahkemeye beyan etmiş ve ifadesi de bu şekilde zapta yazdırılmıştır. Temyiz olunan hükmün gerekçelerine göre her iki tarafın yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün tasdikine..." Yargıtay 2. HD., 22.01.1959 Tarih; E. 32, K. 412.

¹⁶⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 87.

göre, "dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir. " Yani nafaka miktarı belirlenirken, nafaka alacaklısı ve nafaka borçlusu olan taraflar ayrı olarak incelenip tespit edilmesinde bulunulması gerekir.

Yardım nafakası takdirinde öncelikle tarafların ihtiyaçları ile ekonomik durumları, günün ekonomik durumu ve hakkaniyet ilkesi dikkate alınacaktır¹⁶⁵. Örneğin eğitimi sürdüren çocuk için yaşı, ihtiyaçları, eğitim giderleri, sağlık durumu, ile davalının ekonomik durumu nazara alınarak nafakaya hükmedilecektir¹⁶⁶.

Tarafların ekonomik ve sosyal durumunun araştırılması mahkeme tarafından gerçekleştirilecektir. Yargıtay bu durumu şöyle etmiştir: "Mahkemece yapılacak iş, tarafların ekonomik durumlarına ilişkin deliller tam ve sağlıklı olarak toplanmalı, davalı babanın varsa tüm gelir ve mal varlığı tam olarak tespit edilmeli, davacı çocuğun herhangi bir yerde çalışıp yoksulluktan kurtaracak düzeyde gelir elde edip etmediği ve Devletten maaş alıp almadığı ilgili yerden araştırılarak tespit edilmeli, şayet davacının (çocuğun) bir gelirinin bulunmadığı anlaşıldığı takdirde; davalı babanın da elde ettiği gelirin göre hakkaniyete uygun bir miktar yardım nafakasına hükümlenmelidir." Mahkemenin gerçekleştireceği araştırma sonucunda hakkaniyete uygun olan nafakaya hükmedilecektir.

3.2.2. Nafaka alacaklısı açısından

Nafaka alacaklısı açısından tespit edilecek nafaka, yaşamı ve geçimi için gereken imkânı sağlamaya yeterli seviyede, nafaka alacaklısının zorunlu giderleri ile asgari yaşam seviyesini karşılayan miktarda olmalıdır. Bu nedenle, nafaka alacaklısı o zamana kadar olan hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan miktar ile içinde bulunduğu zamana ait giderlerini kapsayacak şekilde bir nafakanın verilmesini talep edemeyecektir¹⁶⁷. Yardım nafakası, zenginleşme aracı olarak kullanılmadığından sadece yoksulluğa düşmeyi önleyen ve fahiş olmayan bir miktarda takdir edilmelidir¹⁶⁸.

¹⁶⁵ "...mahkemece yapılacak iş; davacının geçimi için gerekli davalının geliri ile orantılı olacak şekilde, TMK'nın 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun bir nafakaya hükmetmek olmalıdır..." Yargıtay 3. HD., 10.03.2009 Tarih, E. 2891, K. 3810; Yargıtay 2. HD., 16.5.1975 Tarih, 5185/5453.

¹⁶⁶ Yargıtay 3.HD., 03.11.2008 Tarih, E. 12111,K. 18447; Yargıtay 3. HD., 16.02.2009 Tarih, E. 21865, K. 2078; Yargıtay 3. HD., 09.04.2009 Tarih, E. 5191, K. 6250.

¹⁶⁷ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 386; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 349; Öztan, 2000, a.g.k., s. 592; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 451; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1229.

¹⁶⁸ "...Zarurete düşme terimi çok sıkıntılı bir durumu ve ekonomik koşulları ifade eder. Öyle ise hükmedilecek yardım nafakasının miktarı yalnızca söz konusu sıkıntılı durumu önlemeye matuftur. Yoksa, yardım nafakası yoluyla nafaka isteyen geçiminin ve her türlü gereksinmelerinin sağlanması ve hele olayımızda olduğu gibi bir zenginleşme aracı olarak kullanılması söz konusu değildir. Bütün bu yönler göz önünde tutulmadan yardım nafakasının amacını aşar bir yorumla yalnızca nafaka hükmedilmesinin gelir

Nafaka yardımı, kişiye bağlı bir hak olduğundan bakmakla yükümlü olduğu kişilerin geçimi dikkate alınmaz. Nafaka yardımı sadece talep edenin yoksulluğunu ve ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlar.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 26 hükmüne göre hâkim, nafaka alacaklısının talep sonucuyla bağlı olup ondan fazlasına karar veremezken duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir. Yoksulluk içindeki kişi, yoksulluktan kurtulmasının kendisine nafaka olarak hangi miktarda paranın ödenmesiyle mümkün olacağını en isabetli olarak kendisi bilir.

Nafaka alacaklısı lehine toplumda varlığını sürdürebilecek, asgari olarak ihtiyaçlarını giderip yoksulluğa düşmekten kurtaracak ihtiyaç ve masrafları ölçüde nafakaya hükmedilmesi gerekir. Yardım nafakasının miktarı belirlenirken, nafaka borçlusunun yiyecek, giyecek ve barınma ihtiyacı, tedavi masrafları, eğitim-öğretim giderleri gibi hususlar geniş çapta düşünülerek dikkate alınacaktır¹⁶⁹. Yargıtay'ın hükmolunan nafaka miktarını az bularak bozduğu yerel mahkeme kararı şu şekildedir¹⁷⁰; "...davacı annenin emekli olup 827 YTL emekli maaşının bulunduğu, davalı babanın ise %50 ortak olduğu... Limited Şirketinin bulunduğu, bu şirketin müdürü olduğu, bu şirketten aylık 1500 YTL maaş aldığı, ayrıca 917 YTL emekli maaşının bulunduğu, yine davalının kendi beyanına göre (11.03.2008 havale tarihli son beyanlarını içerir dilekçesinde) %50 si ortağı olduğu Limited Şirketin 2007 yılı net karının 115.931,11 YTL olduğu nafaka alacaklısı yardıma muhtaç müşterek çocuk Murat'ın ise, dosyada mevcut heyet raporlarına göre, işitme kaybı, entelektüel yeteneklerde sınırlılık, dil gelişiminde sınırlılık, hiperaktif mental roterdasyon gibi özürleri taşıyan hastalığının bulunduğu, hastalığı nedeniyle bireysel ve grup özel eğitim alması, aldığı eğitime devam etmesinin gerekli olduğunun bildirildiği, anne ve babanın ayrı yaşadığı, müşterek çocuğunda annesinin yanında kaldığı anlaşılmıştır. Bu durumda nafaka alacaklısı müşterek çocuğun yaşı, rahatsız-

---

durumunun elverişli olması dikkate alınarak aylık 1.100.000 TL. gibi fahiş miktarda yardım nafakasına karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır." Yargıtay 2. HD., 01.07.1991 Tarih, E. 7141, K. 9740.

¹⁶⁹ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 481; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 357; Birsen, 1966, a.g.k., s. 430; "... Gerçekten okumakta olan çocuk kendi emek ve geliri ile yaşamını sürdürmekten yoksun ise ana babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebilir. Ne var ki bunu vermekle yükümlü tutulacak kişilerin geçim sıkıntısına düşürülmemesi asildir. Davacının liseyi bitirerek üniversite imtihanlarına girdiği, fakat sınav sonucunun henüz bilinmediği son oturumda belirtilmiştir. Öyle ise davacının durumunun sorulması, yüksek öğrenimini yapmakta ise az önce açıklanan ilkeler çerçevesinde hüküm verilmesi, aksi halde Anayasa cinsiyet farkı gözetmeden herkese çalışma özgürlüğü tanıdığı için davacının çalışarak geçimini sağlamak zorunda olduğu gözetilerek davanın reddedilmesi gerekir. Yazılı şekilde araştırma ve inceleme yapılmadan nafaka takdir edilmesi Usul ve Kanun'a aykırıdır." Yargıtay 2. HD., 17.01.1978 Tarih, E. 1977/9023, K. 1978/221.

¹⁷⁰ Yargıtay 3. HD., 16.02.2009 Tarih, E. 21865, K. 2078.

lığı, tedavi ve eğitim giderleri, davalının gelir durumu nazara alındığında hükmolunan yardım nafakası miktarı az olup,...". Bu kararda nafaka alacaklısının ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsünün ekonomik durumu birlikte dikkate alındığında nafaka miktarının az olduğuna karar verilmiştir.

Nafaka alacaklısını yoksulluktan kurtarmaya nafaka yükümlüsünün ödeyeceği miktar yeterli olmazsa kalan miktar için varsa diğer nafaka yükümlülerinden talepte bulunulabilir.

3.2.3. Nafaka yükümlüsü açısından

Türk Medeni Kanunu m. 365/f.2 hükmüne göre nafakanın miktarı, mahkemenin tespit edeceği nafaka yükümlüsünün kazancı ve ekonomik gücüne göre belirleyecektir. Nafakanın miktarı davacının ihtiyacı çok fazla olsa bile yükümlünün gelirine uygun miktarı aşmayan ve yükümlünün yerine getirebileceği düzeyde olmalıdır¹⁷¹. Bu sebeple yükümlünün gelirine uygun miktarda nafakaya hükmedilmesi esas olup nafaka yükümlüsünün asgari ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılaması beklenmeyecektir. Zira nafaka miktarı, nafaka borçlusunun ekonomik varlığının tehlikeye sokmamayı, yoksullaşmadan yaşama biçimini değiştirmeden yaşamasını sağlayan düzeyde olmalıdır.

Nafaka yükümlüsünün ödeme gücü ekonomik açıdan fazla olsa bile ödenecek miktar, nafaka alacaklısının yoksulluğunun giderecek ve geçimini sağlayacak miktarla sınırlı olacaktır. Yani hâkim, sırf nafaka yükümlüsünün ekonomik gücü yüksek olması sebebiyle, nafaka alacaklısını yoksulluktan kurtaran miktarı aşan bir nafakaya hükmedemez¹⁷².

Nafaka yükümlüsü arzu ederse zorunlu sınırı aşan bir miktarı mecbur olmasa bile nafaka olarak verebilir. Ancak Türk Medeni Kanunu m. 364 anlamında mümkün olabi-

¹⁷¹ Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 460; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 93; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 581; Öztan, 2000, a.g.k., s. 593; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 451; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 90;; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 386; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 349; "... *tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın niteliği, özellikle davalının gelir durumu ve mirasçılıkta aynı sırada yer alan dava dışı davacının dedesi (annesinin babası) Hasan Hüseyin Pancar-
reken'in de nafakaya katılma yükümlülüğü de nazara alındığında, hükmedilen nafaka miktarı fazla olup TMK. 4. maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesi uygun görülmemiştir....*" Yargıtay 3. HD., 10.04.2006 Tarih, E. 3854, K. 4025; "... *yardım nafakası ile yükümlü tutulacak kişilerin geçim sıkıntısına düşürülmemesi asıldır. Davacı babanın tespit edilen gelir durumu ile yardım nafakasının artış oranı sonucunda ulaştığı miktar birlikte değerlendirildiğinde yükümlülüğün katlanılmaz hale geldiği bir gerçektir....*" Yargıtay 3. HD, 21.10.2008 Tarih, E. 12515, K. 17462.

¹⁷² Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 481; Gürsel, 1948, a.g.k., s. 1228-1229; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 581; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 386; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 349; Öztan, 2000, a.g.k., s. 592.

len bu ödeme, yardım nafakasının ifasından öte verilisinin niteliğine göre, bağışlama veya ahlaki bir borcun ifası olarak kabul edilebilir¹⁷³.

Nafaka yükümlüsünün nafakayı ilgilendiren mahkeme kararından önce yapılan ödemeleri ahlaki ödemeler olarak, sonra yapılan ödemeleri ise nafaka borcuna mahsuben yapıldığı kabul edilir¹⁷⁴.

Nafaka yükümlüsü, nafaka alacaklısının borçları ile dava sonunda meydana gelen yargılama masraflarını ödemekle mecbur bırakılamaz¹⁷⁵.

3.3. Yardım Nafakasının İfa Şekli Ve Zamanı

3.3.1. Nafakanın ifa şekli

Türk Medeni Kanunu'nun yardım nafakasını düzenleyen bölümünde nafakanın ifa şeklini ifade eden açık bir hüküm bulunmadığından bu husus, hâkimin takdirine göre çözümlenecektir. Kural olarak, nafaka belirli miktardaki paranın belirli zamanlarda ödenmesi şeklinde ifa edilir. Zira ödeme biçimlerinden nafaka yükümlüsü açısından en az külfetli ve uygun olanı parasal ödemedir.

Uygulamada taraflar açıkça nafakanın yabancı para ile ödenmesi hususunda anlaşmadıkça, bir miktar paranın Türk parası olarak ödenmesi şeklinde hüküm verilmesi gerekir (TBK m. 99)¹⁷⁶. Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarına göre, ödemenin kabul edilebilmesi açıkça nafaka borcu için ödemelerin yapıldığının belirtilmiş olmasına bağlıdır. Zira Yargıtay açıkça nafaka ödemeleri olarak ifa edilmeyen tüm ödemeleri ahlaki ödevin yerine getirilmesi sayarak nafaka borcundan mahsup edilmemesini kabul etmektedir.

Hâkim bazı istisnai hallerde nakden yerine aynen veya başka şekilde nafakaya karar verebilir. Örneğin, alacaklının nafaka yükümlüsünün evinde ikamet etmesini sağla-

¹⁷³ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 386; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 349.

¹⁷⁴ Yargıtay 3. HD., 09.07.2009 Tarih, E. 7676, K. 15323; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 481; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1229; Öztan, 2000, a.g.k., s. 592.

¹⁷⁵ Gürsel, 1948, a.g.k., s. 1229-1230; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 92; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 481; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 460; Birsen, 1966, a.g.k., s. 430; Öztan, 2000, a.g.k., s. 593; Akın-türk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 451; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 42.

¹⁷⁶ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 482; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1230; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 105-106; "...Türk Medeni Kanunu'nun 364. maddesinde; herkesin, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan altsoyu ve üstsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ancak, Kanunumuzun nafakayı tanzim eden maddelerinde yardımın şekli ile ilgili açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu husus hakim takdirine bağlı ise de; yardım kural olarak para şeklinde yapılır..." Yargıtay 3. HD., 23.12.2004 Tarih, E. 14313, K. 14305; Yargıtay 2. HD., 09.05.2000 Tarih, E. 5643, K. 6060; Yargıtay 12. HD., 06.11.2007 Tarih, E. 17684, K. 20367; Yargıtay 12. HD., 13.10.2008 Tarih, E. 13899, K. 17170; Yargıtay 12. HD., 27.06.2006 Tarih, E. 11109, K. 14036; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 358; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 387; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 585.

ması veya tarafların karşılıklı anlaşması halinde, nafaka yükümlüsünün nafaka alacaklısına evinde bakması nakden ödenen nafaka yerine geçebilir.

Yine nafaka alacaklısının eğlenceye düşkün olması sebebiyle savurgan yaşaması halinde nafaka para yerine ayın olarak ödenebilir¹⁷⁷. Sonuç olarak, kural nafakanın nakden ödenmesi olsa da para alacaklının tüm ihtiyaçlarını karşılayabilir nitelikte olmasına karşın aynen ödeme daha sınırlı ihtiyaçlar için söz konusu olacağından, hâkim alacaklı ve yükümlünün durumuna göre hangi ödeme şeklinin daha uygun olacağını takdir edecektir.

3.3.2. İfa zamanı

Türk Medeni Kanunu'nda yardım nafakasının ödenme zamanına ilişkin bir hüküm bulunmadığından hâkim, bu hususta tarafların anlaşamaması halinde tarafların durumuna göre uygun bir ödeme zamanı belirleyecektir. Kural olarak mahkeme, belirli zamanlarda bir miktar paranın ödenmesine hükmediyor olsa da nafakanın ödemelerinde teammül, her ay peşin olarak takdir olunan miktarın ödenmesidir. İstisnai durumlarda yükümlüsü, kendisini ekonomik güçsüzlüğe düşürmeyecek şekilde farklı zamanlarda ve miktarlarda ödenmeye mahkûm edilebilir¹⁷⁸.

3.4. Nafakanın Artırılması, Azaltılması Veya Kaldırılması

3.4.1. Genel olarak

¹⁷⁷ YHGK., 15.7.1936, E. 39, K. 28; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 458; Gürsel, 1948, a.g.m., s. 1230; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 452; Birsen, 1966, a.g.k., s. 430; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 481; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 585; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 107.

¹⁷⁸ "...Nafaka, tarafların değişen durumlarına göre değişebilir..." Yargıtay 2. HD., 02.11.2001 Tarih, E. 12988, K. 15131; N. Kaçak (2007). *Yeni İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu*. Ankara: Seçkin, s. 1161; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 480; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 596; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 586; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 387; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 350; Köprülü ve Kaneti, 1989, a.g.k., s. 293; Zevkliler, Acabay ve Gökyayla, 1999, a.g.k., s. 1137; Akıntürk ve Karaman, 2011, a.g.k., s. 452; "...her dava açıldığı tarihteki koşullara göre incelenir ve dava tarihi itibarıyla sonuç doğuracak şekilde hükme bağlanır. Nafaka kararları da kanundan doğan bir borcu beyan edici nitelikte olup, gerek nafaka yükümlüsünün gerekse nafaka alacaklısının durumlarında sonradan meydana gelen değişiklikler sebebiyle gözden geçirilerek yeniden nafaka miktarı tayin etmek mümkündür..." Yargıtay 3. HD., 09.12.2004 Tarih, E. 13390, K. 13598; Medeni Kanun'un 365. maddesinin gerekçesinin bu fıkra ile ilişkin açıklaması şu şekildedir; "Üçüncü fıkra, nafakanın borçluya yükletilmesinin hakkaniyete aykırı düşmesi halinde hakime miktarın azaltılması veya tamamen hususunda yetki tanınmaktadır. Hâkim, nafaka yükümlüsünün bir veya birden çok olması halinde, bunlardan hangisinden nafaka istenebileceğini veya bir kaç nafaka yükümlüsünün her birinin yükümlü olduğu nafaka miktarını hakkaniyete göre belirleyeceği gibi, nafakanın miktarını durum ve koşullara göre hakkaniyet ölçüsünde kaldırabilecek veya azaltabilecektir."

Mahkeme, nafaka bakımından kesin ve değiştirilebilir imkânsız nitelikte bir karar vermemektedir. Yardım nafakasına hükmedilmesinden sonra, hâkimin takdirine etki edecek şekilde şartlar önemli ölçüde değişmişse nafaka miktarı, tarafların koşullarına uygun hale getirilecektir. Nafaka yükümlüsünün ihtiyaçlarında ve nafaka alacaklısının ödeme gücünde sonradan oluşan değişiklikler neticesinde nafakanın artırılması, azaltılması veya kaldırılması talebinde bulunulması mümkündür. Türk Medeni Kanunu m. 365/3'te bu husus şöyle düzenlenmiştir: "Nafakanın, yükümlülerin bir veya bir kaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa hâkim, onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir".

Nafaka hükmü niteliği gereğince her zaman değişebilen özellik arz etmektedir¹⁷⁹. Nitekim davanın görüldüğü dönemdeki koşullar dikkate alınarak karar verildiğinden bu hüküm, kesin hüküm teşkil etmeyecektir. Yardım nafakasında "clausula rebuc sic stantibus" (sözleşmenin geçerliliği kurulduğu zamandaki şartlara bağlıdır) kuralı geçerli olacağından, hâkimin nafaka takdirine esas durumda esaslı değişiklik olmadıkça nafaka kararı hüküm ifade eder.

Hâkim, aradan geçen zaman zarfında tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında oluşan esaslı nitelikteki lehe ve aleyhe olan değişiklikleri dikkate alarak nafakanın artırılması, azaltılması veya kaldırılması talebini hakkında hakkaniyete uygun yönde bir karar verecektir¹⁸⁰.

Tarafların dava anındaki şartları hüküm kurulurken dikkate alındığından aradan geçen zaman zarfında her iki tarafın ya da tarafların dışında olup onların durumlarına tesir eden değişiklikler olabilir. Bu değişiklikler ödeme kabiliyeti ile yoksulluk ve ihtiyaç durumunu olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Bu durumda yeniden

---

¹⁷⁹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 98; Yargıtay 3. HD., 06.07.2006 Tarih, E. 7112, K. 9225; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 812; Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 462; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 387; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 350; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 586; Topuksak, 2011, a.g.k., s. 44; "Davada önceki yardım nafakasının artırılması istenilmiş; mahkemece, davacıya murisinden taşınmaz intikal ettiği gerekçesi ile istemin reddine karar verilmiştir. Ancak, davacıya annesinden intikal eden taşınmazların değeri ve geliri tespit edilip, davacının ekonomik durumuna katkı oranı saptanmadan eksik inceleme sonucu karar verilmesi doğru görülmemiştir. Ayrıca önceki nafaka tarihi ile bu dava arasında yaklaşık bir yıllık bir süreç geçtiği, sara hastası ve çalışamaz konumda bulunan davacının bu zaman zarfında ihtiyaçlarının arttığı, böylece nafakanın az da olsa "hakkaniyet" ölçüsünde artırılması gerektiği dikkate alınmadan istemin tümüyle reddi isabetli bulunmamıştır. Mahkemece, yukarıda açıklanan hususlar gözetilerek inceleme ve araştırma yapıp sonucuna göre karar verilmelidir." Yargıtay 3. HD., 29.03.2004 Tarih, E. 2688, K. 2923; "... Hakim, nafaka takdirinde; nafaka alacaklısı davacı tarafın ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsü davalının gelir durumu arasındaki dengiyi kurarak, hakkaniyet ölçüsünde (az da olsa) nafakayı artırmalıdır..." Yargıtay 3. HD., 07.11.2006 Tarih, E. 13655, K. 14617; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 632; Yargıtay 3. HD., 22.05.2006 Tarih, E. 5086, K. 6135.

¹⁸⁰ Yargıtay 2. HD., 5.3.1954 Tarih, 1102/1174.

nafaka miktarı gözden geçirilerek ve yeni şartlara uygun olarak adil bir miktar tespit edilmelidir¹⁸¹.

3.4.2. Yardım nafakasının artırılmasının, azaltılmasının veya kaldırılmasının sebepleri

3.4.2.1. Nafaka alacaklısını ilgilendiren sebepler

Meydana gelen gelişmelerle hâkimin hükmettiği nafaka, nafaka alacaklısının zamanla zorunlu ihtiyaçlarının karşılama yeterli gelmeyebilir¹⁸². Aynı zamanda zamanla nafaka alacaklısının şartlarında olumlu değişiklikler olması halinde de nafaka kararı yeniden gözden geçirilebilir.

Nafaka alacaklısının ihtiyaçlarının artması, enflasyon sebebiyle paranın satın alma gücünde oluşan düşüşten kaynaklı olarak hayatın pahalılaşması hallerinde nafakanın uygun miktarda artırılmasını haklı kıldığından nafakanın artırılmasını istenebilir¹⁸³. Nafaka alacaklısı, sağlığının bozulması, kaza ve maluliyet gibi değişiklik yaratan sebeplerle masraflarının artmasını ileri sürerek nafakanın artırılmasını talep edebilir. Nafaka alacaklısı tedavisinin devam etmesine ihtiyaç duymayacak derecede iyileşmesi, ekonomik durumunu düzeltebilen mirasa sahip olması gibi sebeplerle yoksulluğu kısmen azalması nafakanın azaltılmasına sebep olabilir¹⁸⁴.

¹⁸¹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 98.

¹⁸² Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 99.

¹⁸³ "...Davalının kamyon işlettiği, 4 dokuma tezgahı bulunduğu ve bilahare birisini devir ettiği anlaşılmıştır. Davalının tespit edilen senelik gelirine nazaran 3 çocuğa takdir edilmiş bulunan cem'an (140) lira nafaka gelire nazaran az olduğu ve 1952 senesinde nafaka takdir edildikten sonra aradan yedi sene gibi uzun bir zaman geçmesi üzerine çocukların büyüdüğü, ihtiyaçların arttığı ve büyüyen çocukların ihtiyaçlarını babanın temin ile mükellef olduğu düşünülmeden münhasıran babanın gelirinde bir tezayüd olmadığından bahsile yazılı şekilde karar ittihazi yolsuzdur..." Yargıtay 2. HD., 9.10.1959 Tarih, E. 4866, K. 4629.

³⁰² Kaçak, 2007, a.g.k., s. 1155-1156; "...aradan geçen süre ve bu süre içerisinde paranın satın alma gücündeki düşüş (enflasyon) gözetilerek, taraflar arasındaki dengenin korunması bakımından, hakkaniyete uygun bir miktarda nafakanın artırılması gerekmektedir..." Yargıtay 3. HD., 29.11.2004 Tarih, E. 13420, K. 13149; "...Üniversite de okuduğunu, davalı babasından 35.000.000 lira yardım nafakası aldığını, hayat şartlarının pahalı olması nedeni ile bu miktarın yetmediğini ileri sürerek aylık nafakanın 80.000.000 liraya çıkartılmasını talep ve dava etmiştir....Hukuk Genel Kurulunun 23.12.1977 tarihli 1039 esas 947 karar sayılı ilamında "Baba Y. Öğrenime devam eden çocuğuna olağan öğrenim süresi içinde kendisi geçim sıkıntısına düşmeme koşulu ile yardım yapmak zorundadır" denilmiştir. O halde mahkemece, bir yıldan fazla bir zaman önce takdir edilen yardım nafakasının çocuğun ihtiyaçları, enflasyon nedeniyle paranın satın alma gücünün azalması ve davalı babanın ekonomik ve sosyal durumu gözetilerek uygun bir miktarda artırılması gerekir. Mahkemenin, davacının okul değiştirmesi durumunu hakkın kötüye kullanılması olarak yorumlaması ve bu nedenle davanın reddi cihetine gitmesi doğru görülmemiştir..." Yargıtay 3. HD., 18.04.2002 Tarih, E. 3128, K. 4097.

¹⁸⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 99; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 387; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 350.

3.4.2.2. Nafaka yükümlüsünü ilgilendiren sebepler

Nafaka yükümlüsü açısından oluşan değişiklikler nafaka miktarının artırılması veya azaltılmasına yol açabilir. Nafaka borçlusunun örneğin maaşında artışın gerçekleşmesi gibi ekonomik durumunda meydana gelen önemli değişiklikler onun ödeme gücünü artıran yönde bir etki yapabilir.

Nafaka borçlusunun ödeme gücünü etkileyen olumlu faktörler ile gelirinde oluşacak esaslı değişiklik nafakanın artırılması talebinin haklı olduğunu gösterecektir¹⁸⁵. Nafaka borçlusunun mali durumunu etkileyen miras kazanımı, nafaka ödemesi yaptığı kişinin evlenmesi veya çalışmaya başlaması sonucunda kazanç elde etmesiyle mali gücünde olumlu değişiklikler meydana gelmesi mümkündür. Bunun yanı sıra nafaka borçlusunun ödeme gücünü olumsuz etkileyen durumlar da söz konusu olabilir. Örneğin, nafaka borçlusu evlenmesiyle ödeme gücünün azaldığı veya devamlı masraflı tedavi gerektiren bir hastalığa yakalanması gerekçesiyle, haklı sebeple nafaka miktarının azaltılmasını talep edebilir¹⁸⁶.

3.4.2.3. Tarafların kişisel durumları haricinde meydana gelen artırma veya azaltma sebepleri

Nafaka alacaklısı ile borçlusunun kendi kişisel durumları dışında kalan sebeplerle nafakanın azaltılmasının ve arttırılmasının gerçekleşmesi de mümkündür. Örneğin nafaka yükümlüsü diğer hısımların ödeme gücünde meydana gelebilecek olumlu değişikliklerin nafaka borçlusuna yansımaları yükümlüye ödediği nafakanın azaltılmasını talep etme hakkı vermesi şeklinde olacaktır¹⁸⁷. Nitekim birinci derecedeki nafaka yükümlüsünün ödeme gücü yoksa ikinci dereceden yükümlüyse, birinci derecedeki yükümlünün ödeme kabiliyeti kazanması söz konusu olursa, nafaka borçlusu ödediği nafaka miktarının azaltılmasını talep edebilir.

¹⁸⁵ "...Nafaka takdirinden sonra mer'iyete giren kanunlarla müddeialehyin maaşından başka senevi almakta olduğu ikramiye miktarıyla gelirinde husule gelen fazlalık nispeti göz önünde tutularak evvelce takdir edilmiş olan 100 liranın 130 liraya iblağı uygun görülmüş olmasına ve hükmün dayandığı sebeplere göre yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddiyle hükmün tasdikine." Yargıtay 2. HD., 4.3.1954 Tarih, E. 171, K. 1160; "...Davalı çalışacak vaziyette bir adamdır. Ailesine de bakmakla mükelleftir. Geliri ailesinin ihtiyaçlarına yetmezse yalnız geliriyle iktifa etmesi doğru olmaz. Ayrıca fiilen çalışması da iktiza eder. Mahkeme ihtiyaç malzemelerinin kıymetinin arttığını da kabul etmiştir. Davalı rençber olarak dahi çalışsa gündeliklerde de bir artma olup olmadığının araştırılması iktiza eder. Bu yolla tetkikat yapılmadan talebin reddi yolsuzdur..." Yargıtay 2. HD., 9.1.1959 Tarih, E. 6939, K. 212; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 100.

¹⁸⁶ Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 387; Dural, Öğüz ve Gümüş, a.g.k., s. 350.

¹⁸⁷ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 102; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 387; Dural, Öğüz ve Gümüş, a.g.k., s. 350.

Bunun yanı sıra nafakanın artırılması veya azaltılmasını tamamen objektif olaylardan kaynaklanan sebeplerden de meydana gelebilir. Zorunlu ihtiyaç malzemesi fiyatlarındaki değişiklikler, kira bedelinin önemli derecede değişim göstermesi objektif sebepler sayılarak duruma göre daha fazla ya da daha az bir miktar ödeme yapılması gerekecektir.

3.4.3. Yardım nafakasında yapılacak değişikliklerle ilgili mahkeme kararı

Tarafların mevcut durumundaki değişiklik sebebiyle, ilgili olan taraf görevli ve yetkili mahkemeye başvurup dava açarak nafakanın azaltılması, artırılması veya kaldırılması talebini ileri sürmelidir¹⁸⁸.

Yargıtay 1956 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında, nafakanın artırılması ve azaltılması taleplerinin hüküm tarihinden itibaren geçerli olacağını kabul ettiği görüşünden rücu ederek; artık her davanın açıldığı tarihteki mevcut durumu hükme esas alınacağını nafakanın bağlanması, artırılmasının veya azaltılmasının icrasına başlangıcın dava tarihi olarak kabul edileceğini açıkça öngörülmüştür¹⁸⁹.

Taraflar değişen miktar üzerinde anlaşmalar dahi, davanın açıldığı tarihin değişikliğin başlangıcı olarak kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla yardım nafakasının azaltılmasına veya kaldırılmasına hükmedilirse, nafaka yükümlüsü dava süresince ödemek zorunda kaldığı bu nafakaları sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre daha sonra geri isteyebilir¹⁹⁰.

¹⁸⁸ Yargıtay 2. HD., 3.5.1975 Tarih, E. 3311, K. 3753; Yargıtay 2. HD., 20.3.1954 Tarih, E. 1470, K. 1542.

¹⁸⁹ "Bir kimse lehine Medeni Kanun mucibince nafakaya hükmolunduktan sonra bilahare şartların değişmesi sebebiyle evvelce tayin edilmiş bulunan nafaka miktarının artırılması veya eksiltilmesi için açılan davalarda talebin kabulü halinde nafakanın tezyit veya tenkisinin karar tarihinden itibaren muteber olacağı evvelce kabul edilerek karar verilmekte iken bu kere mümasili bir hadisenin tetkikinde evvelki içtihadı muhalif olarak nafakanın artırılma veya eksiltilmesine dava tarihinden itibaren hükmedilmesi iktiza ettiği hususunda dairede ittifak hasıl olduğundan bahisle hadisenin içtihadı mübayenetinin halli Temyiz İkinci Hukuk Dairesi Reisliğinin 26.11.1956 tarih ve 2/86 sayılı müzakeresiyle istenilmesine mebni keyfiyet İçtihadı Birleştirme Hukuk kısmı Heyetinde müzakere edilerek neticede: Her davada açıldığı tarihte tespit edilen vaziyet hükmü esas itihaz olunması iktiza eylesine ve böyle bir davada da talebinin kabule şayan olduğunu ispat eden davacıya karşı davanın ikamesiyle davalı mütemerrit hale düşmüş addedilmesi muvafık bulunmasına binaen nafakanın bağlanmasında olduğu gibi artırılma veya eksiltilmesine dair taleplerin kabulünde de buna dava tarihinden itibaren hükmolunması icap ettiğine ilk müzakerede ittifakla karar verildi." Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 28.11.1956 Tarih, E. 15, K. 15 (RG. 27.12.1956, Sayı 9494).

¹⁹⁰ Yargıtay 2. HD., 5.6.1951 Tarih, E. 3423, K. 4293; Yargıtay 2. HD., 7.9.1955 Tarih, E. 4608, K. 4001; "... 28.11.1956 gün ve 15 esas 15 karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre nafaka ve nafakanın artırılması davaları kanundan doğan bir alacağın tespiti ve tahsili niteliğinde olup, davanın açıldığı tarihten itibaren hüküm ifade eder..." Yargıtay 3. HD., 28.04.2005 Tarih, E. 4090, K. 4675; "... Nafakanın tezyidine dava ikame tarihinden başlamak üzere hükmedilmesi icap ederken tarafların miktarda taalluk eden kabulleri tarihinden hükmedilmesi yolsuzdur..." Yargıtay 2. HD., 5.3.1960 Tarih, E. 1323, K. 1493; Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 480; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 104; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 596.

Nafakanın hükme bağlanırken gelecek yıllara ilişkin olarak artırım oranının belirlenmesi sık sık nafaka davası açılmasının önüne geçecek ve ekonomik anlamda zor durumda olan nafaka alacaklısını emek sarf etmekten ve masraf yapmaktan kurtaracaktır. Türk Medeni Kanunu m. 365/f.5 hükmüne göre; "Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir."

Bu hükme göre taraflardan birinin nafaka davası görülürken talep etmesiyle irat şeklinde ödenen nafakanın, gelecek yıllara ilişkin önceden değişikliğin belirlenebilmesi imkânı tanınmıştır. Yargıtay tarafların gelecek yıllarda ekonomik durumlarında asgari olarak meydana gelebilecek değişikliğin, ekonomisindeki dalgalanmalar gözetilmeksizin enflasyon oranında artırım yapılacak olması şeklinde yorumlanıp artırım miktarının sabitlenmesini isabetli görmemiştir¹⁹¹.

3.5. Yardım Nafakasının Sona Ermesi

3.5.1. Ölüm hali

Alacaklının veya yükümlünün ölümü halinde nafaka ödeme yükümlülüğü kendiliğinden sona erecek ve nafaka alacaklısı ile yükümlüsünün mirasçılara intikal

¹⁹¹ "...Hükmolunan nafakaların gelecek yıllarda da artırımına ilişkin TMK'nın 176/4, 330/4, 365/5. maddeleri nazara alındığında, madde gerekçelerinde de belirtildiği gibi, bu hükümler, ekonomik yönden güçsüz olan nafaka alacaklılarının her yıl dava açmak suretiyle emek sarfından ve masraf yapmaktan kurtarılmaları amacıyla getirilmiştir. Hükmolunan nafakaların gelecek yıllardaki artırımına ilişkin olarak kurulan ve bu konuda kesinleşen önceki hükümler, sonraki davalarda kesin hüküm teşkil etmezler. Zira, sonraki zamanlarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarında, ihtiyaçlarında, ülkenin ekonomik yapısında vs. hallerde önemli değişiklik olması hallerinde, önceki ilamlardaki hükmolunan gelecek yıllardaki artışa ilişkin değerler veya oranlar sonradan yetersiz kalabilir. Şartların değişmesi halinde nafaka her zaman artırılabilir...." Yargıtay 3. HD., 09.09.2008 Tarih, E. 985, K. 13986.

³²⁰ "Davacı, 65 yaşında ve Bağ-Kur emeklisi olduğunu, üç çocuğunu üniversitede okuttuğunu beyanla yardıma muhtaç bulunduğunu iddia ederek, davalı (oğlun) dan 200.000.000 lira yardım nafakası istemiştir. Mahkemece davanın kısmen kabulü ile aylık 100.00.000 lira nafakaya hükmedilmiş, ayrıca Medeni Kanunun 365/5 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren takip eden her yıl için bu miktarın %50 artırım uygulanarak uygulanmasına da karar verilmiş, hüküm davalı vekili tarafından temyiz edilmektedir... Medeni Kanunun 365/5. maddesindeki "Hâkim, istem halinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğine karar bağlayabilir" hükmü gereğince; hükmedilen nafakanın takip eden her yıl için %50 artırımlı uygulanmasına karar verilmiş ise de, tarafların gelecek yıllardaki ekonomik durumlarında meydana gelebilecek değişikliğin asgari olarak, paranın satın alma gücündeki azalma (enflasyon) oranında artırım olarak yorumlanması gerekir. Mahkemece, ülke ekonomisindeki dalgalanmalar gözetilmeden, artırımın sabitlenmesi doğru görülmemiştir. Bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden, bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü ile; hükmün üçüncü maddesindeki "...%50 artırım uygulanarak" ifadesinin çıkartılarak yerine "Toptan Eşya Fiyat Endeksi artış oranında artırılarak" ifadesinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine..." Yargıtay 3. HD., 13.5. 2002 Tarih, E. 3915, K. /5296.

etmeyecektir¹⁹². Yardım nafakası nafaka alacaklısının öldüğü, ölüm tarihinin kaydının tespit ve ispat edilmesi halinde sona gerekir. Türk Medeni Kanunu'nun m. 30 gereğince ölüm hali, nüfus sicilinde yer alan kayıtle, şayet nüfus sicilinde bir kayıt bulunmuyorsa veya yanlışsa her türlü kanıtle ispatlanabilir. Türk Medeni Kanunu m. 599 gereğince ölüm gerçekleşinceye kadar vadesi gelmiş olan nafaka alacağı mirasçılara intikal edecektir¹⁹³.

Nafaka borçlusunun ölümüyle nafaka yükümlülüğü sona ereceğinden, nafakaya muhtaç kimsenin Türk Medeni Kanunu'nun m.365 hükmüne göre mirasçılıktaki sıra gözetilerek, ölen nafaka borçlusundan sonraki sırada yer alan nafaka yükümlüsü aleyhine dava açması gerekecektir.

3.5.2. Nafaka alacaklısının evlenmesi

Nafaka alacaklısının evlenmesi durumunda, eşi bakmakla yükümlü olması ve bakım nafakasının yardım nafakasından önce gelmesi sebebiyle kişinin geçiminin öncelikle eşi tarafından sağlanması gerekir¹⁹⁴. Dolayısıyla nafaka alacaklısının evlenmesi halinde mahkemece hükmedilen nafaka sona erecektir.

Evlenme hali, hem ergin ve nafaka almaya devam eden kişilerde hem de ergin olmasa da bakım yükümlüsünün bulunmaması ile bakım yükümlüsünün ödeme gücü olmaması sebebiyle hısımlarından yardım nafakası alan şahıslar açısından nafakayı sona erdiren olaydır. Nafakanın sona ermesi bakımında evlenme belgesinin ibrazı ile beraber ayrıca mahkemeden nafakanın sona erdiğine dair bir karar getirilmesi gereklidir¹⁹⁵.

---

¹⁹² "...Somut olayda, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumlarına, nafakanın niteliğine ve özellikle da Yargıtay'ın istikrar kazanmış Yerleşmiş İçtihadına göre, hükmolunan nafakanın gelecek yıllarda TÜİK'ce yayınlanan ÜFE artış oranında artırılması gerekirken gelecek yıllarla ilgili artırım talebi konusunda hüküm kurulmamış olması doğru görülmemiş..." Yargıtay 3. HD., 24.01.2008 Tarih, E. 2007/20653, K. 2008/973; Yargıtay 3. HD., 03.05.2005 Tarih, E. 4617, K. 4922; Yargıtay 3. HD., 19.4.2004 Tarih, E. 3869, K. 3875; Ergenekon, 1966, a.g.k., 107; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 388; "...Ölüm tarihi resmen ve kayden tespit edilmeksizin icrada biriken nafakanın davacıya iadesi şeklinde hüküm tesisi yolsuz..." Yargıtay 2. HD., 23.05.1958 Tarih, E. 2646, K. 2521.

¹⁹³ İ. Doğanay (1961). *Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları*. Ankara: Ayyıldız, s. 211.

¹⁹⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 108.

¹⁹⁵ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 108; "... Yapılan tetkikat neticesinde nafakaya müstehak olan (A) nın evlendiği iddia edilerek bu hususta müsbit vesika da ibraz edilmiş ise de nafakanın kat'ı vazifeli hukuk mahkemesinden verilmiş bir karar olmadıkça mücerret bu sebepten dolayı nafakanın mütedair icranın durdurulmasına kanunen imkân olmamasına mebni vuku'bulan şikayetin kabulüyle nafaka hakkında bir hüküm ibraz edinceye kadar icranın devamı lüzumuna dair merci kararının gösterilen esbabı mu-cibe binaen karar verildi..." Yargıtay İcra İflas Dairesi, 26.05.1941 Tarih, E. 220, K. 3138; Karşı görüş için bkz. Evlenme durumunda hukuki olayın resmi kayıtle tespiti nafakanın kaldırılması için yeterlidir (Ruhi,2010, a.g.k., s. 92).

3.5.3. Nafaka alacaklısının yoksulluk halinin sona ermesi

Nafaka yükümlülüğü, yoksulluk halinin sona ermesi gibi nafakaya hükmedilmeyi gerektiren şartlar ortadan kalkarsa sona erecektir¹⁹⁶. Nafaka alacaklısının herhangi bir sebeple yoksulluğu son bulursa, nafaka yükümlüsü nafakanın kaldırılmasını görevli ve yetkili mahkemeden talep edebilecektir. Bu durumda mahkemeden alınan karar ile nafaka yükümlülüğü son bulacaktır.

Nafakanın sona ermesi hakkında verilen kararlar talep tarihinden itibaren hüküm ifade eder¹⁹⁷. Mahkeme kararıyla nafaka ödeme yükümlülüğü sona ereceğinden, talep ile hüküm arasında yapılan nafaka ödemeleri sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenebilecektir.

3.5.4. Nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün veya refah halinin sona ermesi

Nafaka yükümlüsü ödediği nafakanın kesilmesine mahkemenin karar vermesini ödeme gücünü tamamen kaybettiğini ileri sürüp talep edebilir. Nafaka yükümlüsünün kardeş olması halinde, ancak refah halinde bulunması şartıyla nafaka ödemeye mecbur olduğundan bu halin sona ermesi halinde nafakanın kesilmesini talep edebilir.

Yardım nafakasını ödemekte olan yükümlü olanlar, kendilerinden önceki sırada yer alan yükümlünün ödeme kabiliyetinin olmaması sebebi ile kısmi olarak nafaka ödüyorsa mirasçılıktaki sıraya göre, önceki sıradaki nafaka yükümlülerinin ödeme kabiliyeti kazanmasıyla birlikte nafakanın kaldırılmasını mahkemeden talep edebilir.

3.5.5. Evlatlık ilişkisinin sona ermesi

Evlat edinen ile evlatlık arasında Türk Medeni Kanunu m. 282/f.3 uyarınca kurulan soybağı neticesinde Türk Medeni Kanunu m. 314/f.1'e göre ana ve babanın hak ve yükümlülükleri yardım nafakası yükümlülüğü dahil olmak üzere evlât edinene geçer.

Türk Medeni Kanunu m. 317 ve 318 gereğince evlatlık ilişkisi kaldırılırsa, evlat edinen ile evlatlık arasındaki soybağı ve dolayısıyla da nafaka yükümlülüğü ortadan kalkacaktır¹⁹⁸.

---

¹⁹⁶ Doğanay, 1961, a.g.k., s. 221; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 109.

¹⁹⁷ Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 480; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 388; Dural, Ögüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 352; Doğanay, 1961, a.g.k., s. 229; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 109-110; Tekinay, 1990, a.g.k., s. 596.

¹⁹⁸ Doğanay, 1961, a.g.k., s. 233; Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 111.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YARDIM NAFKASINA İLİŞKİN USUL HÜKÜMLERİ VE YABANCILIK UNSURU TAŞIYAN İLİŞKİLERDE YARDIM NAFKASINA UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

4.1. Yardım Nafakası Davasının Tarafları

4.1.1. Genel olarak

Dava hakkı, hakkı ihlal edilmiş veya tehlikeye düşmüş kişinin mahkemeden hukuki korunma talep edebilmesi imkânıdır¹⁹⁹. Dava hakkı, Anayasa'da teminat altına alınmış olup asıl hakka bağlı olduğundan asıl haktan ayrılamaz, ayrı devredilemez ve bağımsız kullanılamaz²⁰⁰. Anayasa m. 36/f.1 hükmüne göre herkes, devletin yetkili yargı organlarından hukuki koruma talep edebilir, yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak meşru vasıta ve yollardan yararlanarak iddia ve savunmada bulunabilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 24/f.1 hükmüne göre mahkemeler kural olarak, özel hukuk uyuşmazlıklarını kendiliğinden çözümleyemez, bunun için bir tarafın dava açması gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 24/f.2 hükmündeki tasarruf ilkesine göre, davacının talebi olmadan dava görülmeyeceği gibi, kendi lehine davayı açmaya hiç kimse zorlanamaz. Yine davacı, açılan davayı devam ettirmek mecburiyetinde de değildir.

Usul hukukunda dava, davacı ve davalı olarak iki taraf üzerine kurulmuştur²⁰¹. Davacı, dava açıp mahkemeden hukuki korunma talep eden kişi; davalı, kendisine karşı hukuki korunma talep edilen kişidir²⁰². Bir davada, dava dilekçesinde talepte bulunarak davacı; davalı olarak gösterilerek ve kendisine dava dilekçesi tebliğ edilerek de davalı olarak davada taraf sıfatını haiz olur.

4.1.2. Yardım nafakası davasında davacı

Türk Medeni Kanunu m. 364 hükmüne göre yardım nafakası kural olarak, dava hakkına yoksulluk içindeki altsoy, üstsoy ve refah içinde olması koşuluyla kardeşler

¹⁹⁹ İ.E. Postacıoğlu (1975). *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan, s. 179; B. Kuru, R. Arslan, E. Yılmaz (2011). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin, s. 215.

²⁰⁰ Postacıoğlu, 1975, a.g.k., s. 180 vd.; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 215.

²⁰¹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 217.

²⁰² Karşlı, 2011, a.g.k., s. 298; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 215.

sahip olup dava tarihinde ergin değilse kanuni temsilcisi, erginlerse temyiz kuvvetlerine sahiplerse ve kısıtlı değilse bizzat veya vekili aracılığıyla açılmalıdır²⁰³.

Türk Medeni Kanunu m. 16/f.1'e göre kural olarak ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar dava ehliyetine sahip olmayıp Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 52 hükmüne göre davada bu kişiler kanuni temsilcileri tarafından temsil edilir. Ancak Türk Medeni Kanunu m. 16/f.1 hükmüne göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kanuni temsilcilerinin rızasına nafaka gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada muhtaç olmadığından, kural olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalarda dava ehliyetine sahiptirler. Ancak kanunun, yasal temsilci ile birlikte kullanılmasını öngörüyorsa nafaka gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasına yasal temsilcinin de katılma mecburiyeti olacaktır²⁰⁴.

Türk Medeni Kanunu m. 365/f.4'te yoksulluğa düşene resmi veya kamuya yararlı bir kurum tarafından bakılıyorsa, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmi veya kamuya yararlı kurumlar da dava hakkına sahiptir. Örneğin, 2828 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinde açıkça belirtilen Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü veya Darülacezede gibi nafaka talep etme hakkına sahip olan kişiye bakan bu kurumlar nafaka yükümlülerine aleyhine yardım nafakası istemi ile dava açabilir²⁰⁵.

4.1.3. Yardım nafakası davasında davalı

Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1'de sayılan nafaka yükümlüsü olan altsoy, üstsoy ve kardeşler yardım nafakasındaki davalı kişiler olarak kabul edilir. Türk Medeni Kanunu m. 365/f.1'de bu kişilerden mirasçılıktaki sıraya göre nafaka talep edilebileceği belirtilmiştir²⁰⁶.

²⁰³ B. Kuru (2001). *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: Demir, s. 1030; "...Müşterek çocuklardan Ş. 15.06.1970 doğumlu olup, dava tarihi olan 4.12.1989 gününde reşittir. Reşit olan kimseler yararına velayeten dava açılması mümkün değildir. Dosyada Ş. tarafından açılmış, bağımsız bir davaya ya da ergin olduktan sonra verilmiş bir vekâletnameye rastlanılmamıştır. O halde Ş. ile ilgili davanın reddi gerekirken nafaka takdir edilmesi usul ve kanuna aykırıdır." Yargıtay 2. HD., 29.08.1990 Tarih, E. 9057, K. 7975; "...Annenin, ergin çocuk adına (eğitimi devam ediyor olsa bile) nafaka talep etme hakkı bulunmamaktadır. Bu yön gözetilmeden, ergin olan D. için yardım nafakasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 2. HD., 23.01.2007 Tarih, E. 2006/12505, K. 2007/233; Kuru, 2001, a.g.k., s. 1034.

²⁰⁴ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 112.

²⁰⁵ Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 457.

²⁰⁶ Belgesay, 1949, a.g.k., s. 300; Yargıtay 3. HD., 09.07.2009 Tarih, E. 7514, K. 12047; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 707; Karşlı, 2011, a.g.k., 194; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 121;

Nafaka yükümlüsünün ergin olması veya temyiz kudretine sahip olması kanunda belirtilmediği için aranmamaktadır. Ancak bu durum sadece nafaka yükümlülüğü için geçerli olup, dava şartı olan dava ehliyeti kuralının istisnası olarak değerlendirilmemesi gerekir. Dava ehliyeti olmayana karşı dava açılıyorsa, davalı olarak dava ehliyeti olmayan kişiyle beraber temsilci ismi yazılarak kanuni temsilciye davetiye tebliğ edilmelidir.

4.2. Nafaka Davasında Görevli Mahkeme

4.2.1. Genel olarak

Görev kuralları medeni yargı içindeki bir uyuşmazlığın hangi mahkemece çözümlenmesi gerektiği hususunu tespit eder. Başka bir anlatımla görev, bir mahkemeye sunulan işin niteliğine ve değerine göre davaya bakabilme olanağını ifade eder²⁰⁷.

Anayasa'mızın 142'nci gereğince mahkemelerin kuruluşu kanunla düzenlenir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.1'de, "Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir" denerek mahkemelerin ancak kanunla kurulacağı düzenlenmiştir.

Görev kuralları kamu düzeninden kabul edildiğinden, görev kuralları tarafların anlaşmasıyla değiştirilemez. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 115/f.1'e göre mahkeme, görevli olup olmadığını davanın her aşamasında re'sen araştırır, taraflar da her zaman mahkemenin görevsiz olduğunu ileri sürebilir.

İlk derece mahkemeleri, özel ve genel mahkemeler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Dolayısıyla özel mahkemelerin görevi genel mahkemelerden önce geleceğinden ilk olarak davada görevli mahkemenin tespitinde, o davanın genel mi yoksa özel mahkemelerde mi görüleceği tespit edilmelidir.

Genel mahkemeler, kanuni düzenlemeyle aksi öngörülmedikçe özel hukuka dair tüm davalara bakan mahkemelerdir. Genel mahkemeler asliye hukuk mahkemesi ve sulh hukuk mahkemesi olarak ikiye ayrılır. Özel mahkemeler ise, belirli kişiler arasındaki veya belirli nitelikteki uyuşmazlıklara özel kanunlarla bakmak üzere kurulmuş olan mahkemelerdir²⁰⁸.

Bir davanın genel mahkemelerde görülmesi asıl olup, özel mahkemeler görülmesi istisna teşkil edecektir ve hangi davalara bakacakları özel kanunlarda düzenlenmiştir.

---

²⁰⁷ Postacıoğlu, 1982, a.g.k., s. 111; Karşlı, 2011, a.g.k., s. 195-196; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 127.

²⁰⁸ Karşlı, 2011, a.g.k., s. 120.

Ancak bir yerde ayrı bir özel mahkeme bir sebeple kurulmamışsa özel mahkeme sıfatı ve o özel mahkemelerin yargılama usulü ile özel mahkemenin işlerine genel mahkemeler bakacaktır²⁰⁹.

4.2.2. Aile mahkemeleri

Adli yargı ilk derece mahkemelerinin kuruluşunu, görevlerini ve yetkilerini düzenleyen 5235 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinin son fıkrasında özel kanunlarla kurulan hukuk mahkemelerinden olan aile mahkemelerinin görevlerinin saklı olduğu ve bu mahkemelerin de 9.01.2003 tarih ve 4787 sayılı "Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun" ile kurulduğu belirtilmiştir.

Anayasa'nın 41'inci maddesinde, "Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları" kenar başlığında Türk toplumunun temelini aile olduğu ve devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı ve gereken teşkilatı kuracağı belirtilmektedir. Aile mahkemelerinin kurulmasına dair kanunun hükümet gerekçesinde, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun özellikle aile hukukuna ilişkin hükümlerinden beklenen amacın gerçekleşmesi ve toplumun temeli olan ailenin korunması bakımından aile mahkemelerinin kurulması bir ihtiyaç haline geldiği açıklanmıştır. Bu sebeple 4787 sayılı Aile Mahkemesi Kanunu m. 1/f.2 hükmüne göre "Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun" ile aile hukukundan doğan dava ve işlere bakan özel bir aile mahkemesi kurulmuştur.

4787 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde aile mahkemelerinin görevleri şöyle sayılmıştır: "22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun (Ek ibare: 14.04.2004-5133 S.K. m. 2.) Üçüncü Kısmı hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 03.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler, 20.05.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi, Kanunlarla verilen diğer görevler."

Bu çerçevede aile mahkemelerinin görevi Türk Medeni Kanunu'nun "Aile Hukuku" başlığını taşıyan İkinci Kitabının "Evlilik Hukuku" başlığını taşıyan 1. Kısmı ve 2. Kısımına giren "Hısımlık" başlığını taşıyan dava ve işlerden ibarettir²¹⁰. 4787 Sayılı Aile

²⁰⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 85.

²¹⁰ Yargıtay 3. HD., 03.03.2004 Tarih, E. 1686, K. 2636; Karlı, 2011, a.g.k., s. 123; Kuru, Arslan ve Yılmaz, a.g.k., s. 86.

Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun m.4/f.1 hükmü; 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından (TMK m. 118-494) doğan bütün davaların Aile Mahkemesinde görüleceğini düzenlemiştir. Bu sebeple Aile Mahkemeleri Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kısım, ikinci bölüm ve birinci ayırım 364, 365, 366'ncı maddelerinde düzenlenen yardım nafakası davasına kanunen bakmakla görevli mahkeme olacaktır. Dolayısıyla aile mahkemelerinde nafaka davasında, nafakanın artırılması veya azaltılması taleplerinde de görevli olacaktır.

Genel mahkemelerle özel mahkemeler arasında görev ilişkisi vardır. Özel mahkeme olan aile mahkemesi ile örneğin asliye hukuk mahkemeleri arasındaki görev ilişkisi mevcuttur. Davanın görüleceği bir yerde özel mahkeme olarak kurulan aile mahkemesi yoksa, genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla görev yapar. Hâkim bu görev ilişkisini, re'sen dikkat etmek zorundadır. Dolayısıyla aile mahkemesinin yerine, asliye hukuk mahkemesinde açılan bir davada görevsizlik kararı vermelidir.

Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığınca Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur (AMK m. 2/f.1). Buna karşılık, nüfusu yüz binin altındaki bir ilçede, aile mahkemesi kurulmayacağından, aile mahkemesinin görev alanına giren dava ve işlere, genel mahkeme olarak, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatı ile yardım nafakası davalarına bakacaktır (AMK m. 2/f.2).

İcra İflas Kanunu m. 72 hükmüne göre nafaka borcunun ödenmediği iddiasıyla açılan menfi tespit ve istirdat davalarında, genel hükümlere tabi olarak Aile Mahkemeleri görevlidir. Borcun sebebini teşkil eden yardım nafakası, Türk Medeni Kanunu'nun 364 ve 365'inci maddelerine dayandığına ve Aile Hukukundan doğduğuna göre, açılan menfi tespit ve istirdat davası Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 4 hükmüne göre Aile Mahkemeleri tarafından görülecektir.

4.3. Nafaka Davasında Yetkili Mahkeme

4.3.1. Genel olarak

Adli yargıda bir davanın coğrafi bakımdan hangi yerde olan görevli mahkemece görüleceğinin belirlenmesi yetki olarak ifade edilir²¹¹. Mahkemelerin yargı yetkisinin belli bir coğrafi bölgeyle sınırlı olması o mahkemenin yargı çevresi olarak ifade edilir²¹². Bu sebeple kişilerin davasını dilediği yerdeki görevli mahkemede açabilmesi söz konusu değildir.

Anayasa'nın 142'nci maddesi gereğince mahkemelerin yetkileri kanunla düzenleneceğinden medeni yargılama alanında görevli mahkemelerin yetkisi, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 5'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlardaki yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki hükümlere tabi olacaktır.

Yetki kuralları, kesin olmayan ve kesin olan yetki kuralları olmak üzere ikiye ayrılır. Kesin olmayan yetki kuralları ise genel ve özel yetki kuralları olarak ikiye ayrılır. Genel yetki, kural olarak bir kimseye açılacak davaların tümü için uygulanacak yetki kuralıdır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 6 hükmüne göre genel yetkili mahkeme, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça davanın açıldığı tarihte, davalı gerçek veya tüzel kişinin yerleşim yeri mahkemesidir. Özel yetki ise, genel yetkili mahkeme yetkiyle birlikte davacıya sunulan alternatif yetkili mahkemeler olarak ifade edilir²¹³. Ancak bazı davaların kamu düzeniyle ilişkili olması gerekçesiyle, kesin yetki kuralları öngörülmesi ise dava yalnızca kanunda gösterilen mahkeme veya mahkemelerde açılabilir²¹⁴.

4.3.2. Yardım nafakasında yetkili mahkeme

Türk Medeni Kanunu'nun 365'inci maddesinin 5'inci fıkrasında yardım nafakasındaki yetkili mahkeme şu şekilde düzenlenmiştir: " Yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir." Yapılan yeni düzenleme ile 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlükten kalkınan 743 sayılı Medeni Kanununun 316'ıncı maddesinde söz konusu olan ekonomik açıdan zayıf durumdaki nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsünün bulunduğu yere giderek masraf yapması hali kaldırılmıştır. Sağlanan bu ekonomik ve hukuki koruma

---

²¹¹ Yargıtay 3. HD., 05.03.2009 Tarih, E. 18749, K. 3381; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 726; Yargıtay 3. HD., 23.01.2007 Tarih, E. 2006/8763, K. 2007/294; Karşlı, 2011, a.g.k., s. 226; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 133.

²¹² Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 133.

²¹³ Karşlı, 2011, a.g.k., s. 226; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 134.

²¹⁴ Karşlı, 2011, a.g.k., s. 245-246; A.İ. Özüğür (2007). *Nafaka Hukuku*. İstanbul: Legal, s. 455.

neticesinde nafaka alacaklısı hem nafaka yükümlüsünün yerleşim hem de kendi yerleşim yeri mahkemesinde davasını açabilecektir.

Türk Medeni Kanunu'nun 365'inci maddesinin son fıkrasında düzenlenen bu yetki kuralının kesin yetki veya kesin olmayan yetki kuralından hangisine tabi olduğu farklı hüküm ve sonuç doğuracaktır. Kesin yetki, bir dava şartıdır (HMK m. 114/f.1, b.ç). Bu durumda taraflar yetki itirazını davanın her aşamasında ileri sürebilecekleri gibi, mahkeme de davanın her aşamasında bu durumu kendiliğinden gözetmelidir (HMK m. 19/f.1). Kesin olmayan yetkide ise, yetkinin kamu düzenine ilişkin olmadığından, yetki dava şartı olmayıp yalnızca dava engelidir. Bu yetki itirazı, ilk itiraz olarak cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir (HMK m. 116/f.1, b.a).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir karara göre, kesin yetki olduğunda davacıya yetkili mahkemelerden birini seçme hakkı tanınması durumunda söz konusu olmaz²¹⁵. Davacıya yardım nafakası davasında seçim hakkı tanındığından kesin yetki kuralı söz konusu olmayacaktır. Ancak, Yargıtay'ın Türk Medeni Kanunu m. 365/f.5'de hükmünde kesin yetki kuralının yer aldığı yönünde de kararı vardır²¹⁶.

Ayrıca Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 7/1 hükmüne göre, birden fazla yardım nafakası yükümlüsü varsa, yardım nafakası davası yükümlülerden birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir.

4.4. Nafaka Davasında Uygulanacak Yargılama Usulü, Davanın Açılması Ve Yargılama Aşamaları

4.4.1. Nafaka davasında uygulanacak yargılama usulü

Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 7/f.2'ye göre; "Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunda hüküm bulunmayan konularda Türk Medeni Kanununun aile hukukuna ilişkin usul hükümleri ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır". Ancak bu özel düzenlemede aile mahkemelerinde hangi yargılama usulünün uygulanacağı açıkça ifade edil-

---

²¹⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 157; "...yetki kuralı kamu düzeni amacı ile konulmuş ise "Kesin Yetki" vardır ve tarafların arzu ve iradelerine bağlı değildir ve dava şartlarındandır. Kesin Yetki Kuralının, diğer bir unsuru da yetkili mahkemenin Kanunda tek olarak gösterilmiş olmasıdır. O nedenle Kanunlarda birden çok ve seçimlik yetki kuralı düzenlenmiş böylece, davacıya yetkili mahkemelerden birini seçme hakkı tanınmış ise kesin yetki söz konusu edilemez."; Karşlı, 2011, a.g.k., s. 126.

²¹⁶ Yargıtay 3. HD., 08.10.2002 Tarih, E. 200278385, K. 2002/11357; Yavuz, 2008, a.g.k., s. 663.

memiştir²¹⁷. Yine Türk Medeni Kanunu'nun aile hukukuna ilişkin ikinci kitabında da Aile Mahkemelerinde hangi yargılama usulünün uygulanacağına dair bir açıklık bulunmamaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 316/f.1,b."ç" uyarınca nafaka davaları basit yargılama usulüne tabi dava ve işler arasında sayılmıştır.

Basit yargılama usulünün temel amacı, davaların makûl sürede sonuçlanmasını sağlamak olduğundan dilekçeler teatisi süreci kısaltılmıştır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 317/f.3 hükmüne göre taraflar, yazılı yargılama usulündeki gibi cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçelerini veremeyecekler sadece dava ve cevap dilekçesi verebileceklerdir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 319'a göre iddianın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı basit yargılama usulünde, dava açılmasıyla; savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı cevap dilekçesinin mahkemeye verilmesiyle başlayacaktır. Bu nedenle, basit yargılama usulüne tabi olan dava ve işlerde taraflar talep ve savunmaları konusunda daha titiz ve dikkatli olmalıdır. Yazılı yargılama usulünde ise, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının farklı aşamaları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir²¹⁸.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 320/f.3 gereğince yazılı yargılama usulündeki tahkikattan farklı olarak basit yargılama usulünde iki duruşmada arası en fazla bir ay olacak şekilde kısa sürede tamamlanır. Ancak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 320/f.3 hükmüne göre işin hâkim gerekçesini belirterek niteliği gereği bilirkişi incelemesinin uzaması, istinabe yoluyla tahkikat işlemlerinin yürütülmesi gibi zorunlu hâllerde, bir aydan sonrasına yönelik duruşma günü belirleyip ikiden fazla duruşma yapabilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 320/f.4 hükmüne göre basit yargılama usulüne tabi davalarda, taraflara işlem den kaldırılması halinde sadece bir kere takipsiz bırakılma hakkı tanınmış olup; işlem den kaldırılmasına karar verilen dosya yenilenmesinden sonra

---

²¹⁷ **HMK m. 104-** Adli tatile tabi olan dava ve işlerde, bu Kanunun tayin ettiği sürelerin bitmesi tatil zamanına rastlarsa, bu süreler ayrıca bir karara gerek olmaksızın adli tatilin bittiği günden itibaren bir hafta uzatılmış sayılır.

²¹⁸ **HMK m. 141-**İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi, "(1) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakati ile iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasında taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia veya savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. Ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez. (2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır."

yeniden takipsiz bırakılırsa dava açılmamış sayılacaktır. Buna karşın, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 150 gereğince yazılı yargılama usulüne tabi davalarda takipsiz bırakılan dava taraflarca ikinci defa yenilenebilir.

Tahkikat aşaması tamamlandıktan sonra, mahkeme tarafların son beyanlarını alarak yargılamanın sona erdiğine ilişkin kararını tefhim eder. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 294/f.4 hükmüne göre gerekçeli karar tefhim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde yazılmalıdır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 298/f.2 hükmüne göre gerekçeli karar, tefhim edilen hüküm sonucuna aykırı nitelikte olamaz. Dolayısıyla kısa kararda nafaka talebinin kabulüne karar verilmişken gerekçeli kararda nafakanın reddine karar verilemez. Gerekçeli karar, kısa karara uygun olarak yazılmalıdır. Hüküm yanlış kurulmuş ise ancak kanun yoluna başvurulması ve kararın bozulması halinde düzeltilebilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 103/f.1,b."b" uyarınca adli tatilde nafaka davaları görülmeye devam edecektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tayin ettiği süreler, adli tatilde görülebilen dava ve işlerde işleyeceğinden Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 104'te yer alan usuli imkândan davanın tarafları yararlanamayacaktır. Bu usul, adli tatile tabi dava ve işlerde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nün tayin ettiği sürelerin tatil zamanında bitmesi halinde, ayrıca bir karar gerekmeksizin adli tatil bitiminden itibaren sürenin bir hafta uzatılmış sayılmasıdır.

4.4.2. Davanın açılması

Yardım nafakası davasının hangi tarihte açıldığının tespiti, nafaka ve nafakanın artırılması veya azaltılmasına ilişkin taleplerin dava tarihinden itibaren başlanarak hükme esas alınması sebebiyle önem arz etmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 317/f.1 hükmüne göre basit yargılama usulünde yazılı yargılama usulündeki gibi dava açılması ve davaya cevap verilmesi, dilekçe ile gerçekleşir. Ancak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 317/f.4'e göre dava ve cevap dilekçeleri, yönetmelikte belirlenen formların doldurulması suretiyle de açılabilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 118/f.1,c.2'ye göre dava dilekçesi davalı sayısından bir fazla nüsha olarak hazırlanarak mahkemeye verilir ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 118/f.1 hükmüne göre dava, dava dilekçesinin kaydedildiği tarihte açılmış olur. 03.04.2012 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yönetmeliğinde²¹⁹ dava dilekçesinin kaydına yönelik düzenlenen usul ve esasların "Davanın Açılması ve İşlerin Kaydı " ke-

²¹⁹ RG. 03.04.2012, Sayı 28253.

nar başlıklı 36. maddesi uyarınca öncelikle dava dilekçesi, tevzi bürosu, ön büro veya tevzi işiyle görevlendirilen yazı işleri personeline teslim edilecektir. Daha sonra dava dilekçesi, dava harca tabi ise harç ve gider avansı, harca tabi değilse gider avansı tahsil edildikten sonra tevzi edilerek başvuru sahibine tevzi formunun bir örneği verilecektir. Tevzi işleminden sonra, dosya hangi mahkemeye gönderilmişse o mahkemenin esas kaydından numara alarak sistem tarafından aynı anda alındı belgesi niteliğindeki tevzi formu düzenlenir. Tevzi formu, dağıtım yapılan mahkemenin adını, dosyanın esas numarası ile esas numarasının verildiği tarih ve saati, dosya türünü, tarafların ad ve soyadlarını, davanın konusunu ve varsa ilişkili dosya numarasını içerir. Yönetmeliğin 36'ncı maddesinin 5'inci fıkrasına göre dava, dava dilekçesinin tevzi edilerek kaydedildiği tarihte açılmış sayılacaktır. Yine yönetmelikteki m. 36/f.9,c.5 uyarınca UYAP üzerinden dava, dilekçenin sisteme kaydedildiği tarihte açılmış sayılacaktır.

Harç, kişilerden Devletin yargı organlarının gördüğü hizmet karşılığında belli tutar ve oranlarda sağladığı para olarak ifade edilmektedir.

Yardım nafakası veya yardım nafakasının azaltılması, artırılması veya kaldırılması davaları nisbi harca tabidir. Harçlar Kanunu m. 27 hükmüne göre dava açarken bu tür davalarda öncelikle peşin olarak maktu başvurma harcı davacıdan alınır. 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun, Harç Alma Ölçüleri kenar başlıklı 15'inci maddesi uyarınca, "Yargı harçları (1) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nev'i ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınır". 1 sayılı Tarife'nin Karar ve îlam Harcı kenar başlıklı bölümünün, Nispi Harç başlıklı l'inci bendinin Nafaka davalarında alınacak harcın düzenlendiği (d) fıkrası şöyledir: "Nafaka verilmesine dair hükümler de bir senelik nafaka bedeli üzerinden binde dokuz oranında karar ve ilam harcı alınır."

Dava açılmasının maddi hukuk açısının önemli sonuçları²²⁰ zamanaşımının kesilmesi, hak düşürücü sürelerin koruması, şahsa bağlı hakların malvarlığı haklarına dönüşmesi, iyiniyetin ortadan kalkması, dava dilekçesinin ihtar görevi görmesi sebebiyle davalı önceden temerrüde düşürülmemişse dava dilekçesinin kendisine tebliğiyle temerrüde düşürülmesi şeklinde sayılabilir.

Yardım nafakası kişiye bağlı haklardan olsa bile davada ileri sürülünce malvarlığı hakkına dönüşür. Dolayısıyla nafaka alacaklısının nafaka davasını açtıktan sonra ölmesi halinde, miras bırakanın açtığı bu davaya mirasçılar tarafından devam edilebilecektir.

²²⁰ Davanın açılmasına bağlanan sonuçlar için bkz. Karslı, 2011, a.g.k., s. 431 vd.

4.4.3. Yargılamanın aşamaları

Basit yargılama usulünün temel amacının davaların daha kısa sürede sonuçlanmasını sağlamak olduğundan dilekçeler teatisi süreci kısaltılmıştır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 317/3 hükmüne göre tarafların yazılı yargılama usulündeki gibi cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçelerini veremeyecekler, yalnızca dava ve cevap dilekçesi verebileceklerdir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 319'a göre iddianın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı basit yargılama usulünde, dava açılmasıyla; savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı cevap dilekçesinin mahkemeye verilmesiyle başlayacaktır. Bu nedenle, basit yargılama usulüne tabi olan dava ve işlerde tarafların talep ve savunmaları konusunda daha dikkatli ve titiz olması gerekmektedir. Yazılı yargılama usulünde ise, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının farklı aşamaları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir²²¹.

Basit yargılama usulü kural olarak, üç duruşmadan ibarettir. Yazılı yargılama usulündeki ön incelemede yapılacak işlemler Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 320'de şu şekildedir: "Daha önce karar verilemeyen hâllerde mahkeme, ilk duruşmada dava şartları ve ilk itirazlarla hak düşürücü süre ve zamanaşımı hakkında tarafları dinler; daha sonra tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları tek tek tespit eder. Uyuşmazlık konularının tespitinden sonra hâkim, tarafları sulhe teşvik eder. Tarafların sulh olup olmadıkları, sulh olmadıkları takdirde anlaşamadıkları hususların nelerden ibaret olduğu tutanağa yazılır; tutanağın altı hazır bulunan taraflarca imzalanır. Tahkikat bu tutanak esas alınmak suretiyle yürütülür. İlk duruşmadan sonraki tahkikat aşamasında işlemler yazılı yargılama usulüne yapılır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 321 hükmüne göre basit yargılama usulünde, yazılı yargılama usulünden farklı olarak sözlü yargılama aşaması olmadığından taraflara beyanda bulunması için bir süre verilmez. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 322/1 hükmüne göre basit yargılama usulüne ilişkin hüküm bulunmuyorsa, yazılı yargılama

---

²²¹ **HMK m. 141-**"iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi, "(1) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakati ile iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasına taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia veya savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. Ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez. (2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır."

usulüne ilişkin hükümler uygulanır. Dolayısıyla tefhim edilen kararın yanlış olması söz konusu olsa dahi, gerekçeli karar kısa karara uygun yazılmalıdır. Yanlış kurulan hüküm ancak kanun yoluna başvurulularak kararın bozulması şeklinde düzeltilebilir.

4.5. Yardım Nafakasında Vekâlet Ücreti, Temyiz Sınırı Ve Faize İlişkin Karar

4.5.1. Vekâlet ücreti

Davada vekil ile temsil edilen tarafın davayı kazanması halinde, söz konusu taraf lehine vekâlet ücretine diğer yargılama giderleriyle birlikte hükmedilir.

Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi m. 9/f.1 gereğince nafaka davalarında vekâlet ücreti hükmolunan nafakanın yıllık tutarı üzerinden Tarifenin üçüncü kısmına göre hesaplanacak olan miktarın tamamıdır. Ayrıca Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde, davanın görüldüğü mahkeme için belirlenen ücretten daha az bir miktar hükmolunamaz. Yardım nafakasının artırılması veya azaltılması için açılan davalarda vekâlet ücreti, artırılan veya azaltılan nafaka miktarının yıllık tutan üzerinden hesaplanır.

Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi m. 9/f.2 gereğince diğer davalardan farklı olarak nafaka davalarında, reddedilen kısma yönelik olarak avukatlık ücretine hükmedilemez.

4.5.2. İstinaf ve temyiz parasal sınırı ile süresi

Nafaka davalarında veya nafakanın artırılması veya azaltılması talebiyle açılan davalarda temyiz sınırı, yıllık nafaka miktarı üzerinden hesaplanır²²².

01.01.2019 tarihi itibariyle istinafa başvuru sınırı; 01.01.2018 tarihinden itibaren verilen kararlar için hükmedilen yıllık nafaka miktarı 3.560 TL, 01.01.2019 tarihinden itibaren verilen kararlar için hükmedilen yıllık nafaka miktarı 4.400 TL olarak belirlenmiştir. Belirtilen bu miktarlar altında istinaf yoluna gidilemeyecektir. Temyize başvuru süresi Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.341 hükmüne göre, kararın tebliğden itibaren 2 haftadır.

Nafaka davalarında veya nafakanın artırılması veya azaltılması talebiyle 01.01.2019 tarihi itibariyle Bölge Adliye Mahkemesi kararlarına karşı temyize başvuru sınırı; 01.01.2018 tarihinden itibaren verilen kararlar için hükmedilen yıllık nafaka mik-

²²² "...nafaka davalarında gerek Harçlar Kanun 'nda gerekse Avukatlık Kanunu ve buna dayalı olarak çıkarılan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi dava değerinin yıllık nafaka miktarı olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Mahkeme harcı ve vekalet ücreti hesaplanırken ayrı bir dava değeri, temyiz edilebilirlik sınırı belirlenirken ayrı bir dava değeri, belirlenmesinin yasal dayanağı bulunmadığına göre; temyiz edilebilirlik (kesinlik) sınırı yönünden de, nafakanın yıllık tutarı esas almak gerekecektir...." YHGK., 06.04.2005 Tarih, E. 2005/3-169, K. 2005/235; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 829-832.

tarı 47.530 TL, 01.01.2019 tarihinden itibaren verilen kararlar için hükmedilen yıllık nafaka miktarı 58.800 TL olarak belirlenmiştir. Belirtilen bu miktarlar altında temyiz yoluna gidilemeyecektir. Temyize başvuru süresi Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.361 hükmüne göre tebliğden itibaren 2 haftadır.

4.5.3. Nafaka davasında faize dava tarihinden itibaren hükmedilememesi

Faiz, para alacaklısına parasından mahrum kaldığı süre karşılığında tanınan be-deldir. Türk Borçlar Kanunu m. 152'ye göre faiz alacağa bağlı anaparaya ait hak oldu-ğundan anapara alacağı doğmadan faiz alacağı doğmaz²²³. Hâkimin takdiriyle belirle-nen nafaka, dava tarihinde muayyen ve muaccel bir alacak olmadığından ancak nafaka ödenmesi istenebilir olduğu ve nafaka borçlusunun temerrüde düştüğü tarihten itiba-ren faiz yürütülebilir²²⁴. İşlemiş nafaka alacağı karar tarihinden, işleyecekler ise her ayın başında muaccel hale gelir. Dolayısıyla Yargıtay'ın yerleşik içtihadına göre de dava tarihinden itibaren değil, nafaka alacağının muaccel hale geldiği tarihten itibaren faiz işlemeye başlar²²⁵.

4.6. Nafaka Davasında İspat Yükü

4.6.1. Genel olarak

İspat yükü, ileri sürülen vakıanın ispatının hangi tarafa ait olduğu tespit eden kuraldır²²⁶. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190 uyarınca, "*İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir*". Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki bu düzenlemeyle aynı yönde Türk Medeni Kanunu m. 6'da ispat yüküne ilişkin benzer bir düzenleme mevcuttur.

Yardım nafakasında, genel kurala göre yoksulluk içinde ve nafakaya muhtaç olduğunu ispat yükü davacıya ait olacaktır.

---

²²³ Oğuzman ve Öz, 2011, a.g.k., s. 322-323; "...nafaka hükmü hakim takdirine bağlı olup, dava tari-hinde muayyen ve muaccel değildir. Bu nedenle dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi usul ve yasaya uygun değildir..."Yargıtay 3. HD., 23.12.2004 Tarih, E. 14273, K. 14303.

²²⁴ Özüğür, 2007, a.g.k., s. 460, Ruhi, 2010, a.g.k., s. 110; Dolu, 2010, a.g.k., s. 10, Söyler, 2009, a.g.k., s. 15-16.

²²⁵ Yargıtay 2. HD., 02.11.2007 Tarih, E. 12508, K. 14880; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 771; Yargıtay 2. HD., 31.01.2007 Tarih, E. 2006/13168, K. 2007/797.

²²⁶ Karşlı, 2011, a.g.k., s. 481; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 370.

4.6.2. Yardım nafakasında taraflarca ispat edilecek hususlar

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190'daki genel kurala göre davacı öncelikle gelirinin ihtiyaçlarını karşılayamayıp bunları karşılayacak kaynaklarının da olmaması sebebiyle kendisinin yoksulluk içinde olduğunu veya yardım edilmediği halde yoksulluğa düşeceğini ispat edecektir²²⁷. Yine çalışmaya engel hali sebebiyle çalışma gücünün bulunmadığını veya çalışmaya engel hali yoksa dahi kabiliyetlerine uygun bir iş aramasına karşın bulamadığını davacı ispat etmelidir²²⁸. Ayrıca nafaka istediği kişi ile arasında Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmü gereğince nafaka ödemesini gerektirecek bir hısımlığın mevcut olduğunu da davacı ispat edecektir²²⁹. Kardeşler arasındaki nafaka davasında, davalı kardeşinin refah içinde bulunduğunu davacı kardeş ispat etmesi gerekir. Nafaka talebinde bulunan, ön sıradaki nafaka borçlusunun ödeme gücünün olmadığını sonraki sıradaki nafaka yükümlüsüne karşı açılan davada ispat edecektir²³⁰. Davacı her iki yükümlüden de talep etmekte ise, birinci derecedeki yükümlülerin ifasının yetersiz olduğunu da ispat etmesi gereklidir.

Yardım nafakası talep eden davacı, nafaka yükümlülerinin ödeme gücünün olduğunu ispatlamak zorunda olmayıp; nafaka yükümlüsü davalının mali gücünün olmadığını kendisi ispat etmelidir. Yine, kendisinden önce başvurulacak veya kendisiyle aynı sıradaki nafaka yükümlüsünün varlığını da davalı ispat edecektir²³¹. Son olarak yaşam koşullarının değişmesi sebebiyle nafakanın azaltılması, artırılması veya kaldırılması talebinde bulunan kişinin bu iddiasını ispatlaması gerekecektir²³².

4.7. Adli Yardım

Bir davanın açılması ve takip edilebilmesi için gerekli masraflar, yeterli ekonomik düzeyde olmayan kişilerin karşılayabilmesi açısından zor olabilir. Bu durumdan dolayı ödeme gücünden yoksun olan kişi haklı olduğu halde davayı açamaması veya kendisini avukatla temsil ettirememesi sebebiyle açmış olduğu davayı kaybetmesi söz konusu

²²⁷ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 117.

²²⁸ Velidedeoğlu, 1965, a.g.k., s. 463; Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 583; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 388; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 351; Öztan, 2000, a.g.k., s. 591; Aksi görüş için bkz. Saymen ve Elbir, 1960, a.g.k., s. 476.

²²⁹ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 116; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 351.

²³⁰ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 117; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 385-386; Öztan, 2000, a.g.k., s. 586.

²³¹ Feyzioğlu, 1986, a.g.k., s. 583; Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 388; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 351; Öztan, 2000, a.g.k., s. 591.

²³² Oğuzman ve Dural, 1998, a.g.k., s. 388; Dural, Öğüz ve Gümüş, 2011, a.g.k., s. 351.

olabilir. Anayasa m. 36'daki hak arama özgürlüğünün kullanılıp güvence altına alınabilmesi için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda belli koşulların varlığı halinde yararlanılabilecek adli yardım kurumu düzenlenmiştir.

4.7.1. Adli yardımın şartları

4.7.1.1. Yoksulluk hali

Adli yardımdan yararlanabilmek öncelikle yoksulluk içinde olunması gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 334/f.1'e göre, önemli ölçüde kendisi ve ailesinin geçimini zor duruma düşürmeden, gerekli yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen karşılayamayan kimselerin yoksulluk içinde olduğu kabul edilmektedir. Adli yardım, yalnızca geçim sıkıntısını sürekli yaşayan yoksul kişiler değil; geçimini sağlıyor olsa bile yargılama ya da takip giderlerinden dolayı önemli anlamda maddi sıkıntıya düşecek kişiler için başvurabilecek bir yol olarak ifade edilmektedir²³³. Yardım nafakasının davacısının geçimini temin edemeyecek derecede yoksulluk içinde olması sebebiyle yardım nafakası davası açmasından dolayı gerekli dava harç ve giderlerini açıkça karşılamakta zorlanacağından hareket edilerek adli yardımdan yararlandırılması mümkün olmaktadır.

4.7.1.2. Haklı olma

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 334/f.1 hükmüne göre adli yardım talep eden kişi, davasında, savunmasında, geçici hukuki koruma talepleri ile icra takibinde haklılıklarına ilişkin yaklaşık ispat derecesinde mahkemede kanaat uyandırılması gereklidir²³⁴.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 334/f.2'ye göre adli yardımdan kamuya yararlı demek ve vakıflar, iddia ve savunmalarında haklı göründükleri ve mali açıdan zor duruma düşmeden gerekli giderleri kısmen veya tamamen ödeyemeyecek durumda oldukları takdirde yararlanabilirler. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 334/f.3'ye göre ise yabancıların adli yardımdan yararlanabilmeleri ayrıca karşılıklılık şartının olmasına bağlıdır.

4.7.2. Adli yardım usulü

---

²³³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 744.

²³⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 745.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 336/f.1'e göre adli yardım, asıl talep veya işin karara bağlanacağı mahkemeden; icra ve iflas takiplerinde ise takibin yapılacağı yerdeki icra mahkemesinden istenir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 336/f.2'ye göre talepte bulunan kişi, iddiasının özeti ile birlikte, iddiasını dayandıracığı delilleri ve yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak mecburiyetindedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 336/f.3'e göre adli yardım talebi kanun yollarına başvuru sırasında Bölge Adliye Mahkemesine veya Yargıtay'a yapılır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 337/f.1'e göre mahkeme, adli yardım talebi hakkında duruşma yapmaksızın karar verebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 337/f.2'ye göre adli yardım talebinin kabul veya reddine ilişkin kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz. Ancak, adli yardım talebi reddedilirse, sonradan gerçekleşen bir sebebe dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 337/f.3'e göre adli yardım, daha önce yapılan yargılama giderlerini kapsamaz.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 338'e göre adli yardımdan yararlanan kişinin mali durumu hakkında kasten veya ağır kusuru sonucu yanlış bilgi verdiği ortaya çıkar veya sonradan mali durumunun yeteri derecede iyileştiği anlaşılırsa adli yardım karar kaldırılır. Bu halde, adli yardımdan yararlanan kimse, o tarihe kadar muaf olduğu yargılama harç ve giderlerini ödemekle mükellef olacaktır²³⁵.

4.7.3. Adli yardımın menfaatleri

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 335 gereğince adli yardım kararı, ilgiliye, aşağıdaki hususları sağlar:

- Yapılacak olan tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici muafiyet hali,
- Yargılama ve takip giderlerine teminat göstermekten muafiyet hali,
- Devlet tarafından dava ve icra takibi sırasında yapılması gerekli bütün giderlerin avans olarak ödenmesi hali,
- Avukat ile takibi gerektiren davalarda, ücreti sonradan karşılanacak şekilde avukat temin edilmesi halidir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 340 hükmüne göre adli yardımdan faydalanan kişiye yargılama gideri olarak mahkemece baro tarafından görevlendirilen avukatın ücretini Hazine öder.

²³⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 745.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 335/f.2'ye göre mahkeme, talepte bulunanın hususlardan bir kısmından faydalanmasına da karar verebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 335/f.3'e göre adli yardım, hükmün kesinleşmesine kadar devam eder.

Devletçe ödenen avanslar ile adli yardım kararı sebebiyle ertelenen bütün yargılama giderleri ile dava veya takip sonunda haksız çıkan kişiden tahsil edilecektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 339 hükmüne göre adli yardımdan yararlanan kişinin haksız çıkması hâlinde, uygun görülürse yargılama giderlerinin en çok bir yıl içinde aylık olarak eşit taksitler hâlinde ödenmesine karar verilebilir.

4.8. Yardım Nafakasında Zamanaşımı

Türk Borçlar Kanunu m. 125 hükmüne göre kanunda başka bir süre öngörülmedikçe her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir. Şayet kanunda zamanaşımı için farklı olarak bir süre dikkate alınır. Bu sebeple Türk Borçlar Kanunu m. 126/f.2'ye göre tarafların anlaşma ile kararlaştırdıkları nafaka alacakları beş yıllık zamanaşımına tabidir²³⁶.

Ancak, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 147'nci maddesinde sayılan beş yıllık zamanaşımına tabi alacaklar arasından nafaka ibaresi çıkartılmıştır. Bu sebeple zamanaşımına ilişkin on yıllık genel kural nafaka alacakları için söz konusu olacaktır.

İcra İflas Kanunu m. 39/f.1 hükmüne göre mahkeme ilamına dayalı takip, son muameleden itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Zira Türk Borçlar Kanunu m. 156/f.2'ye göre de nafaka alacağı bir hükümlle sabitse yeni süre daima on yıl olacaktır. Dolayısıyla nafaka alacaklısının nafakanın ifasına ilişkin mahkeme kararı almasıyla son işlem tarihinden itibaren on yıllık zamanaşımına nafaka alacağı tabi olacaktır²³⁷.

Türk Borçlar Kanunu m. 149/f.1'de zamanaşımı alacağın muaccel olduğu an başlayacaktır. Alacağın muaccel olması bir ihbara tabi ise zamanaşımı ihbar tarihinden itibaren başlar. Zamanaşımı nafaka alacağının tahakkuk etmesinden sonra başlayacaktır.

Türk Borçlar Kanunu m. 161 gereğince de zamanaşımı bir defidir. Defi, maddi hukuka dayalı savunma sebeplerinden birisidir. Defi, davalının borçlu olduğu edimini, özel bir sebeple yerine getirmekten kaçınmasını sağlayan savunma yoludur²³⁸. Dolayı-

²³⁶ Özüğür, 2007, a.g.k., s. 199; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 110.

²³⁷ "...İİK'nın 39. maddesi ve Borçlar kanununun 135. maddesi hükümlerine göre, borç ilama bağlandıktan 10 senelik süre içerisinde müteveffa borçlunun ölümü tarihine kadar tahakkuk eden nafaka alacağının zaman aşımına uğramadığı düşünülerek mahkeme Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen özel daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır..." YHGK., 01.06.1977 Tarih, E. 1976/12-2825, K. 1977/515; Özüğür, 2007, a.g.k., s. 461.

²³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, 2001, a.g.k., s. 1923 vd.

sıyla defi söz konusu olduğunda hak vardır; ancak davalı özel sebeple hakkı yerine getirmekten kaçınmaktadır²³⁹.

Hâkim dava dosyasından anlaşırsa dahi, davalı defi hakkını açıkça ileri sürmemişse, kendiliğinden dikkate alınamaz ve bir hatırlatmada bulunulamaz²⁴⁰.

4.9. Nafaka Hükümünün İcrasının Özellikleri

4.9.1. Yardım nafakasına ilişkin mahkeme hükmünün icrası için kesinleşmesi aranmaz

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 350, 367 hükümleri gereğince kural olarak, ilamların icrası için kesinleşmiş olması gerekmez; alacaklı hüküm kesinleşmeden de ilamlı icra yoluna başvurabilir. İstinaf veya temyiz yoluna başvuruda bulunan borçlunun, İcra İflas Kanunu m.36²⁴¹ uyarınca ilamın icrasını durdurulması kararını teminat karşılığında almasına bağlanmıştır.

Kural belirtildiği üzere ilamın icrası için hükmün kesinleşmesi gerekmesi aranmasa da bazı ilamların kesinleşmemesi halinde icraya konulması söz konusu olamaz²⁴². Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 350, 367 hükümlerine göre, mesela taşınmazların aynına veya üzerindeki aynı haklara, kişiler ve aile hukukuna yönelik ilamlar kesinleşmeden icraya konulamaz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 350, 367, İcra İflas Kanunu m. 36/4 hükümlerindeki özel düzenleme gereğince nafaka hükümlerinin icra edilebilmesi için, ilamın kesinleşmesi gerekmez²⁴³. Nafaka hükümleri aile hukukuna ilişkin olsa

²³⁹ Kuru, 2001, a.g.k., s. 1775.

²⁴⁰ Karşlı, 2011, a.g.k., s. 444; Kuru, 2001, a.g.k., s. 1775.

²⁴¹ **İİK m. 36:** "İlâma karşı istinaf veya temyiz yoluna başvuran borçlu, hükmolunan para veya eşyanın resmî bir mercie depo edildiğini ispat eder yahut hükmolunan para veya eşya kıymetinde icra mahkemesi tarafından kabul edilecek taşınır rehini veya esham veya tahvilât veya taşınmaz rehini veya muteber banka kefaleti gösterirse veya borçlunun hükmolunan para ve eşyayı karşılayacak malı mahcuz ise icranın geri bırakılması için bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'dan karar alınmak üzere icra müdürü tarafından kendisine uygun bir süre verilir. Bu süre ancak zorunluluk hâlinde uzatılabilir. Borçlu, Devlet veya adli yardımdan yararlanan bir kimse ise teminat gösterme zorunluluğu yoktur. Ücreti ilgililer tarafından verilirse bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'ca icranın geri bırakılması hakkındaki karar icra dairesine en uygun vasıtalarla bildirilir. Nafaka hükümlerinde böyle bir süre verilemez.

Bölge adliye mahkemesince başvurunun haklı görülmesi hâlinde teminatın geri verilip verilmeyeceğine karar verilir. Yargıtay'ca hükmün bozulması hâlinde borçlunun başvurusu üzerine, bozmanın mahiyetine göre teminatın geri verilip verilmeyeceğine mahkemece kesin olarak karar verilir. Bölge adliye mahkemesince başvurunun esastan reddine karar verilmesi veya Yargıtay'ca hükmün onanması hâlinde alacaklının istemi üzerine başkaca işleme gerek kalmaksızın teminata konu olan para alacaklıya ödenir. Mal ve haklar ise, malın türüne göre icra dairesince paraya çevrilir. İlâm alacaklısının teminat üzerinde rüçhan hakkı vardır. "

²⁴² Kesinleşmeden icraya konulamayan ilamlar için bkz. Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 391 vd.

²⁴³ Muşul, a.g.k., s. 907; Kuru, Arslan ve Yılmaz, a.g.k., s. 391.

bile kesinleşmeden icra edilebilmesi nafakaya ilişkin ilamların mahiyetinden kaynaklanmaktadır²⁴⁴. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 350, 367, İcra İflas Kanunu m. 36/4 hükümlerine göre nafaka ilamına yönelik olarak istinaf veya temyize kanun yoluna başvurulması halinde, kanunda açıkça icranın geri bırakılmasına hükmedilemeyeceği ve nafaka kararlarının derhal icra edilebileceği belirtilmiştir²⁴⁵.

Nafakaya ilişkin belirtilen durumlar yardım nafakası için de geçerli olması sebebiyle yardım nafakasına ilişkin ilamı nafaka alacaklısının icraya koyabilmesi için bu kararın kesinleşmesi gerekmeyip, icranın geri bırakılması kararı teminat karşılığında bile mahkemedен istenemeyecektir. İcra İflas Kanunu m. 40/f.1 gereğince borçlu hüküm için kanun yoluna başvurunca temyiz mercii kararı bozarsa icra işlemleri olduğu yerde duracaktır.

Nafaka ilamının icra edilmesinden sonra Bölge Adliye Mahkemesince kaldırılması ya da esas hakkında yeniden karar verilmesi ile Yargıtay'ca bozulmasıyla aleyhine icra takibi yapılanın hiç veya o kadar borcunun olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk etmesi söz konusu olursa, İcra İflas Kanunu m. 40 hükmüne göre icra eski haline iade olunacaktır. Dolayısıyla icra dairesi alacaklıya ödenen parayı alacaklıdan geri alarak nafaka yükümlüsüne verecektir. İcra İflas Kanunu m. 40 gereğince icra dairesi ayrıca bir mahkeme hükmü gerekmesizin icrayı eski hale iade edebilecektir.

4.9.2. Yardım nafakası alacaklısının hacze imtiyazlı iştirak yetkisi

Haciz, ilk haciz sahibi olan alacaklıya rüçhan hakkını hukuken sağlamayacaktır²⁴⁶. Ancak İcra İflas Kanunu m. 100-101 hükümlerinde kanunun aradığı hacze iştirak şartlarını taşıyan borçlunun diğer alacaklıları, başka bir alacaklının daha önceki haczine iştirak edebileceklerdir. Hacze iştirak, adi iştirak ve imtiyazlı iştirak olarak iki çeşittir²⁴⁷. İcra İflas Kanunu m. 100'de düzenlenen hacze adi iştirak usulünde, ilk hacze iştirak et-

²⁴⁴ T. Muşul (2010). *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Yetkin, s. 907.

²⁴⁵ "...Aile ve şahsın hukukuna ilişkin ilamlar kesinleşmeden takip konusu edilemez ise de, nafakaya ilişkin ilamların takibe konulabilmesi için kesinleşmeleri gerekmez. Ayrıca nafaka verilmesine ilişkin bir hükmün temyiz edilmesi ilamın icrasını durdurmayaacağı gibi, Yargıtay, (teminat karşılığında bile) nafaka ilamının icrasının durdurulmasına karar veremez... Aksi durumun kabulü ise tedbir nafakasının nevi ve ihdas sebebi ile bağdaşmayacaktır...." Yargıtay 12. HD, 08.06.2009 Tarih, E. 4695, K. 12214; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 714-715; "...Nafaka hükmünün icrası geri bırakılmaz. (HUMK 443/3, İİK 36/4) Bu yön göz önünde tutulmadan tedbir yoluyla icrasının ertelenmesi doğru değildir. Ancak bu yanlışlık yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 438. maddesi gereğince kararın düzeltilerek onanması gerekmiştir...." Yargıtay 2. HD, 14.05.2002 Tarih, E. 3525, K. 6522.

²⁴⁶ Muşul, 2010, a.g.k., s. 646; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 278.

²⁴⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 278; Muşul, 2010, a.g.k., s. 650.

mek isteyen alacaklıların borçluya takip yapmış ve bu takibin kesinleşmiş olmasıyla haciz talep etme yetkisinin olması gereklidir²⁴⁸. Ayrıca kanun, hacze adi iştirakte hacze iştirak edecek olan alacaklının alacağına doğduğu tarihi ve bunun belgelendirilerek ispatlanması halini sıkı şartlara tabi tutmuştur.

İcra İflas Kanunu m. 101'de düzenlenen hacze imtiyazlı iştirak halinde, kanun bazı alacaklıların korunması amacıyla, önceden bir icra takibi yapılmaksızın, başka bir alacaklının yapmış olduğu hacze bu kişilerin iştirak edebileceğini düzenlemiştir²⁴⁹.

İcra İflas Kanunu m. 101/3 hükmüne göre alacağı bir ilama dayanan nafaka alacaklılarının hacze imtiyazlı iştirak yetkisi, nafaka verilmesine ilişkin ilama dayanan nafaka alacaklısı, kötü niyetli olmamak şartı ile nafaka borçlusunun mallarına diğer bir alacaklının koydurduğu hacze her zaman imtiyazlı olarak yani takipsiz iştirak edebilir. Kötü niyet, nafaka alacağı ilamının, nafaka borçlusundan muvazaalı olarak alacaklıları mağdur etmek amaçlı alınmış olmasıdır²⁵⁰. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 376 hükmüne göre diğer alacaklılar, borçluların anlaşmalı olarak kendilerine karşı hile yapıldığını ileri sürerek hükmün iptalini isteyebilirler.

Kural olarak hacze iştirakte satış bedeli garameten paylaşılır. Ancak İcra İflas Kanunu m.206. maddesine göre hacze takipsiz iştirak edenin alacağı "imtiyazlı alacak" niteliğinde ise garameten paylaşım söz konusu olmayacak bu alacaklı satış bedelinden öncelikli olarak pay alacaktır ve sonra varsa geriye kalan para ilk haczi koyduran alacaklıya verilecektir²⁵¹. İcra İflas Kanunu m. 83'te sayılan kısmen haczedilebilen gelirle-

²⁴⁸ Hacze adi iştirakin şartlarını için bkz. Muşul, 2010, a.g.k., s. 650; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 278.

²⁴⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 282.

²⁵⁰ Muşul, 2010, a.g.k., s. 657; Kuru, Arslan ve Yılmaz, 2011, a.g.k., s. 283.

²⁵¹ "...İİK'nın 101/son maddesi hükmüne göre nafaka ilamına dayanan alacaklı önce takip yapmadan her zaman aynı derecede ilk hacze iştirak edebilir. İştirak halinde kural olarak satış bedeli garameten paylaşılır. Ancak hacze takipsiz iştirak eden alacaklının alacağı İİK'nın 206. maddesine göre "imtiyazlı alacak" durumunda ise o zaman bu alacaklı satış bedelinden öncelikle pay alır. Diğer bir anlatımla bu durumda satış bedeli hacze takipsiz iştirak eden alacaklı ile ilk haczi koyduran alacaklı arasında garameten paylaşılır. Satış bedelinden önce "imtiyazlı alacaklı" durumundaki alacaklı faydalanır eğer para artarsa bu da ilk haczi koyduran alacaklıya verilir. Davacının nafaka alacağı İİK'nın n 206/1-E maddesinde imtiyazlı alacaklar arasında sayıldığından 101. maddeye göre ilk hacze iştirak eder ve 206/1-E maddesine göre satış bedelinden öncelikle pay alır...." Yargıtay 19. HD, 28.06.2001 Tarih, E. 3431, K. 5033; "... Nafaka ilamına dayanan alacak, İİK'nın 101. maddesi uyarınca hacze takipsiz iştirak etme imkânı sağlar. Eğer hacze takipsiz iştirak eden alacaklının alacağı İİK'nın 206. maddesine göre de imtiyazlı alacak durumunda ise, bu alacaklı satış bedelinden öncelikle pay alır. İlama müstenid ve paylaştırmaya kadar işleyecek karı-koca ve çocuk nafakaları 206/1-E maddesi uyarınca imtiyazlı bedeli olduğundan satış bedeli ilk haczi koyduran alacaklı ile hacze takipsiz iştirak eden alacaklı arasında garameten paylaşılır. Satış bedelinden önce imtiyazlı alacaklı (somut olayda nafaka ilamına dayanan alacaklı) durumundaki alacaklı faydalanır. Eğer para artarsa, bu da ilk haczi koyduran alacaklıya verilir...." Yargıtay 19. HD, 14.11.1996 Tarih, E. 5644, K. 10039.

rin haczi dörtte birinden az olmaz. Şayet gelirler üzerinde birden fazla haczin olması halinde haciz işlem tarihleri esas alınarak sıraya konulacaktır. Sıraya göre öncelikli olan kesin haciz için yapılan kesinti bitmeden, sonraki sıradaki kesin haciz için bir kesinti yapılamayacaktır. Kanun koyucu kısmen haczedilebilenler için hacze iştiraki kabul etmemiştir²⁵². Yargıtay, borçlunun kısmen haczedilebilen geliri üzerinde daha önce haciz konulmuş olsa dahi, mahkemece hükmolunan ve işleyen nafaka alacağı için, borçlunun maaş ve ücretine birinci sırada haciz işlemi yapılarak kalan maaş ve ücretin en az dörtte biri kadar miktarın da daha önce haciz koyduran alacaklıya ödenmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁵³. Böylelikle nafaka alacağında kısmen haczedilebilen şeyden nafaka kesintisinin sona ermesi söz konusu olmayacaktır.

Birikmiş nafaka alacakları, adi alacak niteliğinde olduğundan önce konulan haciz bittikten sonra sırası geldiği zaman işlem görecektir. İşleyen nafaka alacağına ve birikmiş nafaka alacağına aynı anda borçlunun gelirin haciz konulması mümkündür. Bu ihtimalde işleyen aylık nafakanın tamamı ve birikmiş nafaka alacağının ise bakiye gelirin dörtte biri oranında borçlunun gelirinin haczi söz konusu olacaktır²⁵⁴.

4.9.3. Nafakaya ilişkin mahkeme kararın yerine getirilmemesinin yaptırımı

4.9.3.1. Genel olarak

Nafaka kararlarının icrası kanun koyucu, nafakaya alacaklısına önemli imkânlar tanıyarak onun lehine verilen kararın yerine getirilmemesi halini cezai yaptırıma bağlamıştır. İcra İflas Kanunu m. 344 şu şekildedir; "Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir. Borçlunun, nafakanın kaldırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde, ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak, tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir. " Dolayısıyla nafaka ödemeye mahkûm edildiği halde ilamdaki ödeme koşullarına uymayan borçluların aleyhine tazyik hapsine karar verilecektir.

Anayasanın m. 38/f.9'daki düzenleme; "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz." şek-

²⁵² Muşul, 2010, a.g.k., s. 591.

²⁵³ Yargıtay 12. HD., 16.06.2009 Tarih, E. 3269, K. 13519; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 713.

²⁵⁴ Yargıtay 12. HD., 17.02.2009 Tarih, E. 22348, K. 2891; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 728.

lindedir. Ancak İcra İflas Kanunu m. 344'teki nafaka borcunun sözleşmeden değil, kandan ve ona dayalı mahkeme kararından kaynaklandığından borçlu özgürlüğünden alıkonulabilecektir²⁵⁵. Dolayısıyla öngörülen tazyik hapsi ile korunmak istenilen yarar, yalnızca borcun ödenmesini sağlamak olmayıp mahkeme hükmüne uyulmasını sağlayıp kamu güveninin gerçekleştirilmesidir.

Kanun koyucu nafakanın haklı nedenlerle ödenememesi durumunda bir cezasızlık öngörülmüştür.

Nafaka, dava tarihindeki sosyal ve ekonomik durumlarına göre takdir edilir. Ancak nafaka hükmedildikten sonra bazı hallerde ödeme şartlarına borçlu hükmolunan nafakayı ödeyemeyecek hale gelebileceğinden ileri sürülen sebeplerin icra mahkemesince cezanın tehiri talebini kabul edildiği halde madde hükmünün uygulanması dava sonuna bırakılabilecektir.

4.9.3.2. Nafaka hükmüne uymama suçunun unsurları

İcra İflas Kanunu'nun 344'üncü maddesini uygulayabilmek için öncelikle nafakaya ilişkin ilam niteliğinde belgeye veya ara karara²⁵⁶ dayalı bir karar olması gerekir²⁵⁷.

Bu nafaka ilamı veya ara kararı icraya konulmasına ve borçluya icra emri veya ödeme emri tebliğ edilmesine rağmen nafaka borçlusunun borcunu ödemiş olması gerekir²⁵⁸. Nafaka artırım söz konusu ise de borçluya ödeme veya icra emri tebliğ edilmelidir²⁵⁹. Mahkemenin ara kararı ile hükmedilen nafaka ilam niteliğinde olmadığından

²⁵⁵ YCGK., 11.12.2001 Tarih, E. 2001/17-281, K. 2001/284; N. Kaçak (2006). *İcra ve İflas Suçları*. Ankara: Seçkin, s. 302-306.

²⁵⁶ *Ara kararlar ilam niteliğinde olmadığından bu kararlarla ilgili yapılan ilamsız takiplerde nafaka borcunun ödenmemesi halinde İİK m. 344'ün koşulları oluşmadığından nafaka borçlusu cezalandırılmamakta, bu konuda yasal boşluk bulunmaktadır. 17.07.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun'la İİK m. 344'e eklenen yeni bir fıkra ile mahkemeler tarafından ara karar ile kararlaştırılan nafakanın ödenmemesi halinde de artık suç oluşacağı düzenlemesi getirilmiş ve bu boşluk giderilmiştir. Maddenin 31.05.2005 tarihli 5358 sayılı Kanun ile değiştirilen son halinde nafakaya ilişkin tüm kararların yerine getirilmemesi halinde borçlunun cezalandırılacağı konusunda genel bir düzenleme yapılmıştır.*

²⁵⁷ Özüğür, 2007, a.g.k., s. 709; "...Tedbir nafakası hükümlerinin edilmesi halinde de isnat edilen eylemin oluşacağı, nafakaya ilişkin ara kararının kesinleşmesinin gerekmediği gözetilmeksizin itirazın reddi yerine kabulüne karar verilmesi isabetsizdir..." Yargıtay 16. HD., 27.04.2009 Tarih, E. 1884, K. 2991.

²⁵⁸ Ergenekon, 1961, a.g.k., s. 121; Özüğür, 2007, a.g.k., 710; "... Borçlu sanığa usulüne uygun tebliğ edilmiş icra emrinden söz edilemeyeceğine göre isnat edilen suç da oluşmamıştır. Hal böyle olunca yazılı şekilde borçlunun cezalandırılmasına karar verilmesi isabetsizdir..." Yargıtay 16. HD., 24.11.2008 Tarih, E. 9200, K. 7552; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 657.

²⁵⁹ "...Müşteki vekilinin davaya dayanarak yaptığı Hukuk Muhakemesinin 2001/1006 esas, 2002/19 karar sayılı nafaka artırım kararına dayalı olarak borçlu sanığa örnek 53 ödeme emri gönderilmediği gözetilmeden, unsurları oluşmayan suçtan yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi, bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 17. HD., 18.04.2005 Tarih, E. 1541, K. 3999; Özüğür, 2007, a.g.k., s. 730.

ilamsız takip yapılarak ve borçluya ödeme emri gönderilerek bu kararların yerine getirilmesi sağlanmaktadır²⁶⁰. Bu karar İcra İflas Kanunu m. 68'deki yetkili makamların yetkileri dâhilinde vermiş oldukları bir belge özelliğindedir²⁶¹. Ayrıca ödeme emrinin veya icra emri vekilin yerine borçlu olan asile usulüne uygun olarak tebliğ edilmesi halinde nafaka borcunu ödememe suçu oluşur²⁶².

Nafaka borcu her ay ödenmesi gerekli olan bir borç olduğundan, suçun oluşabilmesi icra emrinin yükümlüye tebliği ile şikâyet tarihi arasında işleyen ve ödenmemiş olan en az bir aylık nafaka borcunun bulunmasına bağlıdır²⁶³. İcra veya ödeme emrinin tebliğinden önce biriken nafaka alacağının ödenmemesi, nafaka borcunu ödememe suçunu oluşturmayacaktır²⁶⁴.

İcra İflas Kanunu m. 344/1 gereğince nafaka borcunu ödememe suçu, alacaklının şikâyetine bağlıdır. İcra İflas Kanunu m. 347 hükmünce nafaka alacaklısı, suçun işlendiğini öğrendiği tarihten itibaren üç ay içinde ve her halde suçun işlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde icra mahkemesine şikâyette bulunmazsa şikâyet hakkı düşecektir. Bu süreler hak düşürücü süredir ve hâkim tarafından re'sen nazara alınır ve taraflarca yargılamanın her aşamasında ileri sürülür²⁶⁵. İcra İflas Kanunu'nun 346'ncı maddesi uyarınca görevli mahkeme, icra mahkemesi, İcra İflas Kanunu'nun m. 348'inci maddesi uyarınca yetkili mahkeme icra takibinin yapıldığı yer icra mahkemesidir. Nafaka borçlusuna hakkında

---

²⁶⁰ Özüğür, 2007, a.g.k., s. 688.

²⁶¹ Özüğür, 2007, a.g.k., s. 696.

²⁶² YCGK., 19.04.2005 Tarih, E. 2005/17-7, K. 2005/37; "... Şikâyetin dayanağını oluşturan nafaka alacağına ilişkin icra emrinin borçlu-asil yerine, vekiline tebliğ edildiğinin anlaşılması karşısında, icra emrinin borçlu vekile tebliğinin cezai sorumluluk bakımından sanık aleyhine sonuç doğurmayacağı gözetilmeden, yasal koşulları oluşmayan suçtan sanığın beraati yerine yazılı biçimde mahkumiyet kararı verilmesi,... bozmayı gerektirmiştir..." Yargıtay 17. HD., 23.09.2004 Tarih, E. 6405, K. 9906; Özüğür, 2007, a.g.k., 733.

²⁶³ Ergenekon, 1966, a.g.k., s. 122; Özüğür, 2007, a.g.k., s. 710-711; "... Ceza Genel Kurulunun ve Özel Dairelerin yerleşik kararlarında da vurgulandığı üzere, icra emrinin tebliği ile şikâyet tarihi arasında işlemiş en az bir aylık cari nafaka borcunun bulunması gerekmektedir...." YCGK., 05.12.2006 Tarih, E. 2006/16-304, K. 2006/273; Yargıtay 16. HD., 08.06.2008 Tarih, E. 4174, K. 4018; Yargıtay 16. HD., 10.07.2007 Tarih, E. 2658, K. 2795.

²⁶⁴ "...Dosya kapsamına göre; borçlu hakkında Şişli 1. İcra Müdürlüğü'nün 2006/17718 esas sayılı dosyası ile yapılan takipte, sanığa çıkarılan ödeme emrinde birikmiş nafaka alacağının ödenmesi istenmekte olup aylık nafaka alacağının tahsili yönünde bir talep bulunmaması karşısında, ödeme emrinin tebliğ edildiği tarihe dek birikmiş nafaka alacağı adi alacak hükmünde olduğundan, bu nitelikte nafaka alacağını ödememek nafaka borcunu ödememe eylemini oluşturmayacağından itirazın reddi yerine kabulü ile borçlunun cezalandırılmasına karar verilmesi isabetsizdir...." Yargıtay 16. HD., 01.03.2010 Tarih, E. 435, K. 1603; Yargıtay 16. HD., 04.10.2010 Tarih, E. 4819, K. 5766; Yargıtay 16. HD., 12.06.2007 Tarih, E. 2336, K. 2258.

²⁶⁵ Yargıtay 16. HD., 02.05.2007 Tarih, E. 1762, K. 1531.

şikâyet yasal süresinde yapılmaması halinde davanın düşürülmesi söz konusu olmayıp şikâyet hakkının düşürülmesine karar verilmesi gerekir²⁶⁶.

İcra İflas Kanunu m. 344/2 hükmüne göre suçunun oluşabilmesi için nafakaya ilişkin karara ilişkin takip başlatılmasından sonra borçlu tarafından nafakanın azaltılması veya kaldırılması konusunda bir davanın açılmamış olması gerekir. Aksi halde borçlunun davada ileri sürdüğü nedenler icra mahkemesince dikkate alınarak davanın sonuna tazyik hapsinin uygulanması ertelenebilir ve bekletici mesele yapabilir. Ayrıca İcra İflas Kanunu'nun 354'üncü maddesi gereği, nafaka alacaklısının şikâyetinden vazgeçerse veya duruşma sırasında nafaka borcunu ödediği anlaşılırsa dava ve tüm neticeleriyle birlikte ceza düşecektir.

4.9.3.3. Tazyik hapsi cezasının özellikleri

Ceza Muhakemeleri Kanunu m. 2'de tazyik hapsinin tanımı yer almamıştır. Ancak uygulama ve doktrinde tazyik hapsinin CMK m. 2'deki disiplinin hapsi kavramı içinde değerlendirileceği kabul edilmektedir²⁶⁷. Bu sebeple CMK m. 2'ye göre, tazyik hapsi düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınan bir fiil dolayısıyla verilen, ön ödeme uygulanamayan, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, şartlı salıverilme hükümleri uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen bir hapis türüdür.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararında²⁶⁸ tazyik hapsi kararları, CMK'nın 223'üncü maddesindeki "hüküm" niteliğinde olmadığından hükümler için yer alan yargılama kuralları uygulanamaz. Bununla birlikte tazyik hapsinde amaç, bir yükümlülüğün yerine getirilmesine yönelik olduğundan, kişinin yükümlülüğüne uygun davranması için yükümlülük yerine getirilinceye kadar ve en fazla 3 ay süreyle zorlanmasından iba-

²⁶⁶ Yargıtay 16. HD., 07.12.2007 Tarih, E. 4840, K. 7828.

²⁶⁷ "...Disiplin hapsi için yapılan bu tanım, hapsen tazyik yaptırımını da kapsar niteliktedir. Bu tanım nazara alındığında, hapsen tazyik yaptırımı, 5237 sayılı TCK'da düzenlenen yaptırımlardan farklı niteliktedir. Bu nedenle de, duruşma açılarak yapılan bir yargılama sonunda verilmelerine karşılık, 2004 sayılı İİK'nın 353/1. maddesinde yasa yolu olarak itiraz yasa yolu öngörülmiştir. Anılan hükümler gözetildiğinde, gerek disiplin hapsi gerekse hapsen tazyik yaptırımı tayin edilen kararlar, CMK'nın 223. maddesinde belirtilen "hüküm" niteliğinde değildirler ve bunlar hakkında hükümler için öngörülen yargılama kuralları uygulanamaz. Hapsen tazyik yaptırımında amaç, bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak olduğundan, alt sınırdan belli bir ceza belirlenmesi gerekmekte, yükümlülük yerine getirilene kadar ve en çok 3 ay süreyle kişinin yükümlülüğüne uygun davranması için zorlanması söz konusu olmaktadır. Bu nedenle kararda belli bir sürenin öngörülmesi, yaptırımın bu niteliğine aykırı olacaktır..." YCGK., 14.11.2006 Tarih, E.1762, K. 1531.

²⁶⁸ YCGK., 14.11.2006 Tarih, E. 2006/16-220, K. 2006/231.

rettir. İcra İflas Kanunu m. 344 gereğince nafaka borçlusu, hapisteyken nafakaya ilişkin kararı gereği gibi yerine getirirse derhal tahliye edilecektir²⁶⁹.

İcra İflas Kanunu m. 354/2 gereğince icra mahkemesinin verdiği tazyik hapsi kararı, kesinleştikten itibaren iki yıl geçerse yerine getirilemez ve verilen bu ceza hükümden düşecektir. İcra İflas Kanunu m. 353'te icra mahkemesinin tazyik hapsine ilişkin verdiği kararlara yönelik olarak kararın tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Mahkeme itirazı incelemesi için, dosyayı o yerde icra mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde icra mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye ceza mahkemesine, icra mahkemesi hâkimi ile asliye ceza mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması durumunda ise en yakın asliye ceza mahkemesine gönderir. Bu itirazın incelenmesi sonucunda verilen karar kesindir.

4.10. Milletlerarası Özel Hukukta Yardım Nafakasına Uygulanacak Hukuk

4.10.1. Genel olarak

Milletlerarası özel hukuk, aynı zamanda yürürlükte bulunan devletlerin belirli olay veya ilişkilere özel hukuk düzenlerinden hangisini uygulayacağını gösterir²⁷⁰. Başka bir anlatımla milletlerarası özel hukuk, hukuki olay ve uyuşmazlıklarda yabancı unsur²⁷¹ bulunduğu hangi devletin özel hukukunun tatbik edilmesi gerektiğini gösteren hukuk kuralları bütünüdür²⁷². Ülkemizde 27.11.2007 tarihinde kabul edilmiş olan 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun²⁷³ yabancı unsur bulunan hukuki ilişki ya da olaylara uygulanan yürürlükteki kanunumuzdur.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun m. 1 hükmüne göre yabancılik unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilere uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir. Bu maddenin ikinci fıkrasında ise Türkiye Cumhuriyetinin

---

²⁶⁹ "... 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 5358 sayılı Kanun 'la değiştirilen 344. maddesinde düzenlenen eylemin yaptırımı üç aya kadar tazyik hapsi olarak öngörüldüğü halde mahkemece on gün disiplin hapsi ile cezalandırılmasına karar verilmesinde isabet görülmediğinden, Yargıtay C. Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname yerinde görülmüştür..." Yargıtay 16. HD., 06.02.2007 Tarih, E. 437, K. 234.

²⁷⁰ E. Nomer (2011). *Devletler Hususi Hukuku*. İstanbul: Beta, s. 4.

²⁷¹ Yabancı unsur ile ilgili açıklama için bkz., A. Çelikel, B. Erdem (2012). *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta, s. 8 vd.

²⁷² Nomer, 2011, a.g.k., s. 4; Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 8.

²⁷³ RG. 4.12.2007, Sayı 26728.

taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla milletlerarası özel hukuka ilişkin kanun hükmünün uygulanmasından önce, milletlerarası bir sözleşmenin mevcut olup olmadığı o konuyla bakımından araştırılarak varsa bu anlaşma hükümleri öncelikle uygulanmalıdır²⁷⁴. Aynı durumdan Anayasa m. 90/f.5 hükmü de usulüne göre yürürlüğe giren milletlerarası anlaşmaların kanun hükmünde olduğu ifade edilerek bahsedilmiştir.

4.10.2. Yardım nafakasına uygulanacak hukuk

Nafaka, aile hukukundan kaynaklanan ve aile birliğine dâhil olan fertlerin birbirlerine bakım ve yardım yükümlülüğünü ifade eden kurumudur. Ancak, aile birliğindeki kişilerin çeşitli hukuklarda mükellefiyetleri farklı içerikte düzenlendiğinden uygulanacak hukukun tespiti son derece önemlidir.

Yardım nafakası belli derecedeki kan hısımlarında görülebilecek nafaka çeşididir. Hısımlar arasındaki yardım nafakası yükümlülüğünün niteliği ya da yükümlülüğün şartları, yardım nafakasını isteyebilecek ve yükümlü olabilecek hısımların kimler olacağı çeşitli hukuklarda farklı düzenlenebildiğinden uygulanacak hukukun tespit edilmesi gerekir²⁷⁵.

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'da bakım²⁷⁶ ve yardım nafakası ayrımı eski kanundan farklı olarak kaldırılmıştır ve bütün nafaka taleplerini kapsayan 19'uncu madde hükmü kabul edilmiştir²⁷⁷. Buna göre, "nafaka talepleri, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna tabidir". Dolayısıyla tüm nafaka taleplerine, nafaka alacaklısının hukuku uygulanacaktır ve bunun belirlenmesinde "alacaklısının mutad meskeni" bağlama kriteri olarak kullanılacaktır²⁷⁸.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun m. 19 hükmü genel kural olsa bile, Türkiye'nin kabul ettiği ve her türlü nafaka taleplerini kapsayan 2 Ekim 1973 tarihli "Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi"nin uygulanması ile uygulama alanı çok daraltılmıştır²⁷⁹. Zira sözleşmenin m.1 ve m.14 hükümlerince bu sözleşme civar hısımları ile sihri hısımlar arasındaki

²⁷⁴ Nomer, 2011, a.g.k., s. 68-69.

²⁷⁵ Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 281.

²⁷⁶ Mülga MÖHUK'ta bakım nafakaları için geçerli olan kurul için bkz. Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 282.

²⁷⁷ G. Tekinalp (2009). *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları*. İstanbul: Vedat, s. 253; Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 281.

²⁷⁸ Tekinalp, 2009, a.g.k., s. 253; Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 281.

²⁷⁹ Nomer, 2011, a.g.k., s. 277.

nafaka yükümlülükleri hariç, aile, hısımlık, evlilik ilişkilerinden doğan tüm nafaka talepleri için uygulanacaktır. Dolayısıyla, ancak Sözleşme hükümlerinin uygulama alanı dışında kalan nafaka talepleri ile civar hısımları ve sihri hısımlar arasındaki nafaka yükümlülükleri hakkında düzenlenen genel kural uygulanabilecektir²⁸⁰.

4.10.3. 1973 tarihli nafaka yükümlülüğüne uygulanacak kanuna dair la haye sözleşmesi

Türkiye için 01.11.1983 tarihinde itibaren, 2 Ekim 1973 tarihinde imzalanan Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi yürürlüğe girmiştir²⁸¹. 1973 tarihli Sözleşme m. 1 gereğince, aile, hısımlık ve evlilik işlerinden doğan bütün nafaka taleplerine uygulanır. Sözleşmenin m. 10 ve m. II/f.2 nafakanın tabi olduğu hukuk, nafaka hakkının varlığını, nafaka mükelleflerini, nafaka hakkının doğumu için gerekli şartları, nafaka hakkının kapsamını, nafakanın şeklini, nafakayı sona erdiren sebepleri ve nafaka mükellefleri yerine ödemede bulunan kamu kuruluşunun verdiklerinin iadesini istemesi halinde mükellefin geri verme borcunun sınırını düzenler.

Sözleşmeye göre m. 4 gereğince uygulanacak hukuk, nafaka alacaklısının mutad meskeninin bulunduğu devletin iç hukukudur. Sözleşmede tüm nafaka türleri için bakım ve yardım nafakası ayrımı olmadığından öngörülen bağlama kuralı uygulanacaktır²⁸². Öte yandan, Sözleşme m. 3 gereğince karşılıklılık şartı aranmaksızın uygulanır. Dolayısıyla nafaka alacaklısının mutad meskeni hukuku, sözleşmeye taraf olmayan bir devletin hukuku olsa bile aynı kural geçerli olacaktır²⁸³.

Sözleşmenin m. 5 hükmüne göre nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna göre borçludan nafaka alınamaması durumunda, tarafların müşterek milli hukuki arının uygulanması kabul edilmiştir. Sözleşmenin m. 6'ya göre bu hukuka göre de nafakaya hükmedilemiyorsa, nihai olarak, başvuru mercii hukuku yani lex fori uygulanır. Dolayısıyla 1973 tarihli Sözleşmede basamaklı bağlama kuralı sistemi benimsenmiştir²⁸⁴. Sözleşmenin m. 11 hükmüne göre bu şekilde tespit ettiği kanunun uygulanması, ancak bu kanunun kamu düzeniyle "açıkça" bağdaşmaması halinde reddedilebilir.

²⁸⁰ Nomer, 2011, a.g.k., s. 277.

²⁸¹ RG 16.02.1983, Sayı 1795; Ayrıca bkz. A. Çelikel, C. Şanlı, G. Öztekin, B. Erdem, İ. Ataman, K. Giray (2005). *Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri*. İstanbul: Beta, s. 295 vd.

²⁸² Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 268.

²⁸³ Nomer, 2011, a.g.k., s. 278; Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 284.

²⁸⁴ Tekinalp, 2009, a.g.k., s. 268; "...Ancak 1973 tarihli olup Türkiye'nin onaylayarak 6.2.1993 tarihinde yürürlüğe koyduğu nafaka yükümlülüğüne uygulanacak kanuna dair milletlerarası sözleşmenin 1.

Türkiye Sözleşmeyi onaylama aşamasında 14'üncü maddenin l'inci ve 2'nci bentlerine ve 15'inci maddesine çekince koymuştur. Buna göre Türkiye civar hısımları ve sihri hısımlar arasındaki nafaka taleplerine uygulamamak hakkını saklı tutmuştur (m. 14). Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun m. 19'daki bağlama kuralı bu tür nafaka taleplerine uygulanacaktır²⁸⁵. Yine m. 15 gereğince Türkiye, nafaka alacaklısı ve borçlusunun Türk vatandaşı olması ve borçlunun mutad meskeninin de Türkiye'de bulunması halinde Türk iç hukukunun uygulanabileceği konusunda çekince koymuştur.

5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'un 19. maddesi ancak 1973 tarihli Sözleşme hükümlerinin hem uygulanmadığı hem de uygulanmadığı hallerde uyguna alanı bulur²⁸⁶. Bu hallerde nafaka taleplerinin hangi aile hukuku ilişkisinden doğması fark etmeksizin "alacaklının mutad meskeni" hukukuna tabi olur²⁸⁷.

5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'un 19. maddesinin nafaka ilişkilerindeki bağlama kuralı, her türlü nafaka ilişkisinde, hangi şartlarda, ne ölçüde ve hangi süre boyunca nafaka verileceğini, nafaka alacaklısı ile borçlusunun kim olduğunu, nafakanın verilmiş biçimi ve sona erme sebepleri tayin eder²⁸⁸.

---

maddesi uyarınca sözleşme hükümleri Aile hukukundan doğan nafaka yükümlülüklerinde de uygulanacaktır. Sözleşmenin kabul ettiği ana kurala göre uygulanacak Hukuk "nafaka alacaklısının mutad meskene" hukukudur. (m. 4) Sözleşmede yer alan genel kurala ek olarak iki ayrı hukukun yetkisi kabul edilmiştir. Bunlar tarafların müşterek milli hukuku ve Ley Foridi Hakimin Hukukudur. Mutad mesken kanuna göre borçludan nafaka alınmaması halinde tarafların müşterek milli hukuku uygulanacak (m. 5). Bu hukuka göre de nafaka alınmaması halinde başvurulacak merci hukuku yani Ley Fori uygulanacaktır (m. 6)...." Yargıtay 2. HD., 02.02.1994 Tarih, E. 1993/11964, K. 1994/1059.

²⁸⁵ Tekinalp, 2009, a.g.k., s. 272.

²⁸⁶ Tekinalp, 2009, a.g.k., s. 253; Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 277; Ruhi, 2010, a.g.k., s. 117.

²⁸⁷ Tekinalp, 2009, a.g.k., s. 253; Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 283.

²⁸⁸ Çelikel ve Erdem, 2012, a.g.k., s. 289 vd.

SONUÇ

Çalışmamızda, Türk Medeni Kanunu'nun "Nafaka Yükümlülüğü" başlığı altında 364, 365 ve 366'inci maddelerinde düzenlenen yardım nafakası konusu incelenmiştir. Hısımlar arasındaki yardımlaşma fikrini esas alan bu nafaka yükümlülüğü uygulamada ve doktrinde, bakım nafakası kategorisinde yer alan yoksulluk nafakası (TMK m. 175), tedbir nafakası (TMK m. 169, m. 197/2) ve iştirak nafakası (TMK m. 182/f.2) yükümlülüğünden ayrı olarak "yardım nafakası" şeklinde adlandırılmaktadır.

Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1 hükmüne göre herkes yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoy, altsoy ve kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Bu hükümde nafaka talep etme hakkına sahip olan kişiler açıkça belirtilmiştir. Altsoy ve üstsoy hısımları derecesine bakılmaksızın yardım nafakası ile yükümlüdür. Evlilik dışı doğan çocuk ile anne ve annesinin hısımları arasındaki soybağı ilişkisi doğumla kendiliğinden kurulacağından soybağının tespiti gerekmeksizin hısımlardan nafaka istenebilir. Ancak doktrindeki hakim görüşe göre, evlilik dışında doğan çocuk ile babası arasında yardım nafakası yükümlülüğünün doğabilmesi için öncelikle Türk Medeni Kanunu m. 282/2 hükmünde belirtilen yollardan biriyle baba ile çocuk arasında soybağının kurulması gerekir. Diğer görüş ise, yardım nafakası ilişkisini kurmaya biyolojik babalığın yeterli olacağını ileri sürmektedir.

Evlat edinilenle evlatlık arasında evlat edinmeyle birlikte soybağı kurulacağından karşılıklı nafaka yükümlülüğü doğar. Evlatlık ile onun asıl anne ve babası arasında evlat edinme ilişkisinin kurulmasından sonra da soybağı varlığını koruyacağından karşılıklı nafaka yükümlülüğü devam edecektir. Fakat evlatlık önce evlat edinenden nafaka talebinde bulunmalı eğer evlat edinen bu talebi yerine getiremiyorsa evlatlık asıl anne ve babasından nafaka talebinde bulunmalıdır. O halde hem talep etme hem de yükümlü olma açısından evlat edinene öncelik tanınmaktadır.

Yardım nafakası yükümlülüğünün kanunda sayılan hısımlar arasında karşılıklı olması sebebiyle diğer nafaka türlerine göre özellik arz etmektedir. Zira Türk Medeni Kanunu m. 364/f.1' de sayılan üstsoy, altsoy ve kardeşler birbirlerine karşı hem yardım nafakası verme yükümlülüğüne hem de birbirlerinden yardım nafakası talep etme hakkına sahiptir. Yine Türk Medeni Kanunu'nun 364'üncü maddesi, yardım nafakası alacaklılarını ve yükümlülerini kan hısımlarından sadece üstsoy, altsoy ve kardeşler şeklinde sınırlı olarak saymıştır ve genişletilemez. O halde, Türk Medeni Kanunu m.

364 hükmündeki hısımlar dışındaki kan hısımlarının ve sihri hısımların kanuni olarak nafaka ödemeye yönelik bir yükümlülükleri ile nafaka talep etme hakları yoktur.

Türk Medeni Kanunu m. 364/1 hükmünde öngörülen kardeşler arasındaki nafaka yükümlülüğünde, kardeşlerin anne ve babalarının aynı veya ayrı olması ya da babalarının bir annelerinin ayrı olması farklılık arz etmeyecektir. Aynı şekilde, kardeşlerin evlilik birliği içinde doğması hususunun da nafaka yükümlülüğü bakımından önemi yoktur.

Türk Medeni Kanunu m. 365/4 hükmüne göre dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmi veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir. O halde yardım nafakası yükümlülüğü, nafaka talebinde bulunana bakmakla yükümlü bir kimse varsa tali özellik arz edecektir ve bakım nafakası talebi olumlu sonuçlanmazsa yardım nafakası talebinde bulunulabilecektir. Türk Medeni Kanunu m. 366 hükmüne göre ise de, yaptıkları masrafları korunmaya muhtaç kişilerin bakımını sağlayan kurumlar nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.

Muhtaç durumdaki kişinin lehine yardım nafakasına hükmolunabilmesi istemde bulunmuş olması şartına bağlı olup mahkeme nafakaya re'sen karar veremez. Yardım nafakası talep etme hakkı olan kişinin yardım edilmediği durumda yoksulluğa düşecek olması gerekir. Türk Medeni Kanunu'nda yoksulluk kavramı açıkça düzenlenmediğinden hâkim, genel hayatın olağan akışına ve somut olayın özelliklerine göre yoksulluk halini tespit eder. Yargıtay'ın içtihatlarında genel olarak yaşaması ve geçimini sürdürebilmesi için zorunlu giderleri kendi imkânları ile karşılayamayan kimse yoksulluğa düşmüş olarak kabul edilir.

Yardım nafakası tespitinde, talepte bulunanın kişinin objektif anlamda geçinebilmesi için gerekli olan unsurlara sahip olup olmadığı araştırılır. Nafaka talep eden kişinin geçimini sağlayacak malvarlığı varsa, adalete aykırı olmaması ve talepte bulunandan kimseden beklenebilir olması halinde hısımlarına müracaat etmeden bu malvarlığının öncelikle tüketilmesi istenmelidir. Bir kimsenin düzenli gelire sahip olması yeterli olmayıp elde ettiği gelirin kişinin geçinmesi için yeterli miktarda olup olmadığı ve kişiyi yoksulluktan kurtarıp kurtarmadığına bakılarak yoksulluk halinin tespit edilmelidir. O halde kişinin sahip olduğu gelir tamamen geçimini sağlamasına yetmiyor, onu tamamıyla yoksulluktan kurtarmıyorsa, yardım nafakası talep edebilecektir.

Bedensel veya ruhsal durumu açısından çalışamayacak durumda olan çalışmaya

engel durumunu ispat ederek ve geçimini sağlayacak malvarlığı olmayan kişiler de doğrudan yardım nafakası talebinde bulunabilir.

Muhtaç durumdaki kişi öncelikle kendi çalışma yeteneğinden istifade etme zorunluluğunda olduğundan bu sağlıklı ve ergin kişi çalışarak yaşaması için zorunlu giderleri bizzat karşılayabilecek durumda ise nafaka talep edemez. Zira yardım nafakası talep eden kişinin çalışmadığı halde yardım nafakası talep etmesinin iyiniyet kuralıyla bağdaşmayacağı açıktır. Çalışabilecek durumda olmasına karşın bütün ciddi çabasına ve iyi niyetine rağmen kendi yeteneklerine uygun bir iş bulamayan kişi bu durumunu ispat ederek nafaka isteminde bulunabilir. Ancak Yargıtay 3. Hukuk Dairesi ülkemizdeki mevcut ekonomik durum gereğince iş bulma imkânının oldukça güç olması gerekçesiyle isabetli olarak, davalı nafaka yükümlüsünden nafaka talebinde bulunan kişinin kişisel durumuna uygun iş bulunduğu halde çalışmadığının ispatını beklemektedir.

Yoksulluk halinin tespitinde, yalnızca nafaka alacaklısının kişisel ihtiyacı gözetilecek; nafaka alacaklısının bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ihtiyacı gözetilmeyecektir. Kişi yoksulluğa kendi kusuru yüzünden düşse dahi nafaka talep hakkına sahip olacaktır. Zira Türk Medeni Kanunu m.364/f.1 hükmüne göre sadece yoksulluk içinde olma hali önemli olup yoksulluk halini ortaya çıkaran sebep önemsizdir.

Yargıtay sosyal düşüncelerden hareket ederek eğitim söz konusu olduğunda yoksulluk halini oldukça geniş yorumlamaktadır. Yargıtay'a göre, eğitimine devam eden bir kişi ergin ve çalışabilir durumda olsa bile ve yasal olarak zorunlu olmasa bile eğitimini sürdürüyorsa yardım nafakası talep edebilecektir. Ayrıca üniversiteye hazırlık kursuna giden, açık öğretimde okuyan veya yüksek lisans/doktora yapan kişilerin de yardım nafakası talep edebileceği kabul etmektedir. Yani Yargıtay öğrenime devam etme halini yardım nafakası talep edebilmek için tek başına yeterli bir unsur olarak kabul etmektedir.

Nafaka yükümlüsünün ödeme gücü tespitinde, gelir durumu, çalışıp çalışmadığı, yaptığı yatırımlar gibi hususlar incelenip karar verilmelidir. Yardım nafakası yükümlüsü altsoy veya üstsoy hısımları ise, yükümlünün ödeme gücünün bulunması yani mali gücünü zorlamadan ve sıkıntıya düşmeden yardım edebilecek durumda olması halinde nafaka ödeme gücünün bulunduğu kabul edilir.

Türk Medeni Kanunu'nun 364'üncü maddesinin birinci fıkrasında, yan soy

hısımlarından sadece kardeşler refah içinde olması şartıyla nafaka ile yükümlü olduğu kabul edilmiştir. Kanunda açık olarak kıstası belirtilmeyen refah hali; genel kabule göre geliri, çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılan şeyleri karşılamaya elverişli bulunan ve normal ihtiyaçları haricindekileri elde edebilecek zenginlikte olan kimse için geçerlidir. Lüks ihtiyaçların sınırı çizilemediğinden burada refah halinden kastedilenin kolayca ve rahatça yaşam olduğunu anlamamız gereklidir. Refah hali, nafaka ile yükümlünün genel ve objektif anlamda, içinde bulunduğu hayat tarzına ve topluma göre tespit edilecektir.

Yardım nafakasını düzenleyen hükümlere göre nafaka davası, mirasçılıktaki sıra gözetilerek açılacaktır. Dolayısıyla ilk olarak, talepte bulunan evlatlığı da dâhil altsoyuna başvuracak, daha sonra sırasıyla ana ve babasına, refah halinde olmaları şartıyla kardeşlerine ve son olarak da büyük ana ve babaları olan üstsoyuna başvurması gerekir.

Nafaka alacaklısının aynı sırada nafaka talep edebileceği birden fazla nafaka yükümlüsü olması halinde nafaka alacaklısının yoksulluğunu ortadan kaldıran nafaka miktarı, aynı sıradaki nafaka yükümlüleri arasında mali durumları ölçüsünde ödeme güçlerine göre paylaşılacaktır. Ön sırada nafaka yükümlüsü bulunmuyorsa veya bu kişilerin ödeme gücü yoksa bu durumda nafaka alacaklısı bir sonraki sıradaki yükümlülere başvuracaktır. Bir mirasçılık sırasındaki nafaka yükümlülerinin nafakanın tamamını ödeme güçleri yoksa o sıradakilerle bir sonraki sıradaki yükümlülerden aynı anda nafaka istenebilir. Bu durumda sonraki sıradaki yükümlüler, kendinden önceki sırada yer alan yükümlülerin karşılayamadığı miktar ile sınırlı olarak sorumlu olacaktır.

Nafaka yükümlüsü birden fazla nafaka alacaklısına nafaka ödemek zorunda kaldığında hangi esaslara göre yerine getireceği kanunda düzenlenmemiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 365'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre bu boşluk, yardım sırasının ilk önce mirasçı olacak kişinin nafaka talebinin öne alınması suretiyle başlatılarak doldurulması gerektiği belirtilmiştir.

Yardım nafakasının başlangıcı, nafakaya ilişkin kararın verildiği tarih değil, nafaka davasının açıldığı tarihtir. Zira nafaka davası açanın talebi dava açıldığı tarihteki koşullar dikkate alınarak takdir edilecektir. Yine nafakanın artırılması ve azaltılması talebine yönelik kararlarda dava tarihinden itibaren başlayacaktır.

Nafakanın miktarının belirlenmesinde, nafaka alacaklısı ve nafaka borçlusunun durumları ayrı ayrı değerlendirilerek tespit edilip bulunulmalıdır. Nafaka alacaklısı açısından

belirlenecek nafaka miktarı, onun yaşamını sürdürmesi için gerekli imkânı sağlayabilecek ve zorunlu giderlerini karşılayacak düzeyde olmalıdır. Nafaka yükümlüsü bakımından ise, nafakanın miktarı onun mali gücüne göre belirlenecektir. Nafaka takdir edilirken tarafların ekonomik durumları ve ihtiyaçları, günün ekonomik koşulları ve hakkaniyet ilkesi dikkate alınacaktır. Kanunda nafakanın şekli ile ilgili açık bir hüküm bulunmadığından bu husus hâkimin takdirine bırakılmıştır. Ancak kural olarak nafaka, belirli zamanlarda belirli bir miktar paranın ödenmesi şeklinde belirlenir.

Nafaka, alacaklının ihtiyaç derecesi ile borçlunun ödeme kabiliyetine bağlı olduğundan, hem nafaka yükümlüsünün hem de nafaka alacaklısının durumlarında sonradan meydana gelen değişiklikler neticesinde nafakanın artırılması veya azaltılması mümkündür. Taraflardan biri nafaka davası sırasında talep ederse irat şeklinde ödenmesine kararlaştırılan nafaka için, gelecek yıllara yönelik değişikliğin önceden belirlenmesine olanak tanınmıştır. Yargıtay ise yerleşik kararlarında, Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu üretici fiyatları endeksindeki artış oranı esas alınarak nafakanın gelecek yıllar için artırımına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Nafaka ödeme yükümlülüğü, nafaka alacaklısının veya yükümlüsünün ölmesi, nafaka alacaklısının yoksulluğunun sona ermesi, nafaka yükümlüsü üstsoy ve altsoyun ödeme imkânsızlığına düşmesi, nafaka yükümlüsü kardeşin refah halinin sona bulması, nafaka alacaklısının evlenmesi, öndeki sıradaki yükümlülerin ödeme güçlerini yeniden kazanmaları veya evlatlık ilişkisinin sonlanması gibi sebeplerle sona erebilir.

4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun gereğince, yardım nafakası davası aile mahkemelerinde görülecektir. Davanın görüleceği yerde aile mahkemesi kurulmamış ise bu davalara aile mahkemesi sıfatıyla Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nca belirlenen asliye hukuk mahkemesi bakacaktır. Türk Medeni Kanunu m.365/f.6 hükmüne göre, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde yardım nafakası davası görülür. Yardım nafakası davasında karar ve ilam harcı, vekâlet ücreti, istinaf ve temyiz sınırı yıllık nafaka miktarı üzerinden hesaplanarak tespit edilecektir. Yardım nafakasına ilişkin hükmün icrası için kesinleşme aranmaz ve icranın geri bırakılmasına da karar verilemez. Yardım nafakası alacaklısına hacze imtiyazlı iştirak yetkisi verir. Yine nafakaya ilişkin mahkeme kararın yerine getirilmemesi halinde tazyik hapsi yaptırımını uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'un 21.

maddesi uyarınca yabancılık unsuru taşıyan ilişkilerde yardım nafakasına uygulanacak hukuk, yardım nafakası borçlunun milli hukukuna tabi idi. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun ise, 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'dan farklı olarak bakım nafakası ve yardım nafakası ayırımı yapmamış, bütün nafaka hallerine uygulanacak hukuku gösteren 19. madde hükmünü kabul etmiştir. Buna göre nafaka talepleri, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna tabidir.

Sonuç olarak, bu tez çalışmamızda Türk Medeni Kanunu 364-366 maddelerinde düzenlenen yardım nafakası, doktrindeki görüşler ve Yargıtay'ın konu ile ilgili kararları bütün olarak dikkate alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre yardım nafakasının hukuki niteliği ve özellikleri, talep edilebilme şartları, kimlerin nafaka alacaklısı ve borçlusu olduğu, yardım nafakası yükümlüleri ve alacaklıları arasındaki sıra, yardım nafakası miktarının belirlenmesi, yardım nafakasının ödenmesine yönelik mahkeme kararının yerine getirilmesinin özellikleri ve yabancılık unsuru taşıyan ilişkilerde yardım nafakasına uygulanacak hukukun tespiti konuları usul hükümleri dikkate alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akıntürk, T., & Karaman, D. A. (2011). *Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Aral, F. (2010). *Türk Borçlar Hukukunda Takas*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Başaklar, E. (1974). *Nafaka Davaları*. Ankara: Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi.
- Belgesay, M. R. (1949). *Türk Kanunu Medenisi Şerhi*. İstanbul: Şaka Matbaası.
- Birsel, K. (1966). *Medeni Hukuk Dersleri*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Bozovalı, H. (1990). *Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Çelikel, A., & Erdem, B. B. (2012). *Milletlerarası Özel Hukuk*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Çelikel, A., Şanlı, C., Öztekin, G., Erdem, B. B., Ataman, İ., & Giray, K. (2005). *Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Çelikleş, D. (1989). Medeni Kanunda ve Medeni Kanun Ön tasarısında Nafaka. *Yargıtay Dergisi*. S. 1-4, Ocak-Ekim, s. 650-703.
- Demiral, M. (2009). Aile Bağlarının Ortadan Kalktığı Hallerde Yardım Nafakası Talebinin Yerindeliği Hakkında Bir Yargıtay Karar İncelemesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel S., s. 1111-1138.
- Demirel, E. Ş. (2009). *Yoksulluk Nafakası Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Devellioğlu, F. (1998). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Doğanay, İ. (1961). *Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Dolu, S. (2010). *İştirak Nafakası Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, M. (2010). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Dural, M., & Ögüz, T. (2004). *Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dural, M., & Öz, T. (2009). *Türk Özel Hukuku: Miras Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dural, M., Ögüz, T., & Gümüş, M. A. (2011). *Türk Özel Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Erdem, S. (1992). *Yoksulluk Nafakası Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul:

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eren, F. (2010). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ergenekon, Y. (1966). *Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Feyzioğlu, F. N., Özakman, C., & Sanal, E. (1986). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Gürsel, N. (1948). Nafaka Borcu ve Yardım Müessesesi. *Adalet Dergisi*. s. 1215-1230.
- Hatemi, H., & Serozan, R. (1993). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- İmre, Z., & Erman, H. (2011). *Miras Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları.
- İnal, N. (2006). *Örnek Dilekçe ve Kararlarla Açıklamalı Türk Medeni Yasası*. Ankara: y.y.
- Kaleli, Ş. (1978). Nafaka Davaları. *Yargıtay Dergisi*. S. 1-2.
- Karlı, A. (2011). *Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Karlı, A., Kavasoğlu, A., & Koç, E. (2008). *İcra ve İflas Kanunu - Tebligat Kanunu ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Kaçak, N. (2007). *Yeni İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Kaçak, N. (2006). *İcra ve İflas Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Köprülü, B., & Kaneti, S. (1989). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Köseoğlu, B. (2005). *Aile Mahkemelerinin İşleyişi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Kuru, B. (2001). *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: Demir Demir Yayıncılık.
- Kuru, B., Aslan, R., & Yılmaz, E. (2011). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kuru, B., Aslan, R., & Yılmaz E. (2011). *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Muşul, T. (2010). *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Nomer, E. (2010). *Devletler Hususi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Oğuzman, K., & Öz, T. (2011). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö., & Özdemir-Oktay, S. (2009). *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Oğuzman, K., & Dural M. (1998). *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Oğuzoğlu, H. C. (1963). *Medeni Hukuk: Şahsın Hukuku*. Ankara: Yeni Desen.
- Olgaç S., & Köymen, H. (1965). *Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk İcra ve İflas Kanunu ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Oskay, M., Koçak, C., Deynekli, A., & Doğan, A. (2007). *İİK Şerhi*. Ankara: Turhan

Kitabevi.

Önder, A. (1943). Usul ve Furu ve Kardeş Nafakası ve Ev Reisliği. *Adliye Ceridesi*. S. 7, s.625-636.

Öztan, B. (2000). *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Özüğür, A. İ. (2007). *Nafaka Hukuku*. İstanbul: Legal Yayıncılık.

Postacıoğlu, İ. E. (1982). *İcra Hukuku Esasları*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Postacıoğlu, İ. E. (1975). *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

Ruhi, A. C. (2010). *Nafaka Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Saymen, F. H., & Elbir, H. K. (1960). *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Hak Kitabevi.

Serozan, R. (2006). *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Söyler, R. (2009). *İştirak Nafakası Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tekinalp, G. (2009). *Milletlerarası Özel Hukuk-Bağlama Kuralları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Tekinay, S. S. (1990). *Türk Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Topuksak, Z. (2011). *Yardım Nafakası Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstündağ, S. (2000). *İcra Hukukunun Esasları*. İstanbul: y.y.

Velidedeoğlu, H. V. (1965). *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Nurgök Matbaası.

Yavuz, N. (2008). *Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Yılmaz, E. (2011). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Zevkliler, A., Acabey, M. B., Gökyayla, K. E. (1999). *Kişiler Hukuku, Aile Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

İnternet Kaynakları:

http-1: Kazancı İçtihat Programı (www.kazanci.com). (Erişim tarihi: 05.05.2019)

http-2: Büyük Türkçe Sözlük (tdkterim.gov.tr). (Erişim tarihi: 01.05.2019)